

tv-15 naš TOVARIS

Št. 5
5. februarja 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Naš kulturni praznik

Slovenci smo si svoj kulturni praznik uzakonili sredi najhujšega boja za vsestransko osvoboditev, narodno, duhovno in socialno. To je pravzaprav logično, saj je bil naš osvobodilni boj sam po sebi izredno kulturno dejanje – bil je uresničitev stoletnih sanj največih duhov našega naroda in silovitega hrepenenja naših množic. Izbojevali smo svojo narodno suverenost, združili pretežen del slovenskega življa v enotno domovino in se vključili v enakopravno skupnost vseh jugoslovanskih narodov, v čemer smo videli najmočnejše jamstvo za naš vsestranski razvoj. Prav vizija te zmage, ki jo je Osvobodilna fronta s svojim programom ponudila slovenskemu ljudstvu, je bila tista sila, ki je potegnila v upor in v boj ves slovenski živelj, tako v mejah stare Jugoslavije kot onstran krivičnih meja.

Sla po svobodi je bila tako silovita, da ni le stiskala pesti s puško in bombo ter izpričevala pripravljenost žrtvovati vse zanjo, ampak je sprostila tudi hotenje po umetniški izpovedi svojega hrepenenja, s pesmijo, sliko, kulturnim nastopom. V kratkem izide v skupni izdaji Partizanske in Mladske knjige prvi zvezek partizanske poezije, ki so jo napisali preprosti borci, ki se niti pred vojno niti po osvoboditvi z njo niso ukvarjali. A tisti veliki čas je spodbujal k temu in njihova izpoved jim je dajala novih moči. Dr. Boris Paternu, urednik te zbirke,

je s svojimi študenti in sodelavci z večletnim delom zbral okoli deset tisoč pesmi, ki so jih naši ljudje ustvarili v tem odločilnem času. Prav gotovo je to nekaj edinstvenega. In tudi najbolj preprost odgovor, kaj pomeni kultura v človekovem snovanju.

Še in še bi lahko razmišljal o kulturnosti našega osvobodilnega boja; od odnosa do umetnosti in umetniškega snovanja do medsebojnih odnosov, ki jih je takrat označevala izredna stopnja kulturne zavesti. Ta čas je bil že ovrednoten in najobjektivnejše ter resnično pošteno ga je lahko ovrednotila generacija, ki ga je sama doživljala. Zato so toliko manj razumljivi poskusi nekaterih posameznikov, da bi ta čas in osvobodilni boj razvrednotili. Iščejo posamične ekscese, da bi jih posplošili, konstruirajo neresnice. To pa skušajo prikriti s plaščem kulture. Vendar, laž in kultura nima nič skupnega in je tako dejanje le grda politična mahinacija s kulturo.

Povsem razumljivo je, da sedanja mlada generacija ne sprejema z istimi občutki in merili vrednot osvobodilnega boja, kot smo jih sprejemali mi, ki smo v tem boju sodelovali. Sama ga hoče ovrednotiti s svojo današnjo zavestjo in s svojimi sedanjimi perspektivami. To pravico vsekakor ima, a zato mora resnično poznati preteklost, poznati čas in sporočilo te-

ga boja, ki je bilo jasno in nedvoumno. Predvsem pa se mora dela lotiti pošteno in s polnim spoštovanjem do neizmernih žrtev za uresničitev svojih velikih idealov. Za pravilno oceno sedanjosti in za vizijo prihodnosti je potrebno poznavanje preteklosti, pred-

vsem pa spoštovanje vseh naprov, uspehov in žrtev, ki so omogočile, da se je naš narod skozi stoletne tuje pritiske ohranil, se razvijal in svobodno zaživel.

Vsaka družba mora za svoj razvoj iskati novo, nova hotenja, nove vizije. S tem še ni rečeno, da je vse, kar je novo, tudi dobro. Vsako iskanje ima pravico do zmote. A novo se ne dosega z iskanjem v ropotarnici odvrženega, s prevzemanjem starih simbolov ali imen, še zlasti ne tistih, ki so predstavljali v preteklosti simbol prizadevanj za potujčevanje našega naroda. Predvsem pa – nacionalni ponos je sestavni del naše kulture in prav ta stopnja že dosežene kulturnosti med osvobodilnim bojem bi se pač morala vsaj ohraniti, če je že nismo bili sposobni še

bolj razviti. Zveza združenj borcev je zadnji čas mnogo razmišljala, kako dvigniti raven patriotične vzgoje mladih. To je pomembna naloga vse naše družbe. In ne samo z besedami in pojasnjevanjem, ampak predvsem z lastnim vzgledom. Ljubiti domovino je izredna komponenta kulture.

Stopnja kulture vsakega naroda nam ne izkazuje le število kulturnih ustanov, število izdanih knjig, število razstav in predstav itd., ampak predvsem, kako vse to kulturno bogastvo sprejemamo, v koliki meri vpliva na našo zavest in v kolikšni meri sooblikuje podobo celotne družbe. Zato razmišljanje o kulturi ne sodi samo v okvir kulturnega praznika, ampak naj bo sestavni del našega vsakodnevnega življenja in dela.

Sergej Vošnjak

Varstvo borcev in vojaških invalidov po zveznih predpisih

Pred dnevi, ko se je v Ljubljani mudil predsednik Zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov ter član Zveznega izvršnega sveta Ilija Vakić, smo mu novinarji postavili tudi nekaj vprašanj o tem, kako po zveznih logikah obravnavajo sedanjost raven borčevsko-invalidskega varstva ter, kakšne so usmeritve na tem področju in kakšni izgledi v letu 1987.

Varstvo borcev in vojaških invalidov, je dejal Ilija Vakić, je urejeno z Ustavo SFRJ ter je glede na to splošna in skupna skrb naše družbene skupnosti. Obseg in raven socialne ter zdravstvene zaščite borcev in vojaških invalidov (in njihovih družin) se ne more več obravnavati le z zveznimi zakoni, ampak tudi z dopolnilnimi zakoni in predpisi v republikah in pokrajinah o borčevsko-invalidskem varstvu. Le če upoštevamo vse skupaj lahko ocenimo celovito skrb naše družbe in višino materialnih sredstev, ki ji ta namenja za potrebe borcev in vojaških invalidov.

Vakić je tudi poudaril, da smo ta sistem borčevskega in invalidskega varstva v naši državi gradili preko 30 let, pri čemer gredo vsa prizadevanja v smeri, da na takšni poti vztrajamo, saj so v sistem vtkani določeni odnosi, ki odražajo priznanje za prispevke k boju ljudstva in narodov Jugoslavije za osvoboditev. Menil je, da tega sistema varstva ne kaže spreminjati ali spreminjati odnosov, kakršni so bili vzpostavljeni.

Vakić je razločno povedal, da ima v sistemu borčevsko-invalidskega varstva takoimenovano dopolnilno varstvo vse večji pomen podružbljanja tega dela družbenih obveznosti, pri čemer vse ostaja neločljivo povezano z možnostmi posameznih družbenih okolij, kjer borci živijo. S tem v zvezi je pripomnil, da gre za uresničevanje že zdavnaj deklariranih načel, da morajo borci deliti usodo okolje, v katerem živijo.

Zvezni komite za borce in vojaške invalide pripravlja (na zahtevo Odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov Zveznega zbora Skupščine SFRJ) analizo oblik in ravni dopolnilnega borčevsko-invalidskega varstva. Na podlagi tega bo potem mogoče pripraviti družbeni dogovor med republikami in pokrajinami, s katerimi bi določili enotne minimume o posebnih prejemkih ter dodatnem varstvu borcev in vojaških invalidov.

Ko smo predsednika zveznega komiteja vprašali, kakšne so komitejeve naloge v tem letu, nam je na kratko

opredelil nekaj najpomembnejših nalog: najprej bodo kar najresneje obravnavali vprašanje zdraviliškega in klimatskega zdravljenja. Ker je pač borčevska generacija vse starejša, se tudi zdravstvene potrebe, še zlasti pa zdraviliške, večajo. Komite si bo prizadeval doseči (s podporo vseh republiških in pokrajinskih upravnih organov), da bi v tem, 1987. letu, vsaj ohranili dosedanje raven koriščenja zdraviliško-klimatskega zdravljenja, kar pomeni, da bi zagotavljali še naprej približno 20 odstotkom borcev od skupnega števila potencialnih uporabnikov, ki imajo pravice za bivanje v zdraviliščih po zakonu. Pri tem je Vakić dodal, da bo moral komite vendarle upoštevati tudi sklepe predsedstva SFRJ in ZIS o uresničevanju reda in zakonitosti; s tem pa, je menil, ne gre za nikakršno revizijo pravic po zveznih zakonih, ampak le za pogled v »mašinerijo«, če občinski in drugi organi, zadolženi za urejanje vprašanj borcev in vojaških invalidov zakone res spoštujejo in pravilno izvajajo.

Omenil je še eno, za vojaške invalide pomembno vprašanje v zvezi z ortopedskimi pripomočki in njihovo oskrbo. Zvezni komite za borce in vojaške invalide se zaveda, da kaže v državi uvesti pri teh vprašanjih več reda in nekakšne enotnosti, zato bo Zveznemu izvršnemu svetu skupaj z informacijo o trenutnem stanju v ortopediji predlagal tudi sklep, s katerim bi ustanovili posebne delovne skupine, ki bi preučila in na podlagi svojih spoznanj tudi predlagala ZIS-u potrebne ukrepe. To velja za vprašanje organiziranosti podjetij za proizvodnjo in aplikacijo ortopedskih pripomočkov kot tudi tudi za vse ukrepe, ki bi prispevali k večji tipizaciji ortopedskih pripomočkov in še nekatere druge ukrepe, ki bi zagotavljali, da bi dobivali vojaški invalidi svoje ortopedske pripomočke v kar najkrajšem času in – kar najbolj kakovostne.

Predsednik Zveznega komiteja Ilija Vakić se je mudil v Sloveniji na delovnem obisku, da bi na Republiškem komiteju za borce in vojaške invalide spoznal nekatere probleme, ki so skupni, pa tudi takšne, ki so specifični za Slovenijo. Materialne možnosti (kot rezultat večje produktivnosti dela) in medobčinsko solidarnost slovenskih občin v pokrivanju potreb za dopolnilno borčevsko varstvo.

B. Ž.

Deseta ponovitev Roškega teka

Na Rogu nad Črmošnjicami – na Gačah so si Dolenjci uredili svoj vse pohvale vredni zimskošportni center, kjer sta druga ob drugi na voljo obojni možnosti: možnost izjemno lepega alpskega smučanja in možnost nič manj izjemnega, razgibanega smučarskega tekanja čez dol in plan.

Mlado in staro rado zaide na to belo planoto sredi debelih bukovih host – in nihče ne bo potožil, da je od Novega mesta ali od Črnomlja sem daleč, kajti skozi nekdanjo partizansko dolino je speljana Partizanska magistrala, z nje pa je od Črmošnjic do Gač komaj 3,5 kilometrske pljuneke.

Letošnji prvofebruarski dan je bil sončen, zlat, vreden poti v te lepe kraje, postankov ob pomnikih in spominskega teka v znamenju TV-15, kurirsko-relejne postaje, katere sedež je bil spodaj, v dolini, v Občicah.

Borci – kurirji – športniki – smučarji tekači so s tekmo na Gačah počastili spomin na kurirje, ki so v vojnih letih hiteli sem ter tja po teh poteh na Rogu.

Desetič gre rado, bi se reklo. In res je bilo tako. Dan je bil lep, kot iz čistega srebra ulit.

Več ali kar vse o letošnjih roških tekih lahko preberete na straneh 8 in 9.

Biti in ostati tankist

Nace Golob

Na pogovor z Nacetom Golobom, dolgoletnim predsednikom prekomorcev-tankistov in enim izmed tistih, ki so našim partizanskim tankom poveljevali na dolgi bojni poti iz južne Italije na Vis in z Visa na dalmatinsko obalo ter nato vzdolž nje vse tja do Trsta, me je že pred lepo vrsto tednov, ob slavlju, ki je obeležilo njegovo osemdesetletnico, opozoril spiritus agens vseh mnogoterih prekomorskih dejanj, neumorni sekretar osrednjega odbora prekomorskega »korpusa« (Albert Klun, kajpak... Ker pa sem z besedami že zašel v okrilje oklepaja, naj še povem, da se svojemu sobesedniku opravičujem za površno oznako njegovega predsedovanja borcem-tankistom-prekomorcem, kajti zapisati bi bilo najbrž treba, da gre za odbor I. in II. tankovske, pri čemer je II. brigada, ustanovljena v Sovjetski zvezi kot »izpeljanka« I., »matici« v nekem smislu pridružena, vendar se natančnim podatkom glede tega nisem posvečal, pa naj zato ostane kar pri splošni oznaki, v izogib napakam, ki sem jih zagrešil, ko sem pred dobrim letom popisoval sejo osrednjega odbora prekomorcev, zbranega v Portorožu, in pri tem kar malce po svoje »določal«, kjer imajo posamezne enote svoje domile).

Kar zadeva slavje ob častiljivi življenjski letnici Nace Goloba, pač ni šlo za kakšno prav veliko proslavo. Prijatelji in sodelavci iz ožjega vodstva prekomorcev so se zbrali na intimni večerji s slavljenecem v eni izmed sežanskih restavracij.

Voščili so mu na zdravje in še na mnoga leta – in zdaj gre življenje svojo ustaljeno pot dalje.

Nace Golob je zdrav, še vedno krepak, resen, a zgovoren mož, čigar pripovedovanju je vredno prisluhniti, kajti spomin mu ni in prav nič zatajil, ta njegov spominski tok pa je svetel, bister in sega do najmanjših podrobnosti.

Malce težko prestaja edino svojo zdajšnjo samoto, na kakršno ga je pred leti obrodila smrt druge žene, ki se je bil z njo poročil po smrti svoje prve življenjske sopotnice.

Že dolga leta, takorekoč od vojne sem – z nekaj presled-

ki – prebiva v Ljubljani. Zdaj, na večer življenja, v enem izmed novejših naselij na šišenskem obrobju glavnega slovenskega mesta.

Po končani vojni je opravljal različna dela, večji del v milici in v upravi javne varnosti. Izkušnje take in drugačne. Lepa, ponosnega spomina vredna doživetja, pa vmes tudi marsikaj takega, kar ohranja grenak priokus. Tudi o tem sva se pogovorila, čeprav nekam obrobno, kot bi šlo za nekakšen stranski rokav velike reke, skozi katero je šlo in se v njej prekalilo njegovo življenje.

Ta velika reka je bil čas narodnoosvobodilnega boja.

Doživljal jo je v zrelih moških letih. Ko se je vojna začela, je bil star petintrideset let.

Rojen je bil v Trstu, vendar je primorske krvi samo po materi, ki je bila z vipavskega, po očetu je Dolenjec, pa tudi rasel in odrasčal je v Mokronogu, kamor so se od

morja sem preselili že v njegovi zgodnji otroški dobi. Njegova dolenska govorica pove vse.

V letih pred vojno je delal kot sofer v mokronoški tovarni usnja. Sofer-mehanik, kajpak. Poročen, z otrokom, človeško zrel in seveda tudi idejno povsem jasno usmerjen je dočkal enainštirideseto in se, brž ko je vstaja dozorela, podal v Krški odred. Toda vodstvo gibanja ga je kmalu poslalo nazaj v tovarno – s popolnoma drugačno nalogo. Prevzel je delo nočnega čuvaja, njegova naloga pa je bila, da v tej svoji vlogi pomaga fantom, ki bodo poslani v tovarno, da za potrebe partizanskih enot rekvirirajo usnje in ga odnesejo na varno.

Akcijo so izpeljali, tudi on je svojo nalogo opravil – in odšel v hosto. Bil je borec v tretjem bataljonu Gubčeve.

Ko je kapitulirala Italija, je komandant Stane poiskal svojega starega znanca Franca Bička (znamenitega mitraljezca z Dražgoš), predvojnega soferja-mehanika v Trzinu. »Zberi mi fante-soferje in formiraj tankovski odred pri Glavnem štabu!« Rečeno, storjeno. Biček je poiskal vse, ki jih je bilo treba najti, prevzel komando in določil za komisarja njega, Goloba. Tankov in oklepnih vozil je bilo po italijanskem razsulu po brigadah kar precej. Tankovski odred pri Glavnem štabu je »tekal« sem ter tja in opravljal nadzor in vse drugo, kar sodi zraven. Partizanska vojska se je namenila, da bo zadrževala nemško prodiranje v dolenski kraje. Žal je tankom in podobnim vozilom kmalu zmanjkalo bencina, torej jih je bilo treba skriti v kočevskih hostah. Skrili so jih, toda od partizanov zajeti belogardisti, ki so obračali plašč po vetru – vetra pa je bilo v tistih dneh precej,

pa so skrivališča Nemcem izdali...

Nace Golob je postal po vsem tistem komandir takomenovane mladinske čete v Tomšičevi brigadi, katere

komandant je bil Lazar in komisar Franci Kolar. Prišla je zima štiriinštiridesetega, na štajersko stran je odšla po poti bratstva in enotnosti vojska Štirinajste, določeno število borcev iz brigad – vseh se je zbralo 360 – pa so poslali v Metliko, v oficirsko šolo. Nace Golob je bil eden izmed petindvajseterice Tomšičevcev. Niso jim rekli, šušljalo pa se je, da pojdejo nemara na posebne tečaje na jug Italije.

In res. Nekega dne sta prišla Jaka Avšič in Nace Majcen ter mu, Nacetu Golobu, ukazala, naj fante postroji. Sledilo je vprašanje: »Kdo se prostovoljno javi za pot v Bosno?« Prijavilo se je sedemtrideset prostovoljcev. Za komandirja skupini pohodnikov je bil določen Golob, vloga komisarja je pripadla Vekoslavu Bavdku, pred vojno šoferju direktorja Narodne banke v Ljubljani. Biček je šel zraven, vendar zaradi degradacije, ki ga je bila doletela malo prej, brez poveljniške vloge.

Na pot so šli štiriindvajsetega januarja. Snega je bilo do kolen. Prek Kolpe so se

prepeljavali v nekakšni banji, po dva in dva. V ničemer jim ni bilo prizaneseno na tem težkem pohodu: skozi Delnice in Mrkopalj, skozi požgana Tug in Jasenjaki, skozi Korenico, mimo ustaških zased in postojank. Dolge dneve se je vlekla pot do požganega Drvarja. Naceta Goloba so kot komandirja peljali k Titu v »pečino«, da mu je – Stari (takšno je bilo njegovo partizansko ime) Staremu – izročil pismo slovenskega partizanskega Glavnega štaba.

V Drvarju se jih je zbralo precej, poslanih z različnih strani. Kandidatov za tankovsko šolanje onstran Jadrana. Naredili so izbor in jih izbrali stodeset. Biček in Bavdek, denimo, sta bila izločena.

Kolona bodočih tankistov se je pod vodstvom Vlastislava Vladislavjevića podala mimo nemških in ustaških zased, ki jih je mrgolelo, pa tudi praskam ali spopadom se ni dalo vselej izogniti, čez kamniti planinski svet proti morju, do Filip Jakoba v bližini Zadra. Na smrt izmučeni, lačni, zanemarjeni in dobesedno scapani so prišli do bark, ki so jih prepeljale na Kornate in dalje na Vis, k Angležem, ki so jih ocedili. jih zdravniško pregledali, jih oblekli v svoje uniforme in jih poslali tja čez, v Monopoli pri Bariju, kjer je imel uzde naše »oblasti« trdno v rokah komandant Pehaček.

Vse, kar je sledilo, se je odvijalo kot na filmskem traku. Na konvoju 67 ladij, ki so plule v smeri proti Egiptu, je bila tudi velikanska množica dalmatinskega zbega: žensk, otrok, starcev. Izkrkali so se v Aleksandriji. Njih, bodoče tankiste, so odpeljali v Kattado nedaleč od Kaira. Angleški inštruktorji so jim, po dogovoru z Vrhovnim štabom, pripravili neusmiljeno

oster in zahteven izpopolnjevalni tečaj.

Ko je bil za njimi, so se vrnili v južno Italijo in dobili od Angležev tanke. In nato je prišel veliki dan: 16. julij štiriinštiridesetega – dan ustanovitve I. tankovske brigade (dan tankistov JLA).

Brigado so Angleži prepeljali na Vis, z Visa je prišla na obalo, bila razdeljena v dve skupini: južno in severno in se podala na svoj veliki bojni pohod (na katerem je vsako krajevno ime, vsaka planina, vsaka dolina poglavje ali celo roman zase), ki se je dolge mesece pozneje, v maju petintridesetega končal v Trstu.

Zanj, Naceta Goloba, ki je poveljeval enemu izmed tankovskih bataljonov te brigade, je ostala najbolj živo – in kot najtežja – v spominu dvainsedemdeseturna »fronta«, ki jo je s svojimi fanti držal pred umikajočimi se in v agoničnem obupu domala samomorilsko naskakujočimi vojaki rajha, Ilirska Bistrica. Tisti dnevi so bili zagotovo najtežji dnevi njegovega življenja.

Kot predsednik odbora tankistov-prekomorcev je Nace Golob od začetka šestdesetih let sem sodeloval in še vedno sodeluje pri pisanju kronik bojne poti teh »svojih« enot. Ve pa, da ti vojaško dokumentirani opisi že zdaleč ne izčrpajo vsega, kar nosi v zavesti in kar bi bilo treba zapisati kot spomin na pristna, lepa, čeprav marsikdaj boleča in pretresljiva človeška doživetja, ki so tisto bistveno, kar je zaznamovalo njegov pot, njegovo revolucionarno izkušnjo in njegov človeški lik.

Za seboj ima osemdeset težkih, a doživljajsko bogatih in dragocenih let. Vredna so iskrenega stiska roke!

Viktor Konjar

Janez Kotnik

Izginilo je cvetoče sadjarstvo, sokovi pa so dragi!

Pravijo, da si postanete mož in žena po dolgih letih zakona podobna. Nekako tako je tudi z ljudmi in pokrajino, kjer žive, njene značilnosti prevzemajo, lastnosti se jim tihotapijo v telo in naposled se skrivnostno zlijejo v eno.

Kotnikov Janez iz Lopate pri Prevorju na Kozjanskem se je v mrzlem, skrajno neprijaznem dnevu, sneg je nalletaval čedalje bolj in zoprn je pihalo od bohorske strani, podal po blatni poti v močasnih gumijastih škornjih v breg. Dolgih štiriinštirideset let, eno celo življenje, si že grize kolena tjakaj na vrh, k cesti v beli svet. Mogočna, nekoliko zgrbljena postava, roke, da bi lomile kamen in svetel pogled, ki vleče k pogovoru, zaupnosti. Kozjanski človek.

Srečala sva se v pisarni prevorske krajevne skupnosti. Prvič. Nič gorjanske zadrtosti ni bilo v njem. Besede je kar sipal iz sebe, prehitetvajoč dogodke.

Na življenje so ga zarekli na Žusemskem, v družini, ki je premogla več otrok kot zemlje, v hribovju. Stari kot

da je živel na cestah, vandrovec za ljubi kruhek. Graščinski delavec. Trgal zemlji kamen, vlačil iz gozdov drva, po štiristo klafter naenkrat. Krvavo delo. Za Italijane, ki so žgali kope za oglje v Javoršici.

Ko se je Janezek vrnil iz šole, so mu mati stisnili v roke kanglico.

»Podvizaj se k očetu, lačen je!«

Naglo drobeč korake se je podal včasih na kar dveurno pot. Tako se je živel. Ne tako poredko se je oče vrnil domov tako zdelan, da se mu še, lačnemu, jesti ni zljubilo, četudi je živel ob kruhu in vodi.

Kazalo je, da se tudi Janezu obeta podobno mrcvarjenje...

Pozneje se je očetu posrečilo, da je kupil nekaj zemlje, Janez pa je že moral misliti, kako naj to življenje užene v kozji rog. Sam!

1933. leta je prišel na Lopato. Za hlapca. Naknilo se je, da se je oženil, bil v vojski, romal na orožne vaje, kar preveč jih je bilo, dokler ni bil ob kapitulaciji starojugoslovanske vojske pri Slovenji

Gradcu ranjen. Znašel se je v celjski bolnišnici. Zvečer so v Celje prišli Nemci, tik pred tem, ob štirih popoldan, pa je Janez pobegnil.

»Ej, toliko tega se je zgodilo, počakaj, saj bom povedal,« se je smehljal »razjezil«. »Nekateri domačini spodaj ob Bistrici so me »spodnesli«: moral sem k Wehrmanschaftu. Znašel sem se na Pohorju. Bila je zima 1942/1943. Poslali so mi telegram, da moram v nemško vojsko. Lepo peš sem jo mahnil domov. Od sreče, da grem na domače, sem streljal v zrak.«

V triinštiridesetem je Janez postal infanterist. Dodelili so ga k »sturmbataljonu«. Bilo je grozno.

Glas nekoliko trepetalo. Morda tudi roke...? Živčno poplesavajo po kolenih. Močno telo se zaplete v skoraj neopazno nihanje – naprej in nazaj.

Oživi rusko blato, nepregledno širjave, nemški in ruski tanki rohne, divji ples, kjer človek ni vedel več, kdo je Rus in kdo Nemec... Blato se je lepilo na telesa, zrak

je oživel. človeškega dostojanstva ni bilo več.

Večkrat ga je oplazilo. Žalostne poti – iz bolnice v bolnico. Zavezniško izkrcanje v Normandiji. Nemci so potrebovali tudi bolnike. Janez je prišel v Francijo, vsega sit in trdno odločen, da pobegne.

In se je vdal. Niti pri Angležih, v taborišču, ni bilo lahko.

»Nismo vedeli, kaj se dogaja pri nas doma, kdo je gospodar položaja, tamkaj pa so nas snubili za svoje vojske vojaki vseh barv. Na obisk je prišel tudi Šubašič. Strasti so se razvnela, ljudje so se tepli med seboj, vselej pa se je končalo tako, da je prišla delat red angleška vojaška policija.

Meni je bila stvar jasna: podpisal sem, da grem v par-

tizansko vojsko.«

Gravina, Bari, Vis, Trst, prekomorske brigade. Janez postane artilerijec v protitankovskem divizionu. Tolče se po Bosni in Hercegovini, Dalmaciji, sodeluje v različnih bojih za Trst, bori se za Gorico, s svojimi prepešachi lep kos domovine in pride na Avstrijsko Koroško, da bi se navsezadnje spet vrnil na Primorsko.

13. decembra 1945 se je artilerijec Janez Kotnik vrnil na Kozjansko, med svoje, v mesecu, v katerem je tudi prišel v te kraje leta 1933.

Hlastno govorjenje se umiri, iz spomina izgine početje boga Marsa, roke vdano obleže na kolenih. Sem pač eden tistih, ki so prestali podobno cvrenje na hudičevem ognju sovraštva in človeških blodenj, bereš v očeh.

Človekovega boja pa še ni konec. Se pač tolčeš do smrti, vsak po svoje.

»Kar naprej imamo nekakšen cirkus v tem našem kmetijstvu. Pravijo: veliko denarja daje oblast za modernizacijo obdelovanja zemlje. Bo že res, mislim pa, da bi se moralo kaj več videti od tega silnega denarja. Recite, kar hočete, nič novega ne bom povedal, vendar je delo kmetarja razvrednoteno, nihče ga ne spoštuje ali pa vsaj ne, kot bi ga moral. Če bi tisti, ki se preveč vtikajo v kmetijsko politiko, znali pravilno in po

zaslugah vlagati denar, bi bili že na konju. Berem, če le morem, zaradi tega pa večkrat postanem prav slabe volje. Kako je mogoče, da iz leta v leto delamo iste napake? Kdaj bomo končno izbežali iz lukenj prave krivce? Mogoče pa jih nečemo?

Zdaj tukaj pri nas živi od kmetije, bi rekel, pet ljudi, lahko pa bi jih deset. Vpijemo in tulimo o nezaposlenosti, ljudje pa s kmetij odhajajo. Ze res, da s ekstenzivnim obdelovanjem zemlje ni nič, res pa je tudi, da je veliko še neobdelane; na drugi strani pa vlagamo velike denarje v hidromelioracije, v urejanje neplodne zemlje v plodno.

Človek ne vzljubi zemlje kar čez noč, vzgojiti ga moraš. Tega pa mi ne znamo. Zakaj ne bi v naših podeželskih šolah uvedli vsaj ene ure kmetijskega pouka? Vsi ne morejo v kmetijske šole. Danes učimo otroke vsega mogočega, kar nekakšne majhne politike delamo iz njih – drevesce cepit pa ne zna nihče. Saj jih ne bo politika živela...!

Vse to iztrese naš Janez, počasi dvigne težko telo, bolezni mu krivi ude, zavrti v rokah kapo, pogleda, če še sneži, čvrsto stisne ponujeno roko in reče, da bo treba stopiti pod breg, preden ga zamete v celo.

Milenko Strašek

Medregijski borčevski pogovor v sejni sobi republiškega odbora na Vrtači

Odprto in tvorno do vsega, kar prinaša čas

Ožji vodstveni forum republiške borčevske zveze s predsednikom Gorjanom na čelu je sredi prejšnjega tedna povabil na pogovor »regionalce«, se pravi predstavnike medobčinskih svetov te družbenopolitične organizacije.

Ce vprašate za namen...? Zelo preprosti so bili razlogi: pogovoriti se. O vsem, kar je v zraku, kar sproža vprašanja in odgovore pa morda tu in tam celo povsem različne sodbje.

Vse slovenske »regije« so prek svojih »odposlancev« povedale svoje. Kako je pri njih, kako oni doživljajo posamezna odprta družbena in posebej borčevska vprašanja (pri čemer je bolj ali manj jasno, da so borčevske zadeve in pogledi še kako družbeni – in da po drugi plati ni družbene problema, ki bi ga borci ne šteli za svojega.)

So sicer stvari, glede katerih se gledanja borcev in drugih ljudi v tej ali oni slovenski »pokrajini« razhajajo od doživljanja in gledanj kje drugod, kar je seveda naravno, saj je povsem naravno tudi to, da o vsem, kar se nas dotika, nismo enakih misli tudi ljudje, ki prebivamo v enem kraju, v enem kolektivu, pa tudi ne v isti generacijski ali socialni skupini. Vendar gre pri teh mnenjskih razhajanjih v glavnem za manj pomembna življenjska in družbena vprašanja. Razhajanj ob velikih, ključnih, odločilnih temah časa je razmeroma malo.

Da je temu tako, se je dalo razbrati tudi iz glasnih razmišljanj udeležencev posveta v sejni sobi na Vrtači.

Veliko govora je bilo o razočaranjih borcev nad sedajm stanjem duha v deželi revolucije, kjer se dogaja, da samoupravljanje peša, namesto da bi se krepilo. Domala vso pobudo pa imata v rokah novopečena politokracija in tehnokracija, ki sta delovne ljudi v zadnjem času celo odrinili od vpliva – vsem kongresnim in volitvenim zaobljubam navkljub. Posledica tega razočaranega srda so precej pogoste borčevske odločitve o izstopih in zveze komunistov, čeprav je treba poudariti, da ta dejanja ne pomenijo obračanja hrbta temeljnemu idejnemu prepričanju, ki so ga ljudje gojili vse življenje; morda ravno narobe. Nobenemu izmed borcev ni do tega, da bi apatično gledal, kako z neizpolnjevanjem dobršnega dela vsega, kar je treba izpolniti, z nespoštovanjem veljavnih zakonov in norm, z govorjenjem v prazno, z delovno dezorganiziranostjo in celo z anarhičnim ravnanjem »zapravljamo domovino« in prenekatere pridobitve revolucijskoosvobodilnega boja. Torej se ne predajajo

zagrenjenosti, pač pa ostajajo po svojih najboljših močeh aktivno vključeni v vsa življenjska in družbena dogajanja pa tudi v boj za razbohoteno birokracijo, ki se nam je zaredila. V tem boju se ne počutijo same. Marsikje najdejo odkrito skupno besedo prav z odločno nastrojeno mladino, ki ve, kaj hoče in kaj je njen dolg v odločilnem času, kakršen je zdajšnji.

Borci in njihova organizacija so torej še vedno živo navzoči in tudi primerno upoštevani v našem družbenopolitičnem dogajanju, zlasti tam, kjer se niso sprijaznili s tem, da bi se ubadali sami s sabo, pač pa imajo pred očmi predvsem družbena vprašanja kot celoto. Takšno odprtost je mogoče dosegati z aktivnim uveljavljanjem delegatskih in samoupravnih funkcij – v skupščinah, v samoupravnem dogajanju na različnih ravneh in predvsem v socialistični zvezi kot gibal vseh dogajanj, čeprav je tudi njej včasih mogoče očitati preveliko mero administrativno-forumskega načina delovanja, ki jo ovira, da bi neposredno komunicirala z ljudmi, pa tako ljudje zanjo in za svoje možnosti v njenem okviru še vedo ne, kaj šele, da bi jih zares tvorno mobilizirala in jih pritegovala v gibanja. Problem je, kot je razmišljal predsednik Gorjan, nemara v tem, da so pripadniki borčevskega rodu zdaj, ko imajo za seboj štiri desetletja »ekskluzivnega govornišтва«, na tem, da so vloga mobilizatorjev prepustili mlajšim, teh pa na to in tako delo oziroma dialog z ljudmi niso vzgajali.

Seveda pa bi ne bilo prav, če bi se borci zdaj postavili v pozo protestnikov. Ostati morajo tvorni uresničevalci svojega družbenopolitičnega programa, kamor sodijo opozarjanje na neizogibnost trdega in zavzetega dela, ki nas edino lahko popelje iz stisk, razkrinkavanje naskokov ideološke desnice, ki izrablja naše težke trenutke in začenja diskvalificirati naš narodnoosvobodilni boj ter našo družbeno ureditev kot njegov rezultat, aktivno prenavljanje naših subjektivnih sil, predvsem zveze komunistov – in ne nazadnje tudi ustvarjalno predajanje »štafetne palice« svoje skrbi za pomnike boja in za ohranjanje svetlih revolucijskih izročil v roke mladih ljudi, kar naj bo še posebej poudarjeno, izrazito in slovesno postorjeno ob letošnji štirideseti obletnici ustanovitve organizirane zveze združenj borcev narodnoosvobodilnega boja.

Koliko ZPM lahko na tem področju stori? Kakšno je njeno mesto v družbi?

Skozi optiko ZPMS moramo biti pri doseganju teh ciljev realni. Otrok živi v času in prostoru. Več dejavnikov vpliva na njegov razvoj. Želimo, da bi bili kot organizacija v šoli še bolj prisotni, da bi pomagali vzgojiteljem in pedagoškim delavcem, da bi bili prisotni v krajevni skupnosti. V marsikateri sredini nam to uspeva, saj je v naši republiki približno petsto društev prijateljev mladine s celo armado aktivistov, ki pridno delajo in se razdajajo za otroke. Želimo biti »družbena vest«, ki bi opozarjala na vse težave staršev in otrok pri nas in se seveda zavzemala za odpravljanje problemov; na primer za nižje cene izdelkov za otroke, za varstvo otrok in omogočanje pogojev razvoja pristočasnih dejavnosti v okolju, kjer otrok živi, skrbeti nas mora tudi preobremenjenost otrok, kvaliteta izobraževanja pa še veliko na videz drobnih, a za otroka pomembnih stvari.

Zveza prijateljev mladine ne ostaja osamljena pri tej svoji skrbi za otroka. Njena prizadevanja iščejo oporo v drugih družbenopolitičnih organizacijah. Kako je s tem? Kakšen je odmev? Najbolj nas seveda zanima povezanost z borčevsko organizacijo.

Smo del Socialistične zveze. Za nas je izredno pomemben povraten odnos SZDL do naše organizacije. Čutimo, da se vedno bolj krepí razumevanje do vloge in pomena ZPMS. Marsikaj smo izpeljali prav s podporo drugih družbenopolitičnih organizacij, predvsem Zveze borcev. Lahko rečem, da so borci med najbolj aktivnimi našimi sodelavci in glede na naše cilje je njihov prispevek izredno dragocen. To je tudi zasluga dosedanjega predsednika Zveze prijateljev mladine Slovenije Jožeta Božiča, ki je znal vzpostaviti povezave, sedaj, ko je prevzel odgovorno nalogo v republiškem odboru ZZB NOV, pa si upam trditi, da bo tega

membrno je skupno preživljanje prostega časa, saj bi na ta način lahko preprečili marsikateri odklonilni pojav pri naših mladostnikih. Toda vpliv naše organizacije na starše, da bi tudi sami več naredili za svojega otroka, je omejen. Pogledi so pogojeni z življenjem staršev. Nekateri se trudijo, drugod je vzgoja zanemarjena. Puške ne vržemo v koruzo. Trudimo se, da starši spoznajo, kako bogastvo ni le materialni standard, ampak je bogastvo družine prav v odnosu družinskih članov; staršev do otrok in otrok do staršev, kar je, da ne rečem, usodno za razvoj našega otroka. Je pač tako, da družinske vzgoje ne more nadomestiti nobena druga institucija.

Še nekaj me zanima: Koli-ko otroci poznajo svojo organizacijo in ali je to sploh pomembno?

Ni realno pričakovati, da otrok v vsaki aktivnosti vidi našo organizacijo. Če bi jih spraševali, bi bili verjetno razočarani. Sicer pa ni potrebe, da bi se legitimirali kot organizacija. Poudarek je na aktivnosti, ki jih otrok podoživlja kot nekaj, kar se dogaja v šoli, krajevni skupnosti, v pionirski organizaciji. Želimo, da otrok čuti aktivnost, ne glede na to, kdo stoji za njo, da ima le možnost spoznavati ljudi, običaje, vrednote, da ima možnost bogatiti svoj domišljjski svet. Vloženi čas in denar se gotovo obrestujeta. Zamujeni trenutki pa se tu ne morejo nadomestiti. Gre za našo najbolj dragoceno investicijo, ki ni pogojena le z denarjem, ampak z odnosom sveta odraslih do sveta otrok.

Kolikor poznam program Zveze prijateljev mladine Slovenije za letošnje šolsko leto, je zelo obsežen in sega v najrazličnejše kotičke otrokovega življenja. Med drugim so tu 15. Jugoslovanske pionirske igre, ki jih pionirji sami pomagajo oblikovati. Svoje mesto imajo pionirji zgodovinarji pa pionirji dopisniki. Da ne naštevam tradicionalne kurirčkov pošte, zbora pionirjev Jugoslavije, pionirske konference, ki bo letos na temo varstva narave in okolja, pionirskega prostovoljnega dela, pionirske šole, solidarnosti pionirjev z osvobodilnimi gibanji, medrepubliškega in mednarodnega sodelovanja, pa še cele vrste na videz drobnih, a za našega otroka pomembnih dejavnosti in akcij. Pa končajva najin pogovor, tovariš Semolič, z odgovorom na vprašanje, kateri akciji bo Zveza prijateljev mladine letos namenila največ pozornosti?

Letos je izjemno pomembna in odgovorna naloga, ki presega meje naše republike, organizacija mednarodnega tabora. Vsako leto je zadržena ena od naših republik. Letos je to srečanje dvanajsto po vrsti. Potrudili se bomo Slovenci. Srečali se bodo številni mladi iz naše domovine in drugih dežel, kar bo prispevalo h krepitvi prijateljskih vezi, spoznavanju kultur in običajev. To je organizacijsko zelo zahtevna naloga, saj je najobčutljivejši kritik prav otrok. V tem trenutku so priprave stekle in, žal, je kot največji problem videti denar. Upam, da bomo ustrezno razumevanje našli tam, kjer imajo v rokah škarje in platno.

Živa Drole

Pogovor s predsednikom Zveze prijateljev mladine Slovenije Dušanom Semoličem

Trenutek zamujen ne vrne se noben

Skrb za otroka, za njegovo lepo in sončno otroštvo, pa tudi za to, da bo nekoč iz tega otroka zrasel zrel mož, mora biti skrb cele naše družbe, če hočemo potrditi tolikokrat zagotovljene besede, da je otrok tisto, čemur pravimo »naša prihodnost«. Skrbijo starši, učitelji in vzgojitelji, aktivisti, ki jim je pri srcu naš najmlajši rod in se z vsem entuziazmom razdajajo otrokom. Pa jih je še premalo, predvsem iz vrst mladine, ki je po starosti in mišljenju otrokom – pionirjem najbližja. Imamo tudi organizacijo, ki ji je v prvi vrsti namenjena skrb za naše najmlajše – to je Zveza prijateljev mladine Slovenije. Njen program je obsežen, izžareva veliko vloženega truda in lepih želja, uspeh pa je lahko popoln šele ob podpori vseh drugih družbenopolitičnih organizacij.

Veliko stvari, ob katerih bi se veljalo ustaviti in se zamisliti, nam je odkril pogovor z novim predsednikom Zveze – Dušanom Semoličem. Tovariš Semolič je decembra lani za naslednji dve leti vpregel voz z vsemi našimi slovenskimi pionirji. Prej je bil leto dni predsednik sveta pionirjev mesta Ljubljane, še vedno pa se trudi kot predsednik sveta osnovne šole Franc Leskošek Luka. In ne nazadnje je izvršni sekretar predsedstva CK, kjer je zadolžen za delo ZK v političnem sistemu. Ker v svoji poklicanosti v delo z otroki in za otroke ni nov, ga sprašujemo:

Kaj je tisto, tovariš predsednik, kar vas navdihuje, da se ukvarjate z našimi najmlajšimi?

Gre za občutek, za prepričanje, da moram sam in moramo vsi skupaj več storiti za vzgojo naših otrok. Dva otroka imam doma, pa se čutim odgovornega, da ne skrbim le zanju, pač pa svoje izkušnje in znanje prenašam prav preko Zveze prijateljev mladine, da bi na tem področju več naredili. Vem, da je to daleč od tega, da bi bilo vse odvisno le od mene. Skrb za otroka je pogojena z marljivim delom cele armade aktivistov, pedagoških delavcev in drugih, ki skrbijo za otroke. Nedvomno pa je pomembno delo naše organizacije.

Ljudje smo vajeni razvrščati – kaj je bolj in kaj manj pomembno. Katera naloga, ki zadeva našega otroka, je v tem trenutku najpomembnejša, bodisi

širše družbeno ali v samem vzgojnoizobraževalnem procesu?

Zelo je pomembno, da ob tem, ko trdimo, da je sedanja generacija otrok najbolj izobražena, kar nedvomno tudi je, bolj kot kdajkoli prej, ugotovimo tudi, da je najbolj vzgojena. Toda temu ni tako. Tu se res ne moremo pohvaliti. Morali bi več storiti. Ne more nam biti vseeno, v kakšnem svetu vrednot živijo mladi, kakšni ideali prevajajo našega otroka. Res je, da mladi v celoti delijo usodo družbe in posameznih njenih delov, ki jim pripadajo. Tudi izrazita kritičnost do zgodovine in sedanjosti jim je dana. Vendar vse to nikakor ne more biti izgovor, da ne bi namenili večjo skrb krepitvi socialističnih moralnih vrednot našemu otroku. V mislih imam odnos do ožjega in širšega okolja, domovine, naroda, jezika, zgodovine in kulture. V mislih imam

tista izročila narodnoosvobodilnega boja, ki so postala že del zakladnice občečloveških vrednot, ki se resda spreminjajo in bogate z novimi generacijami, vendar v bistvu ostajajo stalnice sistema naših vrednot, del narodove kulture. Sam se sprašujem, ali res storimo dovolj, da bi v mladih krepili patriotizem, ljubezen do domovine, ali storimo tisto, da besede bratstvo in enotnost ne bi ostale le nek zgodovinski spomin, ali krepimo spoštovanje do dela in znanja, do človeka, tovarištvo, prijateljstvo in še kaj. Ko iščem odgovor na takšna vprašanja, si upam trditi, da to, žal, prepočisto odpravimo na štranski tir. Žal zato, ker tisto, kar smo zamudili pri ustvarjanju vrednot pri otroku, ne moremo več nadomestiti pri mladincu. Vem, da to ni odvisno le od ur v šoli ali od vzgoje v družini. Toda tudi v šoli bi lahko več storili. Ne rečem, nekaj je pedagogov, ki jim tu gre pohvala. In včasih od pedagoških delavcev zahtevamo več, kot jim omogočajo pogoji, v katerih delajo.

Nekje med vrsticami so se nama torej odkrili cilji Zveze pionirjev, ki so obenem tudi cilji in naloge Zveze prijateljev mladine. Sprašujem, kaj pomeni otrok za našo družbo? Kako gledamo nanj in kaj storimo zanj (ali ne storimo) takrat, ko nas tarejo gospodarski, finančni in drugi družbeni problemi?

To so cilji, ki bi morali biti deležni še posebno podpore družbe. Toda kaj, ko tudi sam vedno pogosteje ugotavljam, da je med načeli in konkretnim uresničevanjem razkorak. Marsikateri program z vzgojnimi smotri ni vezan le na aktivistično delo, ampak tudi na minimalna fi-

nančna sredstva. Ugotavljam, da če kje želimo varčevati, začnemo pri otroku, ali pa postavimo sistem financiranja tako, da tisti že tako redek aktivist, ki želi razdajati svoj prosti čas za vzgojo otrok, mora več truda in časa porabiti za prosjačenje po raznih institucijah, kot da bi se lahko popolnoma posvetil otroku.

Program Zveze pionirjev Jugoslavije je predviden in marsikaj, kar v njem velja za

otroka, bi moralo veljati tudi za odrasle. A kaj, ko odrasli pozabljajo na svojo »pionirsko zaobljubo«, ki so jo dali pred leti. Mislim, da bi morali ves čas nameniti na ocenjevanju perečih problemov mladine, ampak temu, koliko smo tako poklicni delavci prisotni v šolah, koliko se pogovarjamo s pedagoškimi delavci, z mladimi, koliko jim znamo prisluhniti, pritruditi in v svet odraslih vnesti tudi kako vrednoto mladine.

sodelovanja še več. Seveda si želimo, da bi bilo tudi z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami v okviru SZDL še več stikov. To pa je v prvi vrsti odvisno prav od nas samih.

Kaj pa starši? Vem, da se Zveza prijateljev mladine zelo trudi, da bi osvestila starše in jih pritegnila k sodelovanju.

Ni nam vseeno, ali se starši zavedajo pomena družinskih odnosov ali ne, kako po-

KORS Rogaška Slatina

O težavah na belih poljanah ne vedo

Na zunaj pravzaprav zelo skromna stavba nikakor ne daje vtisa, da je v njej tovarna športne konfekcije KORS, ki je v zadnjih letih postala znana predvsem zaradi tega, ker oblači naše vrhunske smučarje, še posebej žensko alpsko reprezentanco. KORS, kot se sliši, cenijo tudi zunaj naših meja, v Avstriji, Švici, Zahodni Nemčiji in, ker dober glas seže v deveto vas, tudi v Ameriki, za katero delajo smučarske hlače. Skromna tovarna v Rogaški Slatini je še najbolj razkošna pri – napisu podjetja, ki se, resnično velik, dviga nad pročeljem.

KORS se je razvil iz večih majhnih delavnic, raztresnih po Rogaški Slatini. In Rogatcu, ki so se poleg krojaštva ukvarjali še s čim drugim, tudi tapetništvom. Pred natanko štiridesetimi leti so se delavnice združile kot plod nekaterih nekoliko ambicioznejših posameznikov.

Takratni proizvodni program ni bil obsežen, ukvarjali so se s težko konfekcijo, s hlačami, plašči in podobnim, vendar so se že takrat karseda spretno prilagajali razmeram na trgu.

Pred petimi, šestimi leti se je KORS začel preusmerjati v proizvodnjo oblačil za šport in prosti čas, po katerih je danes tudi najbolj znan. To je hkrati zakoličilo in utrdilo njihovo razvojno pot.

»Intenzivneje se je ta dejavnost začela razvijati z vključitvijo v YU SKI POOL in z oblačenjem naše reprezentance, zlasti ženske«, pravi direktor Franc Mlakar, ki nenehno sega po telefonski slušalki: naročil ni malo, zanimanja za njihove izdelke še več.

To je po svoje opredelilo KORS-ov razvoj. To je, da je treba biti konkurenčen proizvajalec tovrstne opreme tudi na tujem, da je treba prodreti z blagovno znamko, ki jo bo svet cenil... »To seveda ni lahka zadeva. Moram reči še to, da ne gre za tekmovalna oblačila, kot menijo nekateri, temveč za oblačila za pred in po nastopih, oziroma v času, namenjenem izvensmučarskim aktivnostim, vendar na snegu.«

Preširok izbor izdelkov se lahko maščuje

Poleg tega, da v KORS-u »oblačijo« žensko A reprezentanco, nosijo njihova oblačila tudi drugi smučarji in smučarke: fantje in dekleta iz različnih selekcij, od pionirjev, mladincev do stgarejših. Takšen je dogo-

vor v okviru YU SKI POOLA.

Glavna usmeritev to seveda ni, je pa prinesla ime, obraz tovarni. Prav gotovo to niti ni mogoče: delati je treba pravzaprav unikatne, za vsakega posameznega tekmovalca posebej, izven-serijsko, posamezne številke.

KORS ima sorazmerno zelo širok proizvodni program, ki pa je vendarle naravnost predvsem v proizvodnjo oblačil za šport in prosti čas, torej za rekreacijo. Ugotavljajo celo, da bo treba nekatere dejavnosti skrbiti ali jih celo opustiti. To je imperativ časa.

KORS-ov znak je Mateja Svet vselej dostojno zastopal!

»Izdelujemo oblačila, klasična sicer, ki pa vendarle po svojih lastnostih spadajo med športna, rekreacijska in tudi takšna, ki so strogo namenska – za tenis, jahanje Pa spet takšna, ki s športom nimajo nikakršne povezave. Gre torej za celo paleto izdelkov, o ustreznosti katerih bo treba premisliti. Temeljito! Moramo nenehno iskati rešitve, se karseda hitro prilagajati tržišču. Največkrat moramo kar dvakrat pa tudi večkrat na leto ponuditi

nove modele, nove oblike, sveže barve, moda človeku ne da niti za hip počivati. Moda je kruta reč – izmisli si je treba nekaj, kar bo pisano na kožo vsem, zahtevnim in manj zahtevnim.

Preveč na široko pa vendarle ne kaže iti, pomembnej je, da te poznajo in cenijo. Da si si ustvaril ime. Poslej moraš ta odnos nenehno izgrajevati, mu posvečati vse večjo pozornost. Počivati na lovorikah ni mogoče. Tega odnosa pri nas marsikje ni! Se vedno živi nekakšna miselnost, »da pač delaš«, čisto nekako brezosebno. Po odnosu nekaterih proizvajalcev, čisto vseeno česa, bi človek sodil, da bi bilo prav, če bi se kupci ravnali po proizvajalcih in ne obratno!

Ljudje morajo biti zadovoljni za vsako ceno. Nikakršnih nihanj ne sme biti. Zadovoljstvo, ki je največkrat povezano še z velikim denarjem, jim moramo ponuditi mi. Nevzdržno je, da gredo na trg izdelki, s katerimi naravnost podcenjujejo, kar žalimo, potrošnika, govori o odnosu do ljudi nasploh prvi mož slatinskega KORS-a.

Zaradi vsega tega v KORS-u proizvodnje ne nameravajo povečevati, pač pa preiščujejo o posodobitvi proizvodnega procesa, o vključevanju informatike, maksimalni produktivnosti, novih strojih, skratka, novi, že začeto srednjeročno obdobje, mora prinesiti veliko osvežitev in KORS še približati tovrstnim proizvodnjam v svetu. Nekaj novih strojev, celot proizvodnega procesa, v bistvu avtomatov, že dela.

V zadnjih letih so v KORS-u intenzivno izvažali – izvoz je rasel iz leta v leto. Pred kakšnimi petimi leti je bilo v delo za izvoz vpetih 40% zmogljivosti, lani se je to razmerje dvignilo na skoraj 70%. Izvoz je za tekstilce seveda nuja:

Ženska reprezentanca v KORS-ovih oblačilih

materialov, vsaj dobrih, na domačem trgu ni, treba jih je uvažati. Tekstilcem tako niti ne pride na misel, da bi kakorkoli manevrirali. To seveda pomeni hajko na devize, ne zgolj za reprodukcijo...

Kupec le redko pride sam!

Mlakar je sveto prepričan, da se bo treba poslej obnašati še bolj poslovno. Da bo treba izkoristiti sleherni možnost za prodor na tuje. Naših dolgov ne bo plačeval nihče drug...

»Razen v Švico, Ameriko, nekaj malega v Avstrijo in tudi Zahodno Nemčijo pa podoben program prodajamo tudi Češkoslovaški in Vzhodnim Nemcem.

Uspehi naših smučark in smučarjev seveda vplivajo na prodajo, vendar je vse to tudi posledica večletnega intenzivnega propagandnega dela. To je zadeva, ki ni izmerljiva in se pokaže šele čez dlje časa. Ne bi smeli biti neučakani, ko gre za reklamo izdelkov, blaga, storitev... To je nuja, tako mora biti, to je nekak vezni člen v celotnem procesu.

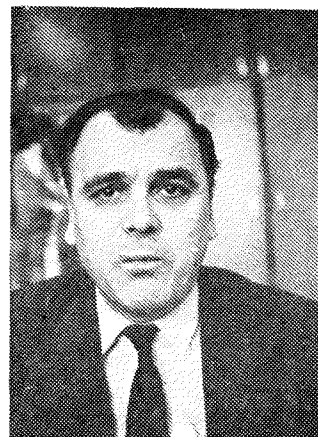
Nedolgo tega smo v posebni analizi ugotovili, da so propagandne akcije zadnjih let prinesle ugodne rezultate. To je posledica dolgotrajnega nenehnega obračanja h kupcu. Kupec le redko pride sam. Ob vsem mora, seveda, stvar spremljati tudi kakovost.

Lani smo na deviznem tržišču zaslužili okoli milijon in 200.000 dolarjev. Kot povsod, so bili tudi v Rogaški Slatini problemi: v primerjavi s predlanskim letom so zaslužili za okoli 15% deviz več, učinek pa je bil za 20% skromnejši. Zakaj, je že strahotno razvpito: neprimeren tečaj dolarja, ukinjene stimulacije itd.

Res je, da se govori o novi, bolj sveži, prožnejši gospodarski politiki. Res pa je tudi, da gospodarstveniki ničemer več ne verjamejo in na koncu je res še to, da se bodo najbolj odgovorni v tej državi morali enkrat za vselej vprašati, ali sploh hočemo devize – in odplačevati ne tako majhne dolgove – ali pa ne in toniti v neizhodnost? Zadnji občutek je prevladujoč.

Govoriva o devizah, ki

naj bi jih vlagali v različne posle zdomci. Spet gre za celo vrsto skorajda otročjih, deviznih igrankanj, nekakšnih maloobrtinskih kombinacij, kjer imaš le to pravico, da denar vložiš, odslej naprej pa prste stran od tega. Dva ali trije občani sicer lahko združijo sredstva, vendar od takrat nimajo več nadzora nad njimi, denar »prestane« biti njihov...

Franc Mlakar

»Težko da bo na te in takšne načine prikapljal kaj več bankovcev zelene in rjave barve,« ni zadovoljen Mlakar. »Kako bo v prihodnje? Najprej: te zadeve je treba urediti. Lepo bi bilo tudi, če bi imeli material za končne izdelke doma. Tako je, denimo, blago za smučarske hlače, ki jih delamo za Amerikance, pri nas nemogoče dobiti. V KORS-u bi lahko ponudili kupcu kompleten izdelek, z oblikovanjem in z vsem, kar sodi zraven. Torej bi prodali tudi našo »pamet«, vendar zaradi te »drobnjarije« ne gre!

Da bi dajal kakršnokoli oceno, je še odločno prezgodaj. Vendar: v gospodarstvu smo se že vsega navečali. Res je še, da smo z lanskim ravnanjem naredili nepopravljivo škodo, ki je uničujoča in pomembnejša od dejstva, ali smo dobili ali pa izgubili nekaj milijonov dolarjev ali mark. Poslovno zaupanje – in ugled – je težko dobiti

in ga obdržati, izgubiš ga čez noč.

Pri nas bi naposled moralo prevladati zdravo, trezno, strokovno mišljenje, ki bo tudi v praksi omogočilo večjo izvozno ekspanzijo, vendar tja, kamor smo največ dolžni. Mi pa se vse bolj zatekamo v klirinške posle. Izvoza se ne da »delati« od danes na jutri. To je dolgotrajen proces. Zato bomo z vsemi silami držali pridobljeno. Če se bodo razmere še poslabšale, bomo morali poklekniti tudi mi – tujce preprosto ne zanimajo naše razprtije, če imamo denar ali ne, ne zanima jih naša nezmožnost uresničevanja dogovorjenega, zahtevamo svoje in – pika!«

Franc Mlakar pa je opozoril na še en problem. Tekstilci in seveda tudi konfektionarji so v zadnjih letih zelo malo vlagali v posodobitev svoje proizvodnje. Dogajalo se je, je kritično opozoril, da v posodobitev nismo vlagali niti amortizacije. Brez kakšnega širšega ekonomskega predznanja je vsakomur jasno, da je to – pokop. Strojne tekstilce običajno kupujejo v tujini – in spet stara pesem! Odstotki deviz, ki jih je proizvodnja morala odvajati, so bili previsoki, za lastne potrebe je ostalo bore malo. Zapiranje oči pred nakopičenimi problemi je pokazalo zobe.

»Vendar je treba reči, da je v zadnjih letih prav tekstilna industrija pokazala izredno vitalnost in sposobnost kljub izredno hudi konkurenci. To pa seveda ni in ne more biti tolažba. Treba bo ubrati drugačne korake. Svet nas ne bo čakal. Modernizacija za vsako ceno,« odločno meni Franc Mlakar, z njim pa ves kolektiv, ki je marsikaj žrtvoval v preteklosti, da je KORS to, kar pač je. Vprašanje je le, koliko so ljudje poplačani za svoja odrekovanja in kako dolgo se še igrati z zaupanjem. Kar naprej je vendarle nemogoče igrati na karte zavesti!

Milenko Strašek

V tej stavbi šivalni stroji »rojevajo« oblačila, ki jih je moč zelo pogosto videti na svetovnih smučinah.

JAVOR

35

»Revolucionarne poteze«

Sovjetski partijski voditelj Mihail Gorbačov je v govoru na plenumu CK KP Sovjetske zveze obsodil politiko svojih predhodnikov, hkrati pa je najavil vrsto predlogov za hitrejšo demokratizacijo države. Fenomeni reform ali »perestrojke« so v Sovjetski zvezi aktualni vsaj od 20. kongresa sovjetske partije pred 21 leti, vendar je zgodovina teh reform polna tudi vrste njihovih neuspešnih izpolnitev. Gorbačovu, ki je po dokaj uspešnem dveletnem stažu voditelja tudi na Zahodu požel nemalo pohval, se zaradi političnega poguma, da poseže v srž problematike, zdaj obetajo nove možnosti za nadaljevanje dela. Kot je dejal na partijskem plenumu, kjer je znova opozoril na svojo sposobnost analitičnega in kritičnega nastopa, ki je v marsičem spominjal na pravicato politično »kirurgi-

jo«, so v državi kot je Sovjetska zveza, ki se je nekako privadila na stagnacijo, vsake spremembe na nek način revolucionarne.

V njegovem najnovejšem nastopu, ki je naletel na večinsko odobravanje, čeprav bi bilo naivno pričakovati, da bo v prihodnosti šlo brez odklonov, je največ pozornosti pritegnila kritika o nujnih spremembah tudi v partijskem članstvu. Kajti, kdor se ne bo vključil v novo politično akcijo, ta v prihodnosti tudi ne more računati na vodilni položaj na kakršnikoli ravni. Zanimivo je, da partijski vrh ob tej priložnosti ni zajela obsežna kadrovska prenova, temveč so več pozornosti namenili kadrovskim merilom za vso partijo, za vsa mesta v družbi, kjer se tudi dejansko odloča. Največ pozornosti je pritegnil njegov predlog o tajnem glasovanju in volitvah z več kandidati. Poudaril je namreč, da je bila sovjetska volilna praksa v preteklosti skrajno formalistična in jo je tudi zato nujno potrebno demokratizirati. Seveda osnutek takšnega zakona še ni znan, kar med drugim pomeni, da gre za politično konkretizacijo v bližnji prihodnosti.

Kot kaže, se v Sovjetski zvezi vse bolj utrjuje spoznanje, da niso ljudje tisti, ki bi kvarili sistem, temveč da je prej sistem tisti, ki kvari ljudi. Politični boj, ki si ga je zadal sovjetski voditelj, bo najverjetneje dolg in mučen proces, ki utegne v marsičem naleteti tudi na odpore, zlasti tistih, ki so si v večdesetletni zgodovini uspeli zagotoviti številne privilegije, ki se jim zlahka ne bodo hoteli odreči. Vprašanje je tudi, kako bodo najnovejšo kritiko Mihaila Gorbačova sprejeli v partijski bazi, že zdaj pa se zdi najpomembnejše dejstvo, da gre, bolj kot za osebnostne obračune, za novo politiko, ki naj spodbudi tudi drugačno vedenje ljudi.

M. Lamprecht

Za ali proti novi ustavi na Filipinih

Približno 25 milijonov Filipincev, ki imajo volilno pravico, je v začetku tedna glasovalo o novi filipinski ustavi, ki med drugim predvideva uvedbo predsedniškega sistema oblasti. V primeru zmage bo Corazon Aquino do volitev leta 1992 ostala predsednica Filipinov. Komisija, ki jo je imenovala predsednica Aquino, je delo okrog predloga nove ustave sklenila oktobra lani, nova ustava pa naj bi v veliki meri zmanjšala dotedanja pooblastila, ki jih je imela predsednica od padca Ferdinanda Marcosa pred enajstimi meseci. V krogih blizu predsednici pričakujejo, da se bo za novo ustavo odločilo 70% volilcev.

Malodane leto dni po sramotnem begu diktatorja Marcosa se zdi, da Filipine še vedno prežema sproščena energija politične demokracije, vanjo pa so seveda vpleteni tudi tisti, ki jim ustalitev Corazon Aquino ne gre v račun. Pri tem velja zlasti opozoriti tako na desničarske kot levičarske predstavnike, prav uspešen referendum pa bi pomenil poraz obojih. Da desničarski ostanki diktatorja Marcosa ne nameravajo prenehati z rovarjenjem, so dokazali minuli teden s poskusom, tokrat že petega vojaškega puča v državi. Zveste filipinske množice so v predreferendamski kampanji vzklikale gesla Za Filipine, Za Corazon, Za demokracijo. Za novo ustavo. Pozitivni glasovi so odmevali tudi s strani katoliške verske hierarhije, manj pa seveda iz vrst levičarske gverile in muslimanskih upornikov. Kot se je izkazalo, so streli na neoborože-

ne kmete pred predsedniško palačo resno ogrozili doseženo premirje med levičarsko Ljudsko demokratsko fronto, ki ima v zaledju 20 tisoč borcev, neposredno po strelah na stavkajoče kmete pa so levičarski predstavniki, pod vodstvom filipinske KP izjavili, da se je s tem začel tudi padec Corazon Aquino. Tako se v trenutku, ko izid referenduma še ni znan, kaže, da prevratniško desnico kot oboroženo gverilo, ki si sicer v vsem nasprotuje, le združuje isti cilj – padec Corazon Aquino, ki zagovarja pluralistično demokracijo. Tako na primer nekdanji obrambni minister Enrille obljublja obnovo razpuščene skupščine, pri tem pa se sklicuje na podporo dela vojske. Da je vojska spolitizirana, je pokazal tudi poskus vojaškega udara minuli teden, za zdaj in za še nekaj časa pa je nedvomno pomembno, da je vojaško vodstvo z generalom Ramosom na čelu predsednici še zvesto. Za razliko od desnice se levičarska gverila postavlja Corazon Aquino po robu z izdelanim političnim programom za zemljiško reformo, proti ameriškim oporiščem na Filipinih, proti novi ustavi.

Vlada si torej prizadeva za stabilnost, desnica za restavracijo, leвица pa za politično priznanje. Uspešen referendum bi nedvomno pomenil zaupnico sedanjim vladim in ustalitev političnih razmer na škodo desnice. V nasprotnem utegne v najslabšem primeru pomeniti uvodno dejanje državljanske vojne.

Miha Lamprecht

Florjan Laimiš

Pozabiti po skrajšanem postopku

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Avtorju (pa tudi bralcem) se opravičujemo, da smo ob objavi prvega dela zapisa izpustili njegovo ime.

Uredništvo

V literaturi takoimenovanih revizionistov, ultrakonzerativnih in ultralevičarskih pisateljev iz Zahodne Evrope in Združenih držav, gre za poskuse »novega« pisanja zgodovine z izpodbijanjem obstoja plinskih celic in taborišč, v katerih je bilo iztrebljenih devet milijonov Evropejcev. Revizionistični zgodovinarji so drobna intelektualno osamljena manjšina, ki nima teže nikjer v Evropi.

Jürgen Habermas, znani filozof s frankfurtske univerze pravi, da »se danes pišejo in uradno ali v vsakdanjem pogovoru govorijo stvari, ki so bile še pred desetletjem moralno in politično nesprejemljive«.

V intelektualnih krogih v Zahodni Nemčiji se je v zadnjem času razplamtel vroča razprava o dveh takšnih revizionističnih publikacij, ki sta izšli pred kratkim. Polemika se je začela aprila ob izidu drobne knjige z naslovom »Dve vrsti uničenja: razbitje nemškega rajha in konec evropskega židovstva«, njen avtor pa je Andreas Hillgruber, zgodovinar na kölnski univerzi, sicer priznana avtoriteta nacionalsocializma. V svoji knjigi Hillgruber v glavnem opisuje »katastrofalni« razpad vzhodne fronte v Nemčiji pozimi 1944–45.

Junija pa je neki drug zgodovinar, Ernst Nolte v vodilnem frankfurtskem časopisu Frankfurter Allgemeine Zeitung objavil članek, ki razvija teze, da je treba na nacionalsocializem gledati kot na odgovor na, kakor jih sam imenuje, »boljševiške akcije uničenja« v tridesetih letih v Sovjetski zvezi in (še pred tem) na odgovor na industrijsko revolucijo. Avtor tudi zatrjuje, da je treba zgodovino tega obdobja ponovno

preučiti oziroma »pregledati«, ker so jo večinoma pisali zmagovalci in je bila zato spremenjena v to, kar se imenuje »negativni« in »državopodpirajoči mit«. Nolte pravi, da je imel Hitler vzrok za to, da je verjel, da ga hočejo »uničiti«. Kot dokaz navaja »vojno napoved« Chaima Weizmanna, vodilnega sionista, ki je leta 1939 pozval Žide po vsej celini, naj se bojujejo na strani Anglije. »To dejstvo«, poudarja Nolte, »lahko opraviči nadaljnjo tezo, da je Hitler lahko obravnaval Žide kot vojne ujetnike in jih kot take pošiljal v internacijo.« Seveda so takšne teze spravile liberalce na roge. Habermas je oba zgodovinarja obtožil, da skušata ponovno napisati zgodovino, da bi pomagala oblikovati novo, patriotsko nemško identiteto.

Čerav se je debata med intelektualci o pogledih Hillgruberja in Nolteja šele pred kratkim pojavila v vsakdanjem tisku, pa se vse več revizionističnih tem pojavlja tudi v drugih zahodnonem-

skih javnih občilih. Ob koncu leta 1984 je imela 15-urna televizijska serija Edgarja Reinza z naslovom »Heimat« rekordno število gledalcev. To je saga o prebivalcih namišljene, mirne vasi Schabbach pred vojno in po njej. To so v glavnem mirni, pošten ljudje, ki gredo skozi brutalno nacistično obdobje, ne da bi se zanje kaj bistvenega spremenilo. Komaj opazno, vendar nezmotljivo sporočilo te serije, pravi Hans Mommsen, je, »da nam je to strašno stvar, nacionalsocializem, napravila kopica brutalnežev, imenovanih nacisti, drobna manjšina, ki je prevzela oblast in zamajala mirno življenje navadnega nemškega ljudstva.«

Avtorji in režiserji takšnih filmov pravijo, da niso revizionisti, temveč da svojo preteklost raziskujejo z novim poštenjem, ki ga dovoljuje čas in oddaljenost od dogod-

kov. Nekateri zgodovinarji pa so zelo zaskrbljeni, ker vidijo v tem širjenje revizionističnih tem v akademski in popularni književnosti ter v filmih in umetniških delih, ne le v Zvezni republiki Nemčiji, temveč po vsej Evropi.

Druga pot odklanjanja dejstev je opisovanje obrobja in ne jedra fašizma. Takšen primer je nadeljevanje »Heimat«, pravijo kritiki. »S poudarjanjem normalnosti vsakdanjega življenja pod Tretjim rajhom se počasi izgublja stik z bistvom režima«.

Trtja pot pa je ta, ki jo Nemci imenujejo Schlusstrich – črta, ki jo potegnemo pod računom. V zgodovinskem smislu pomeni to zapreti knjigo o Tretjem rajhu.

Zadnja pot pa se kaže v obliki v portretiranju hudo delcev kot žrtev in žrtev kot zavestnih ali nezavedajočih se krivcev svoje lastne nesreče. Noltejevo navajanje Weizsäckerja, člana vodilne konzervativne krščanskodemokrat-

Zelo skromna je bila oddolžitev žrtvam nacističnega divjanja. Spomenik v Buchenwaldu nad Weimarjem je nima pričra grozot, ki so se dogajale tamkaj. V Buchenwaldu so neposredno pred koncem vojne usmrtili predsednika KP Nemčije Ernsta Thälmannja.

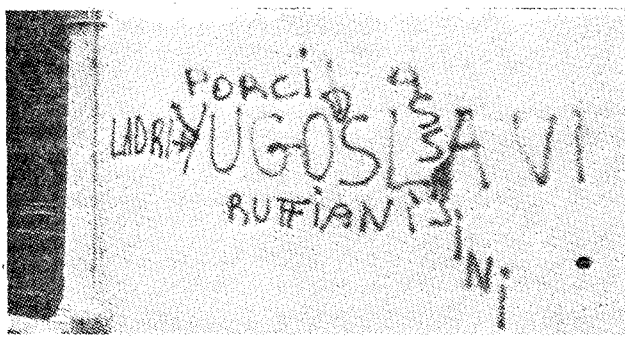
Zvezna republika Nemčija zaseda v Evropi nenavadno mesto prav zaradi razprave o svoji preteklosti, saj so mneneja v tamkajšnjih političnih krogih izredno razlikujejo. Habermasov pogled na preteklost izhaja iz filozofije in besed zahodnonemškega predsednika von Weizsäckerja, člana vodilne konzervativne krščanskodemokrat-

ske zveze. Po aferi v Bitburgu se je v svojem izrednem govoru predsednik glasno izrekel proti pozabljanju preteklosti. »Vsi moramo sprejeti preteklost«, je rekel. »Vsi čutimo posledice in zanje odgovarjamo. Kdorkoli hoče pozabiti nečlovečnost, je izpostavljen novim tveganjem okužbe.«

(Nadaljevanje sledi)

Iz zamejstva

Fašistična gesla tokrat na slovenski župni cerkvi

Tokrat so se fašistični mazači spravili na slovensko župno cerkev v Ulici sv. Ivana v Gorici, kjer so pustili sledove svoje »superkulture«. Na to so Slovenci že navajeni, ker jim fašisti mažejo šole, stavbe, kjer so njihova društva, pa tudi zasebne hiše.

Tokrat pa je prišlo do mazanja le nekaj dni pred 50-letnico mučeniške smrti znanega goriškega protifašista Lojzeta Bratuža.

Sicer pa so fašistični mazači izkazali svoj gnev proti slovenskim cerkvenim ustanovam že v preteklosti, še zlasti konec dvajsetih let tega stoletja, ko so pomazali pročelje nadškofijskega dvorca z gesli proti nadškofu Sedeju.

V zadnjem času so se fašisti spravili nad spomenik padlim v NOB na Palkišču, na dvojezične smerokaze v doberdopski občini, na goriški Kulturni dom in tudi nad drugo lastnino Slovencev.

Goriška policija tudi tokrat še ni našla mazačev, ki s svojimi dejanji škodujejo sožitju, zlasti pa slovenski narodnostni skupnosti.

Jože Oblak

0 priznavalninah 87

Pred dobrim tednom se je sestel odbor udeležencev Družbenega dogovora o priznavalninah udeležencev NOV v novi sestavi. Za predsednika odbora (za naslednje dveletno obdobje) je bil izvoljen Mirko Remec, delegat Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, za namestnika predsednika pa Bojan Skerbinjek, delegat za vzhodnoštajersko regijo.

Odbor je obravnaval novi Družbeni dogovor o priznavalninah udeležencev NOV, ki so ga podpisali udeleženci dne 13. 1. 1987 in bo začel veljati 8. dan po objavi v Uradnem listu SR Slovenije. Posebej so se ustavili ob določbah, ki so v javni razpravi v občinskih skupščinah in občinskih odborih ZZB NOV vzbudile večje zanimanje in potrebo po natančni razlagi zaradi enotne uporabe v praksi. To so predvsem vprašanja v zvezi z ugotavljanjem udeležbe v NOV za udeležence, ki so bili v času aktivnega in organiziranega delovanja v narodnoosvobodilnem boju ali aktivnega so-

delovanja za cilje narodnoosvobodilnega gibanja mlajši od 15 let in za tiste, ki udeležbe v NOV doslej iz opravičljivih razlogov niso uveljavljali ali je iz objektivnih razlogov niso uspeli uveljaviti, ter vprašanja o postopku za ugotavljanje udeležbe NOV teh prosilcev, prav tako pa tudi onih, ki so v času med NOV delovali v drugih delih države (kot pripadniki slovenskega ali drugih narodov oziroma narodnosti in tisti, ki imajo stalno prebivališče na območju Slovenije).

Odbor udeležencev se je strinjal s pojasnili, ki jih je v navedenih in še nekaterih drugih vprašanih pripravila strokovna služba RKBVI. Gradivo, ki vsebuje pojasnila v zvezi z navedenimi vprašanji, bodo kot poseben komentar posredovali občinskim upravnim organom, pristojnim za zadeve borcev in vojaških invalidov ter komisijam občinskih skupščin, ki odločajo o priznavalninah, pa tudi občinskim odborom ZZB NOV. O problemih v zvezi z uveljavljanjem nove-

ga družbenega dogovora pa bo tekla beseda tudi na posvetih z občinskimi upravnimi organi in komisijami, pristojnimi za odločanje o priznavalninah; teh se bodo udeležili tudi predstavniki občinskih odborov ZZB NOV.

Sklenjeno je bilo, da se občinskimi skupščinam priporoči kar najhitrejša uskladitev njihovih predpisov z novim družbenim dogovorom (v okviru dogovorjenega trimesečnega roka od uveljavitve dogovora).

Odboru udeležencev je bil v nadaljevanju seje predstavljen osnutek kriterijev in meril za podeljevanje priznavalnin in drugih oblik pomoči v letu 1987. Odbor je ob tem sklenil, da morajo člani odbora gradivo natančno proučiti in poslati komiteju svoja stališča in stališča, sprejeta v okviru regij. Strokovna služba RKBVI bo gradivo posredovala tudi občinskim upravnim organom, pristojnim za zadeve borcev in vojaških invalidov, ki naj posredujejo pripombe do 15. 2. 1987. Na podlagi danih pri-

pomb bo strokovna služba pripravila predlog kriterijev, ki bo obravnavan na naslednji seji odbora, ob koncu februarja.

Posebej je odbor udeležencev obravnaval predloge za postopek novo odmero priznavalnin vsem dosedanjim in novim upravičencem v skladu z novim družbenim dogovorom in z njim usklajenimi odloki občinskih skupščin. Prevedba ali nova odmera priznavalnin bo opravljena marca in aprila 1987 na podlagi ugotovitve o dohodku vsakega prosilca, oziroma upravičenca, v mesecu decembru 1986. Upravi organi, pristojni za zadeve borcev in vojaških invalidov, bodo zato takoj začeli zbirati podatke o dohodkih prejemnikov priznavalnin in njihovih družinskih članov ter pripravljati drugo gradivo, ki ga bodo potrebovali komisije za priznavalnine pri svojem odločanju.

Odbor udeležencev družbenega dogovora o priznavalninah udeležencev NOV

Spomin in razmišljanje ob pohodu v Dražgoše

V snežnem metežu

(nadaljevanje)

Cankarjevci so takrat, med vojno, prešli Soro nekje med vasema Brode in Žminec in proti jutru po naporni poti prigazili skozi Sopotniško grapo do Rohotnikove domačije pod blegoško vojaško cesto. Kakor takrat partizani, smo se tudi mi, pohodniki, ustavili pri domačijah v Breznici pod Lubnikom. Štab Cankarjeve je bil takrat ves dan nastanjen pri Rohotniku in ves bataljon se je, ne da bi ga opazili sovražniki, po celodnevem postanku dobro spočil.

Kakšno urico uživamo gostoljubje domačinov in srebamo vroč domači čaj. Tokrat je prvič na poti prišla na vrsto tudi hrana iz nahrbtnikov. Nekateri so po toplih izbah za nekaj minut zadremali.

Še pol poti

Pred nami je bilo še približno pol poti do Dražgoš, zunaj pa je še naprej vztrajno naletaval sneg. Klic na odhod in kolona je krenila naprej. Za nami je ostala lovska kočna na Suši, pa Zalubnikarjeva domačija. Urezali smo jo proti Tomažu. Tam, na grebenu, nas je z vzhoda presenetil močan snežni metej z vetrom, da je rezalo do kosti.

Od Tomaža pa smo se v zatišju spuščali po ledenem in zasneženem pobočju. Nekaj čez peto uro zjutraj smo se (vsi še kar čili) zbrali na Luši. Luna je zašla in okrog nas je bila tema kot v rogu.

Mimo nas so začeli po cesti Škofja Loka–Železniki prihajati prvi jutranji avtomobili. Mimo je pripeljal tudi vojaški kamion s poljsko kuhinjo in takoj smo sklepali, da nas bo v bližnji vasi čakal topel zajtrk.

Kolona je čez lesen most čez Soro ubrala pot mimo spomenika znanemu diverzantu Devetega korpusa Poljaku Tadeusu Sadowskemu-Tomu in še dvema njegovima soborcema, v strmo pobočje. Še vedno je snežilo! Vsi smo bili že potrebni toplega obroka, saj smo bili na poti osem ur. Prav tam nekje smo slišali zvonjenje. Ura je bila sedem.

Začelo se je svitati. Cankarjevci so šli mimo vasi Ševlje, desno proti Bukovščici, nas pa so Sevljani postregli s toplim golažem.

K cilju

Ob osmih smo krenili, že v polni dnevni svetlobi, proti Dražgoševni. V normalnih razmerah lahko povprečen potohodec prehodi pot od Sevelj do Dražgoš v uri in pol. Mi pa smo po grebenih in graphah, pod odličnim vodstvom (!) porabili za to pot

štiri ure. Snega okrog nas je bilo že krepko čez pas. Suh in lahak se je mel pod nogami z utrujenih pohodnikov. Šlo je nekako takole: dva koraka naprej in enega nazaj.

Zdaj so »nastopili« naša zvesti in kleni vodniki iz GRS, pod vodstvom tovariša Peternelja. Nekateri pohodnike so spodbujali, drugim so pa kar krepkeje pomagali.

Na začetku poti smo od Pasje ravni do Zminca in Breznice še peli partizanske in narodne... zdaj pa nas je nekam minilo. Vse naše misli so bile usmerjene k cilju.

Zdelo se je, da se ta zadnji del poti vleče v nedogled. V desnem pobočju smo ob pojemajočem sneženju zaznavali domačije vasi Zabrelevo.

Splošna morala cele kolone je bila še vselej zadovoljiva. Pod nami so ostale Lajše, pri idilično zasneženi lovski koči pa nam je vodstvo pohoda priskrbelo žige v naše pohodne knjižice. Le oni, naši vodniki, niso kazali še nobenih znakov utrujenosti.

Kmalu smo prišli na cesto Jamnik–Dražgoše. Našo zastavo in celo kolono so, tako sem čutil po pogledih, občudujoče in z nejevero opazovali domačini, češ, ali ste res opravili vso to pot. Tudi drugi pohodniki, ki so prihajali iz drugih smeri, ali obiskovalci, ki so se pripeljali iz različnih krajev, so nam izrekli pohvale. Skupaj smo hiteli naprej. Bilo je čez enajsto in blížal se je čas začetka proslave.

Po prav kratkem postanku in okrepčilu v vasi smo zakoračili skoraj omotični od naporov in prečute noči, proti dražgoškemu spomeniku.

Po cesti smo se spustili v vas Rudno, kjer sva z borcem Luzovcem (iz Maribora) pričakala avtobus, ki naju je po petnajstih urah pohoda popeljal nazaj proti domu.

Zahteven pohod je bil za nami. V cilju so se strinjali vsi: v tridesetletni tradiciji dražgoških pohodov je bil ta najtežji, vendar smo z njim dostojno počastili spomin 45-letnice pohoda Cankarjevega bataljona v Dražgoše. Zdaj lahko z gotovostjo zatrdim, da bi tudi današnji pohodniki, če bi bilo treba, kot nekdaj partizani, opravili podobne naloge, se znali boriti in tudi – zmagati.

Menim, da se moram na koncu tega zapisa tako v svojem kot (naj mi bo dovoljeno) v imenu drugih pohodnikov, še enkrat tovariško zahvaliti vodstvu pohoda, marljivim loškim planincem, med katerimi so bili Miloš Mrak, Savo Šink, Vinko Hafner in vsi njihovi tihi sodelavci ter člani GRS Škofja Loka.

Dušan Feldin-Srečko

Iz borčevskega tiska

Božično dr(e)vce

Leto, ki je ostalo za nami, je bilo bogato s tako imenovanimi »slovenskimi« pobudami, ki so razburkale javnost. Na samem koncu je kot klobuk presečenja sledila še božična čestitka slovenskim vernikom. To javno obračanje k vernikom prek radia in televizije Alojzija Šušterja, ljubljanskega nadškofa in Jožeta Smoleta, predsednika republiške konference socialistične zveze v vsakem primeru odpira prostor za nova preučevanja odnosov med družbo in religijo.

Vprašanje je zelo kompleksno in se ne končuje pri tem svojevrstnem precedensu in doslej nepojmljivem obnašanju v naši politični praksi. S to potezo, ki navidez ne prehaja okvirov protokola in dostojnosti nekega politika do vernikov, je bila kljub temu odprta pot za morebitne nove zahteve cerkve kot institucije; predvsem z njenimi nenehnimi prizadevanji, da bi verska čustva kot neodtujljiva pravica občanov izšla iz območja privatnosti in da bi dobila širši družbeni pomen. Zahteva škofovske konference Jugoslavije, poslana Predsedstvu SFRJ, naj bi bila Božič in Vsi sveti dela pro-

sta dneva, zgovorno kaže na željo cerkve, da bi kolikor toliko zmanjšala mejo delitve med njo in državo.

Ali ni z dodatnim dajanjem državnega in republiškega pečata veri postavljena pod vprašaj že zapisana ustavna opredelitev, da je veroizpoved svobodna in privatna stvar?

Zlasti še, če je znano dejstvo, da zaradi svobode veroizpovedi in svobode izražanja vere ta družba doslej ni metala iz »igre« nobenega svojih občanov. Nasprotno, v tem pogledu mu je omogočena svoboda izražanja vere in zagotovljena tudi zaščita.

Za razliko od tega pa je znano, da nekateri cerkveni ljudje govorijo o neveri in neverujočih kot o nečem negativnem, proti čemur se je treba z vsi močmi boriti, »da ne bi svet propadel«. Za kardinala Kuhariča, na primer, je vsaka oblika materializma in ateizma povezana s hudičem. Bistveni problem je seveda v tem, da predstavniki cerkve razumevajo pod hudičevim – marksizem, ki je, bojda, iz privatnega življenja prerastel v uradno ideologijo ljudstva, kjer so marksiisti z revolucijo prevzeli

oblast. Spori se v tej družbi tudi ne pojavljajo v smeri verniki–država. Nasprotno, pojavljajo se v smeri cerkev–država in to prav ob vprašanju vere in ideologije, oziroma ob vprašanju, kaj naj ima v tej družbi moč privatnosti in kaj moč uradnosti, kaj je družbena realnost in kaj fikcija. Zgodovinsko gledano, v teh odnosih traja nenehna ideološka vojna, čeravno ni bilo malo storjenega, da bi bili spremenjeni v dialoški mir, k čemur navsezadnje, tako verjamemo, teži tudi ta slovenska božična čestitka.

Vendar, ali je to ravno pravi čas za odpiranje dialoga v tej smeri, za uvajanje verskih praznikov v širši družbeni kontekst in odpiranje vrat za nove zahteve Cerkev ter njenih predstavnikov? Tukaj pride na površje tudi vprašanje politične modrosti, da se odnos do Cerkev in vere gradi parcialno, v trenutku, ko nam je prisotnost enotnih pogledov, sklepov in akcij najbolj potrebna. Ne glede na vso suverenost republiškega odločanja bi bilo daleč bolj modro in bolj koristno, če bi bilo to vprašanje postavljeno na dnevni red zvezne konference socialistične zveze, kjer bi našli skupno rešitev na ravni vse države. Po tej potezi lahko to vprašanje z vso pravico postavijo vse druge verske

skupnosti v državi. V Sloveniji je bil že enkrat storjen precedens, ko so dan mrtvih uvrstili med republiške praznike. Kaj ne bi bila po istem načelu logična zahteva po istem upoštevanju pravoslav- nish zadušnic? Itd. itd.

Vse to nam govori, da k religijskemu fenomenu, ki še kako sega v družbeno in individualno človekovo naravo pristopamo površno. Prenagljene poteze nas praviloma pripeljejo v položaj neprimerne popustljivosti tudi do tistih zahtev, ki jim, z dovolj razlogi ne moremo ustreči. Seveda slovenska božična čestitka ne bi smela služiti za plaz obtožb ali pa referendumsko izrekanje za za ali proti. To je le eno od opozoril, da moramo kot družba več razmišljati o tem, kaj nam je v podobnih primerih storiti in da bi lahko imeli od skakanja »v lastni žolodec« le nove težave. To se je tudi tokrat izkazalo kot dejstvo. Tokratno božično dr(e)vce je bilo v božjo čast. O družbeni koristnosti pa bi veljalo premisliti.

Tole je razmišljanje naše- ga novinarskega kolega iz zveznega borčevskega časopisa Četrti jul Milana Čukića, objavljamo pa ga bralcem v razmislek in presojo...

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Nova Gorica – Še o vprašanjih sedanosti in razvijanju tradicij

Koordinacijski odbor Združenja borcev in vojaških vojni invalidov narodnoosvobodilne vojne krajevnih skupnosti Nove Gorice, Kromberka in Rožne doline je že ob dnevu republike organiziral (peto!) tradicionalno srečanje borcev in vojni invalidov v počastitev jubileantov; ki so lani (1986) praznovali svoj šestdeseti, sedemdeseti, osemdeseti in morda še višji jubilej. S tem so počastili tudi praznik republike ter 45-letnico vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. (Bilo je v petek, 21. novembra, v osnovni šoli Devetega korpusa NOVJ v Novi Gorici). Srečanje je iz leta v leto bolj množično, pa tudi lepše in boljše. Slavnostni govornik je bil Igor Lučovnik, predsednik občinskega komiteja ZK v Novi Gorici. Zelo konkretno in nazorno je orisal pomen in vlogo borcev v času NOB in povelje obnove in graditve nove Jugoslavije; spregovoril je o resnih gospodarskih in političnih težavah pri nas, o nujnosti prenove ZKJ in izvajanju sklepov 13. kongresa ZKJ, o naporih za odpravljanje bezbrižnosti do negativnih odnosov, o bolj učinkovitem delovanju političnega sistema, o potrebi krepitve bratstva, enotnosti in enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti kot največjih pridobitev narodnoosvobodilne vojne in socialistične revolucije, o nujnosti krepitve idejnopolitične enotnosti ZKJ in neodvisne in neuvrščene politike SFRJ. Govoril je tudi o potrebi odločnega boja proti slehernemu nacionalizmu. Tako je ocenil tudi memorandum Srbske akademije znanosti in umetnosti, ki grobo žali čustva

narodov in narodnosti Jugoslavije. ZK očita monopolizem, oporeka pravilno naravnanje ajnovskih sklepov ter zanika pomemben prispevek tovarišev Tita in Kardelja k uspešno izvedeni revoluciji in povojni graditvi družbe socialističnega samoupravljanja...

Na srečanju je združenje borcev NOV iz krajevnih skupnosti Ivan Cankar – Nova Gorica razvilo borčevski prapor. Pokroviteljstvo nad praporom je prevzela osnovna organizacija ZSMS iz delovne organizacije Moda – Manufaktura. Ta mladinska organizacija je že večkrat dokazala, da si prenašanje revolucionarnih tradicij ne predstavlja le kot sodelovanje mladih na raznih proslavah (...kot poslušanje spominov prekaljenih borcev). Poiskali so nove oblike sodelovanja z živečimi borci, svoje vezi so stali v številne dejavnosti, ki so v bistvu namenjene ohranjanju revolucionarnih pridobitev. Mladi iz Manufakture se na primer redno udeležujejo srečanja osebja in nekdanjih zdravljencev legendarne bolnišnice Franje in poskrbe za njihovo prijetno počutje, sodelujejo na številnih prireditvah, ki so povezane z NOB in njenimi pridobitvami. Zamisel o pokroviteljstvu je samo dokaz več, da iščejo tudi v prenašanju revolucionarnih tradicij novo vsebino in nova dognanja. To je tudi novost, da so člani neke osnovne mladinske organizacije prevzeli pokroviteljstvo nad borčevskim praporom.

V kulturnem programu so sodelovali moški pevski zbor iz Mirna, učenci osnovne šole 9. korpusa NOVJ in glasbene šole iz Nove Gorice.

Mile Gojković

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Vabilo

Odbor skupnosti borcev Prešernove brigade – odbor aktiva za ljubljansko območje, vabi vse prešernovce iz Ljubljane in okolice na redni letni občni zbor in tovariško srečanje, ki bo v sredo, 11. februarja, ob 17. uri v prostorih doma JLA v Ljubljani (nasproti avtobusne postaje). Obenem obveščamo vse prešernovce z ljubljanskega območja, da bodo odsej (še tradicionalna) skupna srečanja vsako drugo sredo, prav tako v domu JLA v Ljubljani in sicer v zimskem času od 17., v letnem pa od 18. ure dalje.

Odbor aktiva Prešernovcev ljubljanskega območja

In memoriam

Roman Potočnik

Ko smo pripravljali za tisk daljši spominski zapis o Vojtehu (Antonu Potočniku), objavljenem v prejšnji številki (25. januarja t. l.), in v njem nekaj kratkih navedb o njegovih bratih, predvsem o Romanu, ki je bil v mladosti in v času največjih preizkušenj njegov revolucionarni »učitelj«, še nismo vedeli, da je prav ob prehodu iz starega na novo koledarsko leto ugasnilo življenje tega zaslužnega borca in revolucionarja ter skromnega in dobrega človeka, ki bi nam bil lahko prav tako kot njegov mlajši brat marsikaj in še več povedal o bojih na svoji življenjski poti. Ob prvi priložnosti bomo prosili njegove revolucionarne soborce, da nam povedo kaj več o njem in njegovih dejanjih. Tokrat ponatiskujemo in memoriam Romanu Potočniku iz Delavske enotnosti.

Rodil se je 25. septembra 1909. leta in ko mu je bilo 17 let, se je vključil v napredno delavsko gibanje.

Sam se je o tem na proslavi 40-letnice vstaje na Kamniškem (1941–1981) povedal:

»Jaz sem delal v sindikatu od leta 1929. Leta 1931 sem bil sprejet kot kandidat par-

tije (naslednje leto pa v KPS). Po pregonu partije leta 1933 sem bil tri leta na robiji v Sremski Mitrovici (od 11. 6. 1933 do 11. 6. 1936). Ko sem prišel ven, me je povsod, kjerkoli sem se gibal, spremljala žandarmerija. Zato je bilo moje delo oteženo. V tistem času smo organizirali razne protidraginske akcije (bil je sekretar celice KPS Kamnik), sklicevali delavska zborovanja. Tam smo govorili o fašistični nevarnosti. Napredna miselnost delavcev se je razvijala in krepila tudi ob raznih štrajkih.«

Dva in dvajsetega junija, ob padcu nacistične Nemčije na Sovjetsko zvezo, je dobil nalogo, naj se skupaj z dr. Dermastjo in Šturmom umakne v ilegalo. Tako se je kljub bolezni in mučenju v zaporih med prvimi kamniškimi uporniki pridružil v boju proti nacizmu. Po ustanovitvi Kamniškega bataljona je postal njegov drugi komisar (za Tonetom Šturmom) vse do oktobra 1941. O teh časih je leta 1981 povedal:

»Posamezni štabi bataljonov v Sloveniji so bili sicer prej formirani, vendar v akcijo niso šli pred Kamniškim bataljonom. Ta je začel (že na začetku julija 1941) prve obo-

rožene akcije in likvidacije prvih izvajalcev, da so bili okupatorji presenečeni in primorani okrepiti policijo in varnostne sile na tem območju (iz knjige ob 40-letnici vstaje na Kamniškem).«

Po tej dolžnosti je tudi ves čas NOB opravljal odgovorne politične funkcije v vojaških enotah NOV. Naj naštejem samo nekatere: bil je komisar Dolomitskega odreda, komisar 14. brigade NOV in komisar zaščitne čete glavnega štaba NOV Slovenije.

Po osvoboditvi je nadaljeval odgovorno politično delo kot skromen pripadnik delavskega razreda, zato ni naključje, da je našel svoje mesto v novoustanovljenih enotah slovenskih sindikatov. Na prvem kongresu septembra 1945 je bil izvoljen za člana glavnega odbora enotnih sindikatov, od 1. januarja

1946 pa do 1949 je delal kot tajnik enotnih sindikatov Slovenije.

Vse do upokojitve leta 1964 je opravljal razne odgovorne vodilne politične in samoupravne dolžnosti in bil dolga leta član republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Je ustanovitelj Zavoda SRS za rehabilitacijo invalidov ter njegov prvi direktor, dolga leta predsednik Skupščine socialnega zavarovanja Slovenije. Vse do nedavnega pa je ohranil tesne tovariške vezi s svojimi delavci, zato so ga in ga bodo delavci, soborci ter prijatelji in znanci vse življenje pomnili kot skromnega človeka, kot bogato, humano in nevsihljivo osebnost, ki je bil vedno pripravljen sodelovati in pomagati drugim. V odločilnih in usodnih trenutkih naše zgodovine je bil pogumen in vztrajen, pa tudi nepopustljiv. Z osebnim življenjem, dejanji in upornostjo je prepričal sobesednika, sodelavca o pravilnosti svojih stališč, bil pa je hkrati človek, ki je priznal osebnost in moč drugega ter spoštoval njegova stališča.

Bil je tudi človek, ki je hotel in znal prisluhniti vsakemu delavcu, zato je vse življenje reševal samo na videz »drobne« človekove probleme in zadrege in opozarjal nanje, vlival optimizem in upanje, pa tudi osebno se od njih ni nikoli oddaljil.

Zdravko Troha

Antonu Leverju-Triglavu v slovo

Istega dne, 8. januarja 1978, kot smo se na kranjskem pokopališču poslovili od (v Brkinih in Slovenski Istri zelo priljubljenega) komandirja Ivana Pezdirc-Cankarja, smo na pregarskem pokopališču pospremili na zadnjo pot oseminšestdesetletnega domačina, borca in aktivista Antona Leverja-Triglava, dolgoletnega predsednika pregarske borčevske organizacije.

Vzgojen v narodno zavednem duhu in slovenskem okolju se je Lever že pred razpadom Italije zblížal z vaškimi organizatorji NOB Ivanom Butinarjem-Kebrom, Jakobom Maletom in drugimi. Ob ustanovitvi Brkinske brigade se je v drugi polovici septembra 1943 vključil vanjo in postal komandir čete. Toda njegova šibka telesna konstitucija ni prenesla hudih partizanskih naporov. Med nemško jesensko ofenzivo so ga poslali domov, kjer je pozimi 1943/44 prevzel najprej dolžnost partizanskega učitelja v rodni vasi, potem pa je opravljal dolžnost člana in organizatorja obveščevalne službe (VOS) v okrožni izpostavi za notranje zadeve brkinskega okrožja ob cesti Reka-Trst od Obrova do Podgrada in drugod. V tej svoji dejavnosti je veliko tvegalo, saj se je septembra 1944, ko so začeli srbski četniki iz Jevdjevičevega kraškega odreda razpredati svojo organizacijo po Podgori in Brkinih ter razvijati svojo dejavnost, sam vrnil v njihove vrste, da bi pomagal VOS in NOG.

Tudi v povojnem obdobju si je Lever veliko prizadeval za nadaljnji razvoj zapostavljenih Brkinov. V svoji vnemi za socialistično regeneracijo kmetijstva in neomajnem zaupanju člana KPS v partijski program je postal predsednik vaše kmetijske obdelovalne zadruga, ki pa se ni mogla uveljaviti in obdržati.

Poleg skrbni za družino je Lever vsa povojna leta kljub šibkemu zdravju posvečal mnogo truda vaški organizaciji ZZB NOV, ki ji je predsedoval skoraj do zadnjega. Končno mu je utrjenemu in izčrpanemu prekinila življensko nit neozdravljiva bolezen. Z njegovo smrtjo je izgubila borčevska organizacija prizadevnega člana in dobrega organizatorja na občutljivem brkinskem območju.

To njegovo neutrudno prizadevanje pa bo pregarskim in drugim brkinskim soborcem in prebivalcem dolgo v spominu.

Maks Zadnik

Med našimi ljudmi

Karmelo Benko

Kako je, če zaspiš na straži

Opisujem resnično dogodivščino, ki se je pripetila pred 44 leti, prav za njegov rojstni dan.

Zadnje dni 1942. leta je skupina osmih partizanov Prve vipavske čete taborila v bližini majhne vasice Kadrovi na Vipavskem. Dva od teh osmih partizanov sva bila jaz in Karmelo, oba sva bila še neoborožena. Za spodbudo in ohranitev, kot je dejal Staško, so novince Karmela prvič določili na stražo. Stal je pokonci. Samozavesten se je prisolnil k precej debelemu staremu kostanju, okoli njega pa kakor v rogu črna tema. Ostalih sedem tovarišev se je zarilo v sveže nagrabljeno listje, ki so ga kmetje nagrabili za steljo.

Premišljeval je, kako dolgo že stoji na straži, pa vendar ni hotel buditi tovariša, ki bi moral zamenjati. Stal je ponosno, v rokah pa držal italijansko puško »novantuno« tako so ji rekli, ker je bila model enaindevetdeset. Puško za stražo mu je zaupal že izkušen partizan Staško. Kot novinec si je ogledoval orožje z vseh strani, tudi ravnati z njo je znal dobro. Tudi dolga je bila ravno toliko, kakor je bil on sam visok. Spominjal se je raznih dogodkov: kako se je prvič srečal s skupino partizanov, ko je spomladi pasel živino. Kasneje je zvedel, da je glavni od-

te skupine partizanov, ki je menda prišla iz Gornje Branice, Ervin Dolgan. Spomnil se je na mater, na očeta, ki sta ostala doma sama, ostali bratje so bili v italijanski voj-

ski. Premišljeval je še, kaj bo, če Italijani zvedo, da je šel v partizane in še in še. V tem je zaspal. V himu pa se je zdrznil in se začel ozirati okoli. Ugotovil je, da je kup listja, v katerem spijo njegovi tovariši, še zmeraj na istem mestu. Kmalu pa je spoznal, da je napravil veliko napako. Dobrih petnajst korakov stran je zagledal kolo okrog 120 italijanskih alpinistov, ki so švigali po gozdni stezi mimo njega in nas sedmih partizanov, zarih v listju (alpinisti so bili nastanjeni v Rihensberškem

gradu, sedaj Branik). Pozneje smo zvedeli, da so bili namenjeni iz Rihenberg skozi vasi Vipavske Brje in Velike Žablje v Ajdovščino.

Veliko srečo smo imeli, Karmelo se je tako hudo prestrašil, da je izgubil dar govora in postal negibljiv. Tako nam je kasneje sam pripovedoval, da sam ne ve, koliko časa je bil v takem stanju. Brž smo se premaknili v drugo taborišče čez greben, da smo videli cesto, ki pelje iz Gorice v Ajdovščino. Podnevi smo dobili zvezo s terenci. Povedali so nam, da so Italijani odšli.

Zvečer so nas povabili na večerjo. Medtem ko smo večerjali, so vaščani sami postavili vaško stražo. Ko smo komaj pojedli, je prišel komandant Martin Greif-Rudi, z njim pa še Janko Premrlj-Vojko in Ivan Turšič-Iztok ter še veliko znanih in neznanih partizanov. Ne vem, kako da je Rudi tako hitro zvedel, da je bil eden najmlajših na straži, (kar ni bilo dovoljeno) in še, da je na straži zaspal. Ne vem, kdo je bil za to kaznovan. Midva s Karmelom sva bila kaznovana tako, da naju je Rudi vpričo vseh ozmerjal in osramotil. Komandant je ukazal Stašku, da ko bo šla jutri patrulja mimo Šmarij, naj naju pusti doma. »Pomagala nam bosta na drug način«, je rekel Rudi. Tako sva postala vezista in kurirja in za zbiranje hrane sva bila zadolžena. Potolkel naju je po ramah in ukazal, naj greva jutri zjutraj domov. V enoto naj bi se vrnili spomladi. Vsi štirje smo se pozdravili in odšli vsak sebi.

Naslednjega dne sva bila že doma. Vse se je začelo po

starem, doma pa so bili srečni, da sva se vrnili.

Toda doma nisva bila dolgo. 13. februarja 1943. leta so karabinerji obkolili našo vas. Vse mlade fant letnike 1924–1925 in 1926 so pobrali in nas odpeljali v Rihenberg (Branik). Italijanom se je zelo mudilo, ker so se bali, da jih bodo napadli partizani. Naslednje dni so nas odpeljali preko Ajdovščine v Gradiško pri Gorici in nekaj dni kasneje globlje v Italijo.

Tako so se za naju začeli hudi časi. Pobeg iz Masse-Carrare, ponovne aretacije, premestitev v vojaški zapor Alla Specija, vojni tribunal, sojenje in nato odhod v pristanišče Civitavecchio, od koder so nas z ladjami prepeljali na Sardinijo. Z Jožetom sva se znašla v Sassari, Karmelo in Batagela pa na otočku nedaleč od Sardinije.

Karmelu je bilo nekoliko bolje kot meni. Ko so ga zavzniki osvobodili, je postal celo ameriški vojak in je z njimi odpotoval v Libijo, od tam pa na Sicilijo. S Sicilije je pobegnil v partizansko zbirno taborišče v Gravini. Kot borec III. prekomorske brigade je odšel na Vis. Svojo bojno pot je končal v Tržiču (Monfalcone). Po vojni so ga poslali v Sovjetsko zvezo v šolo, kar si je vedno želel. Medtem ko je bil Karmelo študent vojne veterinarske šole v Leningradu, sem bil jaz še vedno v zaporu na Sardiniji. Bilo je leto šestindeseto.

Končno je zame posredoval angleški konzulat, ki je položil tudi zahtevano varščino. Kmalu so me izpustili in odpotoval sem domov. Tokrat je sreča obiskala še mene.

K. S.

Trdoživi napačni podatki

TV-15 Naš tovariš je 18. decembra lani objavil seznam »Slovinci, ki so bili ob ustanovitvi borci Prve proletarske brigade«. V njem je zapisano:

Ivan Manfredo, borec, rojen 1915 na Idrijskem, delavec, član KP od leta 1941, poslan v Slovenijo leta 1942, pogrešan v bojih pri Kobaridu 1943.

Ti podatki, ki se trdoživo občasno pojavljajo že več let, pa niso točni!

Ivan Manfreda, v partizanih je bil Jaka, se je rodil 9. januarja 1916 v Essnu (ZR Nemčija), kjer je bil njegov oče rudar. Ivan Manfreda je bil tesarski pomočnik in je kot prostovoljec jugoslovanske vojske ostal po razpadu Jugoslavije v Banja Luki, kjer se je 28. oktobra 1941 priključil partizanom Romanijske čete. Konec decembra 1941 je prišel v Slovenski vod 1. čete Sumadijskega bataljona 1. Proletarske brigade, zatem pa je bil pri zaščitni četi Vrhovnega štaba NOP odredov Jugoslavije. 3. avgusta 1942 so Jaka poslali v Slovenijo, kjer je bil vojaški funkcionar v raznih partizanskih enotah na Primorskem vse do osvoboditve. Umrli je 15. julija 1945 zaradi posledic prometne nesreče v Bači pri Podbrdu na Tolminskem kot komandant baze Oblastnega komiteja KPS za Trst in Slovensko Primorje.

Ivan Manfreda – Jaka je kot kapetan v 30. diviziji NOV in POJ prejel oktobra 1944 »Spominski znak 1941«.

Navedeni podatki so iz arhiva Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

Jože Oblak

Pripis uredništva:

Trdoživo ponavljanje napačnih podatkov o Ivanu Manfredi je posledica prebiranja in uporabe knjige Prva proletarska, ki je izšla v slovenskem prevodu leta 1966, v njej pa je, žal, precej napačnih in nepreverjenih navedb. Dokaz več, da je ob navajanju te ali one literature treba biti previden.

Moderno je, iz
Elkroja je

KOMUNALNO PODJETJE

KOMUNALA
SEŽANA

Partizanska ulica šte. 2

tel. n. c. 067/73-341, 73-394 • direktor: 73-369 • tel. operativna 73-342

GRADBENO
PODJETJE
BEŽIGRAD

LJUBLJANA – PODMILŠČAKOVA 24

TELEFONI: TOZD Gradbena operativna; SEKTOR I 317-848; SEKTOR II 313-144; SEKTOR III 313-427; TOZD Servisne dejavnosti 373-061, 373-421 DSSS 313-281

Gozdno gospodarstvo
Novo mesto

Krka TOZD Zdravilišča

Labod

Novo mesto

Občice 1987

Jubilejni spopad s smučinami

Kristalno čisto, s soncem obsijano nedeljsko jutro z rezkim mrazom, ki je ščipal ušesa, je pozdravilo borčevsko srenjo, tekače, ki so se tokrat že desetič zbrali na, tokrat jubilejnim teku na Gačah, na novo porajajočem se turistično rekreacijskem centru Dolenjske.

A za hip vrnitev v zgodovino: borci – tekači so se spet spomnili na dobro partizansko mamko, Kolenčevo mater, ki počiva na poljanskem pokopališču in ji prinesli šopek rož, vezilo vdanosti ideji in živosti slovenskega rodu.

Občice, kraj, ki je povezo-

val neštete slovenske kurirske poti. Pred hišo, kjer je domoval štab slovenskih kurirjev, je spregovoril general Jože Ožbolt. O povezanosti včerajšnjega z današnjim. O negovanju nepovnljivega izročila. Zastave so se praznično bleščale v iskrivosti jutra.

Hiša št. 6 počasi propada, okna cviliijo na tečajih, nikogar ni, ki bi ti postregel z žigom kurirske transverzale. Stanovalec že zdavnaj ni več. Grenka, pregrenka kaplja pelina v praznovanje!

Zamidova hiša v Občicah gostoljubna kot vedno. Hru-

meča množica se odtešča in poklepeta. Ekipa Bohinjcev je brezskrbna. Od nekje priplava stavek: »Bohinjci nam bodo odnesli prvo mesto?!« A Oleg Križanovski-Igor, črnogledi humorist, se ne da. Ga ni, ki bi se kosal z njim v umetnosti, ki ji rečemo – jezična, umetnost, ki je poskrbela za smeh in dobro voljo.

Ob plotovih z zastavami okrašenih domačij prijazni obrazi.

»Pozdravljeni, spet se vidimo,« so govorili.

Le mladih obrazov smo pogrešali, a jih je bilo zato

toliko več na gaških smučiščih, kjer je vrelo. Zagrevanje smučarjev, mencanje na mestu, mraz je gospodaril med stoječo množico. Zvočnik je pošiljal na smučišče partizanske, večini dobro znane pesmi. Smučarjoča se množica je švigala med prazničnostjo kurirske srenje.

Okoli generalov Borštarnarja in Ožbolta, predstavnikov dolenjskih borčevskih organizacij, so se zbrali kurirji.

»Mislim,« je dejal ob podelitvi priznanj na cilju general Ožbolt, »da je to tista prava, pristna in povezujoča oblika ohranjanja in prenašanja izročil narodnoosvobodilnega boja, oblika, ki je v pravšnji meri združena s krepitvijo telesa in duha – torej bi jo kazalo razvijati in ji dajati se nove in

nove razsežnosti!«

Tekmovanje; zdaj gre zares, krvavo zares. Fantje, še čili in kar na moč vitalni – med njimi le tri »dekleta«, so se letom navkljub zagnali v smučine, ki so jih odlično pripravili tamkajšnji športni delavci. V nasprotju z mladim rodom, ki je tekmoval pred njimi, so se trimasto zagrizli v strmine in junaško spustili v dol. Strah pred Bohinjci, vselej dobro pripravljenimi, je bil karseda upravičen: odnesli so prva mesta. To seveda ni bilo najpomembnejše, pomembnejše je bilo sodelovati. To se je tokrat povsem izkazalo: letos so gaške smučine privabile največ tekmovalcev doslej!

Smeh je prežl razglasitev rezultatov, rdeča lisa piha – onirjev so bila očitna naj-srečnejša, kolajne najbolj

zaželeni, vtisi najdragocenejši.

Smučine, na svidenje do prihodnjega leta. In – hvala vam, Dolenjci, za trud ob vašem in našem jubileju.

Preselili smo se v semiški hotel. In spet kolajne, pa spomini in duhovitosti, ter jedke, a ne zlobne spomin-ske sočnice »črnoglednega humorista« Igorja, ki so mnoge preselile za štirideset let nazaj. Manjkala seveda ni tudi miss borčevskega občestva in tudi zavrteli so se. Vzdušje, kakršnega si je bilo ob jubileju res samo le želeli.

Nekatere stvari v življenju vselej pridejo prehitro. Večer ne pozna prizanašanja. Vrnitev v Ljubljano, pesem in prijetna zavest, da smo znova bili skupaj, da je uspelo in da si tega še želimo.

Jernej Borovnik iz Šentjurja pri Celju

»Že pet let tečem na smučeh, vendar sem tukaj prvič. Strinjam se z vsemi: enkratno doživetje, enkratna organizacija, enkratni ljudje... Zelel sem si ogledati slovenske kurirske poti, četudi nisem bil v »hosti« v Sloveniji. 1941. leta sem bil izgnan na Hrvaško, kjer sem se aprila 1943 pridružil 12. slavonski brigadi, nazadnje pa sem »pristal« v 2. mornariški brigadi in ob osvoboditvi prišel z njo vse do Brionov, kjer se je vojna zame končala.

Ni jih malo borcev, ki z vsem srcem skrbijo za to, da bi se izročila narodnoosvobodilnega boja čim-

bolj vrasla v našo bit. Nekateri bolj, drugi manj, od zdravja in počutja odvisno. Vprašanje je seveda, kako to približati mlademu rodu, kako ga pritegniti, da mu ne bo odveč, dolgočasno, pusto in vsiljeno. Če to združiš s športom, je gotovo ena najprimernejših oblik.

Tovarištvo je bila med vojno ena največjih vrlin, dandanes je že marsikje zbledelo in nima prave podobe. Prav zaradi tega nesebičnega tovarštva

imamo borci takšne prireditve radi, dejal bi, da jih kar iščemo. Hkrati skušamo na teh in podobnih srečanjih nevsiljeno in nikakor ne črno-belo posredovati naše izkušnje in spomine, s poudarkom na vrlinah, ki so vzklike v naših vrstah, ne da bi mlade to odbijalo. In če sem pošten, priznam, da se to skoraj vselej tudi posreči.

Takšna tekmovanja pa so hkrati priložnost, da spoznamo našo ožjo domovino, ki je, žal, mnogi med nami ne poznamo prav dobro, prej tuje loge in dobrave...?!

Protiutež borčevskemu živzavu

Darilo za pozornost: Franc Šmit izroča skromno darilce gostiteljici v kuhinji Zamidove domačije na Občicah

Zenska delegacija bork na štartu

Poklonitev kurirjem

Gospodarska zbornica

Novo mesto

Globtour

turistična
agencija
Novo mesto

Alojz Serini-Žižo

Dolgoletni organizator smučarskih tekov kurirjev na Občicah, Alojz Serini-Žižo, je bil seveda tudi tokrat neuničljiv in povsod tam, kjer so ga potrebovali. In še kako so ga.

»Zelo sem zadovoljen, saj je tokrat prišlo na gaške smučine največ tekmovalcev doslej. Žal delež mladih ni bil tolikšen

kot prejšnja leta. Vzrok je v tem, da smo tokratno tekmovanje želeli uvrstiti v prireditve srečanja bratstva in enotnosti, ki bo letos v Novem mestu. Dva dni pred tekmovanjem so nam namreč udeleženci srečanja odpovedali svoje sodelovanje.

No, po svoje ima ta odpoved tudi svojo dobro stran, kajti množičnost prikrajša ljudi za prisrčnost in intimnost, borci

pa žele prav to. Kakorkoli že, kljub temu bomo skušali v naslednjih letih pritegniti kar največje število mladine, saj je to prav-

zaprav eden naših osnovnih namenov.

Drži, da stavba, v kateri je bila kurirska postaja TV-15, propada, vendar je tako z vsako mrtvo stvarjo, nad katero ne bde živa bitja. Vsekakor razmišljamo o ustreznih načrtih, da bi hišo revitalizirali in jo ohranili za zanamce. Prepričan sem, da nam bodo pomagale novomeške organizacije združenega dela.

Ljubljanska banka

Temeljna dolenjska banka Novo mesto

(odločite se za pravi korak
in sodelovanje z nami!)

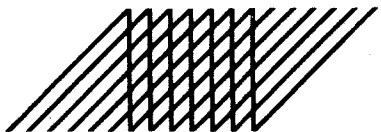

Založba Borec
Ljubljana

Mladinska knjiga

Ljubljana

NOVOTEKS
Novo mesto

novoles
lesni kombinat
TOZD Blagovni promet

Gorjanci
Novo mesto

Da se ne pozabi: šopek na grob partizanski mamci, Kolenčevi materi...

Utrujenost, združena z zmagošlavjem. Pomembno je sodelovati!

Otroci, najvnetejši poslušalci generala in narodnega heroja Jožeta Ožbolta

Med enaintridesetimi borci in borkami NOV ki so se udeležili desetih jubilejnih Roških tekov, so bili tudi Ivan Jošt, Angelca Šmit in Stane Bobek. Po prihodu na cilj so takole strnili svoje vtise:

Ivan Jošt, borec Kokrškega odreda, 14. divizije in Slandrove brigade, sicer pa iz Zlatega polja pri Kranju: »Prireditve je odlično pripravljena. Proga zelo dobra,

a vendar tudi zahtevna, saj me je navkreber kar precej ogrela. Menim pa, da bi bila mladina bolj prisotna, zlasti sedaj, ko so zimske počitnice, pogoji za smučanje in teke pa več kot ugodni.« Ivan Jošt se že vrsto let udeležuje rekreacijskih tekov na smučeh, Roški teki pa so mu posebno pri srcu. Tokrat je prvi pripeljal v cilj. Proga je prevozil v pičlih šestnajstih minutah.

Svoje moči in znanje na tekaških smučeh je preiskusila tudi 66-letna **Angelca Šmit** iz Bleda, sicer nekdanja aktivistka OF na območju Zasipa-Gorij in sekretarka SKOJ-a. »Pridružujem se mnenju Ivana Jošta, da je

prireditve odlično pripravljena, da je bila proga nekoliko zahtevnejša; sicer sem na

napore že pozabila. Tukaj na Občicah oziroma Gačah sem že tretjič in mislim, da bom še prišla, če mi bo le zdravje dovoljevalo. Zdi se mi, da je bilo na lanskim tekih več mladine. Nad skromnejšo udeležbo bi se veljalo zamisliti, predvsem to velja osnovnim šolam in njihovim mentorjem!«

»Na pol Kranjčan, na pol Mariborčan, po sili razmer pa bolj Mariborčan,« se je bolj v šali kot zares predstavil že stari znanec z belih poljan, 62-letni **Stane Bobek**, nekdanji borec Prešernove brigade. »Prav tu na Občicah sem pričel s smučarjo in tako vžljubil teke na smučeh. Od takrat se redno udeležujem tovrstnih prireditev, na Pokljuki pa sem opravil tudi

»zrelostni izpit-tečaj«. Poleg teka na smučeh, ga srečujemo tudi na kolesarskih prireditvah in spominskih pohodih, kaže pa, da mu vse to ni dovolj. Svoje moči je preizkusil tudi na suhih tekih. Ob dnevu republike se je udeležil suhega teka – maratona na 60 kilometrske progi in sicer od Zagreba do Čazme. V svoji starostni skupini je bil najstarejši Slovenec. To, da sem bil ob dva nohta na nogah, kaže, da sem v tej zvrsti športa še nekje na začetku, vendar ne bom odnehal. Tu, na Občicah, pa se bomo še videvali!«

Tekst in slike: Milenko Strašek in Jože Čurin

Pred tekmovanjem se je seveda treba dobro in temeljito pripraviti, da ne bi smučina pokazala zobe. Ivan Štular-Čiro je zlahka premagal zahtevno progo

Kot dobra, zvesta četa...

Jože Borštner se le redkokdaj izneveri Občicam

Rezultati 10. roških smučarskih tekov za pokal TV-15

Borci in kurirji:

1. Ivan Jošt (Kranj), 2. Jože Žvan (Boh. Bistrica), 3. Milan Pivk (Boh. Bistrica), 4. Franc Vojvoda (Boh. Bistrica), 5. Gabriel Pangerc (Ljubljana), 6. Janko Pristavec (Bohinj), 7. Ivan Cerkovnik (Bohinj), 8. Stane Bobek (Maribor), 9. Ivan Štular-Čiro (Podnart), 10. Franc Šmit (Bled), 11. Polde Toman (Žirovnica), 12. Franc Globočnik (Tržič), 13. Franc Hrovat (Kamna gorica), 14. Stane Melja (Ljubljana), 15. Rajko Miketič (Ljubljana), 16. Dušan Feldin (Kranj), 17. Rado Erjavec (Lesce), 18. Jože Lozar

(Ljubljana), 19. Zdravko Sporn (Žirovnica), 20. Roman Smola (Ljubljana), 21. Franc Rejec (Lesce), 22. Miloš Bašin (Ljubljana), 23. Jože Simšič (Ljubljana), 24. Ivan Čačič (Lesce), 25. Jernej Borovnik (Sentjur pri Celju), 26. Jože Jenič (Ljubljana), 27. Stane Erjavec (Ljubljana), 28. Georgij Dvoržak (Ljubljana).

Borke in aktivistke:

1. Poldka Švigelj (Ljubljana), 2. Angelca Šmit (Bled), 3. Anuša Dvoržak (Ljubljana).

Mlajši pionirji:

1. Vasja Rupnik (OŠ Logatec), 2. Davor Jerina (OŠ Logatec), 3. Grebor Zunič (OŠ Grm).

3. Grebor Zunič (OŠ Grm).

Mlajše pionirke:

1. Darja Rupnik (OŠ Logatec), 2. Mateja Ambrožič (OŠ Logatec).

Starejši pionirji:

1. Tone Vencelj (SK Livar), 2. Grega Prezelj (SK Logatec), 3. Borut Kulovec (OŠ Vavta vas).

Starejše pionirke:

1. Simona Žibert (OŠ Logatec), 2. Vesna Dolenc (OŠ Logatec).

Mladinci:

1. Miran Mrzel (SK Livar), 2.

Boštjan Herič (SD Rog), 3. Tomaž Oven (SK Livar).

Mladinke:

1. Marjeta Vencelj (SK Livar), 2. Ivančna gorica).

Člani:

1. Srečo Brus (Logatec), 2. Stanislav Ilar (SD Gorjanci), 3. Jože Strniša (SD Toplice).

Veterani:

1. Anton Vencelj (SK Livar), 2. Ignac Mrvar (Gornja Straža), 3. Filip Rupnik (Logatec).

Veterani:

1. Marija Vencelj (SK Livar).

Vojaki:

1. Iztok Melanšek, 2. Peter Štepec, 3. Marko Baloh

*Dolenjska
turistična zveza in
turistično društvo
Novo mesto*

Kompas
Novo mesto

Jugobanka TB
Ljubljana
Ekspozitura Novo mesto

PIONIR
GIP
Pionir

Zavarovalna skupnost Triglav
Dolenjska območna skupnost
Novo mesto

Janez Lušina-Mali

Pot Gregorčičevega bataljona

(zadnje nadaljevanje)

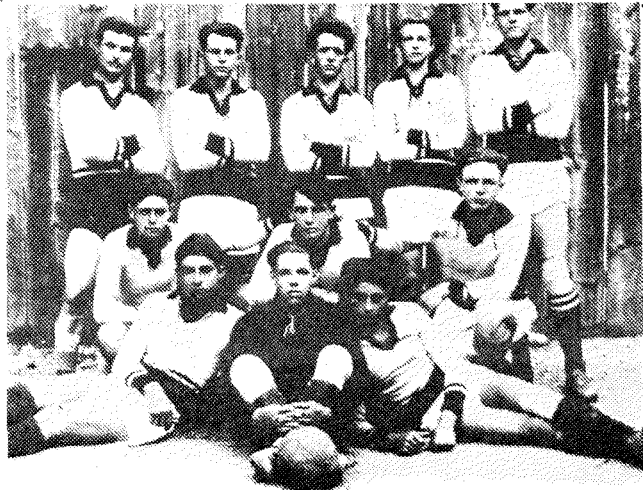
Izdelali so »partizanski hladilnik« tako, da so stekali sneg in nanj polagali eno vrsto svinjine, pa za ped snega in spet eno vrsto govedine in povrhu sneg. Noben borec ni verjel, da bo »hladilnik« vzdržal. Vreme je bilo hladno in »hladilnik« je zares dolgo vzdržal. Prišla sta Božič in Novo leto 1943. Dekleta iz Bohinja so partizanom poslala v darilo perilo, cigarete in potice. Predolgo je četa taborila na Papežu in bati se je bilo, da jo Nemci odkrijejo. Preselila se je v bližino Povšinove planine za Babjim zobom.

11. ali 13. januarja 1943 bi moral pred Nemci pasti Stalingrad. Tako je tiste dni zatrdjevala nemška propaganda. Vsi nemški časopisi so imeli prve strani rezervirane za objavo velike zmage. Bitko pri Stalingradu so po svoje spremljali tudi borci 3. čete Gregorčičevega bataljona.

tako napadalni, oholi, naduti in vsemogočni kot v letu 1942. Mnogi fantje, ki so jih vpoklicali v nemško vojsko, so 3. četo prosili, naj jih reši in jih »nasilno« odvede na Jelovico. 3. četa je odšla mobilizirati tudi v Bohinj, kjer je pobrala fante, ki so želeli iti k partizanom. Ob neki priložnosti so partizani zvedeli da ima tudi pekovski mojster sina za nemško vojsko. Ustavili so se pri njem in vprašali, kje je fant. Jože Žirovnik-Mičo je pogledal fanta od nog do glave in spoznal, da bo težko zdržal partizanske napore. Partizani so rekli: »Oče, če nam daste enega prašiča in krih, vam pustimo sina doma«. Oče je bil vesel in pogodba je bila sklenjena. Partizani pa so poučili očeta, kako da naj reče na gestapu, ko ga bodo spraševali o sinu. Pove naj, da sin ni za Titovo armado, ker je preslaboten, za Hitlerjevo pa je dober. Tako je pe-

da so tudi tu blizu pri Sv. Lenartu nad Lušo ljudje, ki so za Nemce. Ne bi bilo nemumno, če bi malo pogledali k njim. Tako je ena skupina odšla po hrano v Selca, druga k Sv. Lenartu. Avgust Mikec-Ivan je bil v skupini, ki je šla k Lenartu. Prišli so do hiš in pozdravili jih je pasji lajež. Ustavili so se pri lepi domačiji, iz katere sta bila dva sinova v nemški vojski. Potrkali so in zaslišali po nemško: bitte, bitte! Vstopili so in doživeli razočaranje. Odprla je gospodinja – in ko je zagledala puške, je začela vpiti: gošarji, gošarji! Politični komisar Lojze jo je poskušal zaustaviti in ji rekel: »Mi smo partizani, kje pa sta vaša dva sinova, ki na Slovence streljata in stare ljudi selita in pretepata?« Žena pa je dejala: »Vi pa kradete in živite kot volkovi.« Po dolgem prekananju so dobili partizani nekaj hrane.

Po nekaj dneh je skupina

Svoboda Jesenice 1930.
Jože Gregorčič
(zadnja vrsta, v sredini)

Na Bledu so Nemci pripravljali velike slovesnosti. Tudi blejski gestapo in najvišje okupacijsko vodstvo Gorenjske je pripravljalo slovesnost ob padcu Stalingrada. V mlinu pri Hajdlerju so si dali zmleti bele moke in spekli so si prašiče. Sin je bil v mlinu pri Hajdlerju povezan s partizani. Sporočil je, kako se Nemci pripravljajo na zmago na vzhodni fronti. Za vsakega Nemca so pripravili 5 kilogramov bele moke in obilne kose svinjine. 3. četa je odšla v mlin ter pobrala moko in svinjino. V akcijo so šli borci mimo vasi Kupljenik in se po strmih senogetih spustili v dolino. Prišli so do hriba Otoče ob Blejskem jezeru in v mlinu našli vse pripravljeno. S težkimi nahrbtniki so se vrnili na Jelovico.

Najvišje nemško vodstvo na Bledu se je hudo jezilo na partizane. Nekatere policijske enote so zaradi tega prestestili z Bleda na druga bojišča. Ob koncu januarja pa je prišla novica, da je Stalingrad padel – v roke Rdeče armade. Razvedelo se je tudi, da je v Stalingradu padel sin glavnega vodje Nemcev na Bledu. Borci 3. čete so slišali, da se je ob sinovi smrti razjokalo celo najvišji predstavnik okupacijske oblasti na Bledu.

Po Novem letu 1943 je tudi 3. četa začela zbirati prostovoljce. Ko so ljudje zvedeli, da Nemci nimajo več Stalingrada, fantom ni bilo več do nemške vojske. Vpoklicani so bili letniki 1922–1925. Nemci so bili ob katastrofi v Stalingradu močno »poparjeni«. Od takrat niso bili več

kov sin ostal doma. Oče je na gestapu povedal tisto, kar so mu rekli partizani. Sin je moral iti še enkrat pred naborno komisijo in ta ga je res oprostil vojaščine.

Kako je po novem letu 1943 hitro naraščala 3. četa (Tončkova), povedo spomini namestnika političnega komisarja Gorenjskega odreda Staneta Bizjaka-Koste: »... Ko sem sredi februarja 1943 s kamniškega območja prihajal na Jelovico, sem se začudil, kako je narasla Tončkova četa. Namesto prejšnjih 25 borcev je imela zdaj več kot 60 partizanov...« Štabu Gorenjskega odreda: »Na vašo okoliščino št. 2 z dne 1. februarja 1943 vam pošiljamo naslednji odgovor:

Menda je v četi, ki je imela do mobilizacije le nekaj več kot 20 partizanov, vladala neka domačnost. Pri uvajanju dosledne vojaške discipline so trčili pri starejših partizanih na nerazumevanje. Toda s prepričevanjem so tudi pri njih dosegli uspehe, tako da so jim stari borci pomagali vzgajati novince.

Aprila 1943 je četa tako narasla, da je pripravila prvi transport novincev za odbor na Dolenjskem. Okoli 40 partizanov je z Jelovice odšlo proti Železnikom. Od »Ljubljancev« je bil z njimi Avgust Mikec-Ivan in še nekateri. Bilo je okoli Velike noči 1943. Mikec se spominja, da so borci lačni kot volkovi sedeli nad Železniki in premišljevali, kako bi bilo, če bi zdaj dobili kake potice, malo šunk, hrena in cigarete. Pa še kaj pijače. Nekdo je rekel,

40 novincev prišla v Žirovsko četo in potem nadaljevala pot na Dolenjsko.

Iz 3. čete (Tončkove), ki je ponovno narasla na več čet je bil ob koncu maja 1943 ustanovljen 1. bataljon Gorenjskega odreda, imenovan »Jelovski«. Tako ni bilo več 1. bataljona »Jožeta Gregorčiča«. Ob narastli 3. četi so ustanovili še novo 2. četo. S področja Mohorja in Križne gore je v drugi polovici aprila prišla na Jelovico nova 1. četa, ki je bila del nekdanje Loške čete. Tako je začel delovati 1. »Jelovski« bataljon, ki je 12. julija 1943 odšel v sestavo Prešernove brigade. Iz dela 3. čete (Tončkove) pa je bil maja 1943 ustanovljen VII bataljon Gorenjskega odreda, imenovan »Kranjski«.

1. bataljon »Jožeta Gregorčiča« je bil prava kadrovska enota. Iz njega so pozneje zrastle trije komandanti Prešernove brigade, en namestnik komandanta brigade, trije so postali komandanti bataljonov, mnogi pa komandirji čet in politični komisarji. Več borcev je odšlo na terensko in politično delo. Bataljon je zbral skupaj več kot 600 novih borcev. Okoli 350 borcev je odšlo na Dolenjsko. Neposredno ali posredno je iz njegovih enot nastala VII slovenska udarna brigada Franceta Prešerna. Bataljon je uspešno prebrodil težave 1942. leta. Pri tem so mu bili »Ljubljanci« v veliko oporo. Brez njih bi partizanstvo na Gorenjskem počasneje napredovalo.

Akcija na svečnico 1942

»Kar ne morem verjeti, da bo poteklo že 45 let in v vse imam še živo v spominu,« se spominja Stane Zidan iz Zaloge.

»Komaj teden dni je minilo, odkar sem postal partizan na Pugledu, pa pride k meni soborec Franc Pezdir, s katerim sva bila že stara prijatelja. Dobro je bil razpoložen in povedal, da so nama zaupali zelo odgovorno nalogo. Kmalu zatem so naju že poklicali v štab k tov. Stanetu Rozmanu in tov. Skali. Ponošna in hkrati radovedna sva vstopila v zemljanko. Oba tovariša sta zelo resno govorila o veliki odgovornosti, katero so nam zaupali. Dejala sta, da bova morala spremljati dva, sicer za NOV zelo vplivna tovariša in ju varno pripeljati preko takratne nemške meje skozi Besnico v Podgrad, točneje v Gradovlje. Tam naj bi ju sprejel Koškov in s čolnom odpeljal preko Save. Morala sta na Stajersko. Tov. Rozman nama je zabičal, da za njuno varnost odgovarjava z glavjo. Obljubila sva, da naj ne bodo v skrbeh, saj dobro poznava kraje in terence, ki nama bodo pomagali.

V taborišču so meni in Pezdirju dodelili še nekaj municije za puško in ročne bombe. Že naslednji dan, 1. februarja 1942 popoldan sta bila oba tovariša pripravljena za pot. Spominjam se, da je bil eden izmed njiju tov. Ilija, doma nekje iz okolice Grosupelj, drugega nekoliko starejšega tovariša pa nisem poznal. Podali smo se proti Češnjicam in naprej za Sostro proti cesti, ki pelje na Pečarja. Pot je bila zelo naporna, saj smo gazili v globokem snegu.

Vsi smo bili že utrujeni in prezeblji, opazil sem, da je starejši tovariš že močno iz-

črpan. Hodili smo v koloni in na čelu sva se s Franceljem menjavala. Dogovorila sva se, da bo pametneje, če pot skrajšava in tako smo namesto na Pečarja krenili proti Ljubljani. V mraku smo vsi štirje prispeli na most in nato ob Ljubljani navzdol proti Sp. Kašlju. Tu sva dobro poznala terence Mišičevega Janeza in tako smo ponoči prišli do njegove domačije. Čeprav je bila v neposredni bližini železnica in italijanska postojanka, nam je uspelo nemoteno priti v hlev. Od utrujenosti smo polegli po tleh in zaspali. Proti jutru sem se odpravil buditi gospodarja. Prav nalahno sem potrkal na okno in mu na kratko orisal situacijo. Janez je razumel in obljubil potrebno pomoč. Obvestil je Staneta in Francka Zupančiča in Henrika Taurerja. Z navedenimi smo se dogovorili, kako naprej. Obveščevalna služba je hitro ukrepala in načrt je bil pripravljen.

Tisti dan je bila Svečnica in treba se je bilo pripraviti za praznik. Najina tovariša sta se poslovila in dobila dve novi spremljevalki. Mici Zupančičeva in Mimi Taurerjeva sta se praznično oblekli in vsaka prišla pod roko enega tovariša. Tako so kot zaljubljeni odšli mimo italijanskih straž pod železniškim mostom, ki je tik železniške postaje v Zalogu. Nasmihali sta se Italijanom, ki so bili na straži in dajali pripombe »zaljubljenec«. Vsaka od njiju je imela skrito ročno bombo pa sta vseeno kazali dobro razpoloženje. To je tudi ugodno vplivalo na njuna tovariša. Neopazno so prečkali Zaloško cesto in prispeli do zadnjih hiš. V bližini stanovalne hiše Mici Zupančičeve so se pojavili oboroženi zaščitniki Taurer Henrik,

Stane Zupančič in njen mož. Ti so ju varno vodili dalje do Perlezevega mлина. Jernac, ki je do takrat opravil že več prevozov s čolnom, je tudi tedaj potegnil iz skrivališča svoj mali čoln in ponoči oba tovariša varno prepeljal preko Save na takratno nemško stran. Odšla sta mimo Beričevega po poti, ki jima je bila zaupana in naprej na Stajersko.

Midva s Franceljem sva čakala pri Mišičevih v skrivališču in nestrpnost pričakovala vesti o nadaljnih usodi obeh tovarišev. Skozi špranjo v steni sva opazovala Italijane, ki so mimo patrolirali. Medtem so aktivisti iz Kašlja obvestili najine domače. Moja mama je napekla peko kruha in mi ga dostavila cel nahrbtnik. Tudi Franceljeva mama je zaskrbljena prihitela.

Zvečer so naju obvestili, da je akcija uspela in da sta oba tovariša na varnem. Tedaj sva se napotila nazaj. Obložen še z nahrbtnikom kruha sva jo mahnila proti Zg. Kašlju. Odločila sva se še za eno akcijo. Skrila sva se za kupom gnoja na njivi in oprezala na cesto za Italijani, ki so na tisti praznični dan obiskovali vaško krčmo. Zeblo naju je, toda Italijanov od nikoder. Od navdušenja, da sva zaupno nalogo dobro opravila sva želela še več. Bombe, ki sva jih nosila za pasom sva namenila fašistom, da bi občutili partizansko pest na naši zemlji. Eksplozija bomb naju je pregnala iz skrivališča. Vračala sva se v taborišče na Pugledu in tja proti jutru prispela.

Poročilo o zaupni nalogi sva podala Stanetu Rozmanu, ki naju je za to akcijo pohvalil.

Zapisala:
Slavka Šemrov

Ivan Jan

Decembrska vstaja na Gorenjskem

V predzadnji številki našega tednika je avtor opisal spopad pri Debelakovi kmetiji, kjer je partizanska zaseda pričakala in potolkla nemško policijsko kolono. Ker v zadnji januarski številki zaradi pomanjkanja prostora nismo mogli objaviti nadaljevanja, preberite vse, kar sodi k opisu izida tega spopada, v današnjem delu zapisa.

Med obstreljevanjem, ki je tudi po okupatorjevih dokumentih trajalo le 35 minut (od 10.45 do 11.20) je izmed 52 policistov padlo 45, štirje pa so bili huje ranjeni. Rešili so se torej le trije.

Velik je bil tudi bojni plen. Cankarjev bataljon, dotlej oborožen z različnim orožjem, je tedaj v Rovtu dobil 6 avtomatov tri strojnice in tri brzostrelke. To so bile sploh prve brzostrelke, ki so jih dobili partizani. Tedaj so bile še tako nepoznane, da je, sicer drzni, vodnik Lojze Pečnik eno zagrabil, in mislil, da je le puška z odbito cevjo. Dal jo je vodniku Bičku, ki jo je rad vzel in jo uporabljal vse do poletja 1943, ko je odšel z Gorenjske. Poleg avtomatskega orožja so zaplenili tudi 38 ali 39 dobrih pušk, 6 samokresov, večje število ročnih bomb ter še veliko druge vojaške opreme. Policijska enota je bila torej odlično oborožena. Ta enota je bil 2. vod 2. čete 181. rezervnega policijskega bataljona, tiste ga bataljona, ki je na Gorenjsko prišel takoj po okupaciji in je za seboj imel največ hajk in napadov na gorenjske partizane. S tem plenom se je Cankarjev bataljon oborožil tako, da je poslej vsak osmi borec nosil avtomatsko orožje, vsi pa dobre puške.

Toda, tudi na njegovi strani so imeli tri mrtve in tri ranjene. Padli so bili Jože Bizjak, Jože Saksida in Jakob Salamon, ki je hudim ranam podlegel kasneje.

Ranjeni so bili Viktor Strazišar, Jože Dežman in Franc Drobčič.

O tih in drugih dogajanjih je potem 18. decembra 1941 v Kranju pripovedoval novi gauleiter dr. Friedrich Rainer tudi naslednje:

»Že v pričetu mojega uradnega poslovanja sem prejel žalostno vest. Dne 1. decembra so razbojniški morilci na najostudnejši način umorili Slovence, ki so bili voljni sodelovati pri obnovi in ki so bili za Führerja. Pri zasledovanju teh tolp pa so dne 12. decembra padli nemški policisti. Napadli so jih in tudi one, ki so bili ranjeni, umorili na najostudnejši in najbolj prostaški način. Danes sem stal na njihovih grobovih, tudi Führerju sem javil o tem morilstvu in Führer mi je naročil, da z najostrejšimi sredstvi moram skrbeti za to, da se nič več ne ponovijo taka grozovita dejanja. Prisiljen sem torej izvajati izredno ostre ukrepe... V to deželo sem zdaj poklical okrepitev. V nekaj dneh bo prebivalstvo to ugotovilo.«

Zakaj navajam to Rainerjevo pripoved?

Predvsem zato, ker se je izražal tako, kot da so oni, Germani, prebivalci te dežele, uporni Slovenci ter njihovi partizani pa navadni morilci, ki tu nimajo kaj iskati. Tudi zato, ker sam Rainer s tem potrjuje, kakšni ljudje so bili tisti, ki so jih partizani 1. decembra justificirali, in končno zato, ker je rekel, da

so partizani »na najostudnejši in najbolj prostaški način umorili tudi one, ki so bili ranjeni...«

O tem zadnjem je resnica prav nasprotna. Ko je medicinec Janez Konšek v Debelakovi hiši po spopadu v Rovtu obvezoval ranjene Cankarjevce, je sam komandant Jože Gregorčič pripeljal tja nekega policista, ki je dva strela dobil v prsi, vendar je še lahko hodil. Konšek ga je na Gregorčičevo željo takoj pregledal, mu nudil pomoč ter ga obvezal. Po umiku partizanov iz Rovta je ta policist svoje kamerade pričakal kar pri Debelaku, ostali njihovi ranjenici pa so se umaknili proti Skofji Loki. Poleg tega Cankarjevci v Rovtu niso morili, temveč so vse policiste ubili v ostrem spopadu tako, da prav nihče pred smrtjo ni bil mučen ali da bi pri tem trpel. Trpela pa sta hudo ranjena Cankarjevca: Jože Bizjak, ki je podlegel že med umikom, še bolj pa je Jakob Salamon, ki je bil hudo ranjen v hrbtnico in se je potem mučil več tednov.

Ob tej priložnosti je umestno nasprotno vprašanje: kako so oni, okupatorji, mučili zaprte aktiviste OF ali ujetje partizane? Nepopisno! In to vsiljeni tujci nad domačim prebivalstvom! Kako so se obnašali samo v Narigarjevem primeru, ki pa še ni bil najhujši. Slovence niso pobijali kot muhe, temveč so jih običajno pred tem izmučili tako, da je bila smrt že rešitev! Zlasti v begunjskih zaporih. Oni, ki pri nas niso imeli kaj iskati! O morali in humanizmu ni, da bi govorili.

(se bo nadaljevalo)

Kako potekajo priprave za zbornik Boj za Maribor in Podravje 1918–19?

Pogovarjali smo se z glavnim urednikom tega zbornika Janezom J. Švajncerjem.

V Mariboru so se z neverjetno zagnanostjo in prizadevnostjo lotili dela pri izdaji zbornika Boj za Maribor in Podravje 1918–19, ki bi naj izšel že v letu 1988. Akcijo so podprli tudi na mestni konferenci SZDL Maribor in imenovali uredniški odbor za zbornik. Glavni urednik zbornika Janez J. Švajncer je odgovoril na nekaj vprašanj, ki smo mu jih postavili.

Kako daleč je s pripravami in kaj ste doslej storili?

Lahko povem, da je zasnova zbornika pred nami že dokaj jasna, hkrati pa tudi vse, kar še moramo storiti – člani uredniškega odbora in nekaj piscev, ki bodo prispevali k zaokrožitvi vsebine knjige. V prihodnjem mesecu bomo sklicali uredniški odbor, pregledali že opravljeno delo in se vprašali, kaj vse nam ostane še do jeseni, ko mora gradivo že biti zbrano. Najbolj problematični so seveda novi članki, ki jih Zbornik iz leta 1958 ni poznal. Pri tem ne gre samo za predstavitev življenja in dela generala Maistra, temveč še za marsikaj drugega. Pri Maistru je treba pojasniti, da se bomo lotili te predstavitev življenja in predvsem boja za našo severno mejo. Maister – pesnik bo, kot smo se dogovorili z založbo Obzorja, temeljito predstavljen v pesniški zbirki, ki jo bodo Obzorja izdala leta 1988. Kar dva avtorja pripravljata predstavitev usode Maistrovih borcev v drugi svetovni vojni in mislim, da bo ta zaokrožen prikaz presenečenje celo za nas, ki sicer vemo, da so bili Maistrovi borci na prvih spiskih za izgon, da je med njimi več spomeničarjev in celo narodnih herpjev. Seveda se je tudi med njimi našla kakšna bela vrana v slabem smislu besede, toda zaradi posameznikov ne bi bilo smiselno posploševati.

Komu je zbornik namenjen?

Velika večina nekdanjih borcev za severno mejo tega zbornika seveda ne bo več dočkala in bo pač ostalo pri tem, da bodo redki devetdesetletni si volasi starčki le dobili v roko knjigo, ki bi morala iziti že leta 1958. Upamo, da je bodo veseli, namenjena pa je predvsem prihajajočim generacijam.

Prav nič v naši slovenski narodni zgodovini ni nastalo iz nič, vsa dolga stoletja so predvsem en sam velik boj za obstanek. Ne morem razumeti, kako je lahko na nekaterih sestankih v Mariboru, pa tudi tuintam v časopisu, prišlo do čudne podobe, kot da so na primer prav borci proti odkritju spomenika generalu Maistru v Mariboru. Mislim, da ni šlo za nič drugega kot za nevednost posameznikov. Hudo narobe je, če nekdo, ker se mu pač nekaj bolj dozdeva, kot pa bi zares vedel, tudi narobe na glas razmišlja. Prav hudo mi je bilo, ko sem moral kaj takega slišati, ker imam rad tako Maistrove borce kot naše partizane, do vsega udarnega v slovenski zgodovini imam prav čustven občudujoč odnos. Eni in drugi so imeli toliko skupnega, da lahko postaneš kar žalosten, ko se vprašaš, zakaj so borci pred nekaj desetletji tako dolgo po partizanski zmagi gledali tako postrani. Najprej jih je družil skupen sovražnik, ne samo načelno, torej Nemci kot Nemci; vidni nacistični posamezniki so se na nasprotni strani kalili že v letih 1918 do 1920. Enako kot partizane je tudi borci iz let 1918–19 dvignila v boj vera v lepše življenje. To niso bile prazne nacionalistične fraze. S tem, ko so se borili za to, da bo Slovenec lahko svobodno zadihal, so se borili tudi za drugačno življenje. Večino v Maistrovi vojski so predstavljali najprej sami mladi kmečki in viničarski fantje iz Slovenskih goric in Dravske doline. Makso Šnuderl je v Osvobojenih mejah čudovito predstavil razočaranje tega slovenskega proletariata v novi državi. Razočaran je bil, ker se mu ni uresničila vera o lepšem, pravičnejšem življenju. Razočaran je bil, ker se je na republiko, ki jo je postavil na noge,

z novo velikosrbsko državo preprosto pozabilo, enako na prvo vlado, ki smo jo Slovenci dobili v svoji zgodovini, tudi na pravo narodno vojsko, ki je svojo vrednost dokazala na bojišču. Konec slovenske narodne vojske leta 1919 ni bil bistveno nič drugačen kot konec zmagovite slovenske partizanske vojske leta 1945.

Ali je takšna primerjava sploh mogoča? Ali ne gre samo za nekaj podobnega, ker sedanje razmere desniči narekujejo, da govori o republiških armadah?

Sploh ne gre za republiške armade, čeprav dodajmo, da med NOB niso bile nikomur v napoto, razen seveda okupatorjem. Boj 1918–19 in partizanski boj 1941–45 potrjujeta, da Slovenci nismo nikakršni anti-vojaki ali »pridni« delavci, ki jih mora osvobajati ali braniti nekdo drug. Naš zbornik se je v ta vprašanja seveda ne bo spuščal; toda zato, da bi ne bil kdo slučajno prizadet pri Borbi, Politiki ali Ninu, se tudi ne bo izognil neovrgljivim zgodovinskim dejstvom, da so na primer leta 1918–19 slovenski fantje v vojski lahko govorili slovensko. Jezik je temelj človekove samozvesti. Nepristano lahko beremo, kako je nekaj narobe s Slovenci, ki se ne odločajo za poklicno vojaško službo, ne pa, kaj je narobe z vojsko, v katero Slovenci nočejo v službo. Nobenih republiških armad ni treba.

Slovenski rekruti naj odslužijo vojaški rok v Sloveniji, vsak slovenski oficir, razen če sam želi drugače, pa naj ve, da bo lahko do pokojnine mirno služboval v Sloveniji. Milica je ta vprašanja dobro rešila in ni nobenih zapletov, da ne bi bilo dovolj fantov in deklet, ki bi bili pripravljeni obleči modro uniformo.

Toda pri mladi generaciji očitno ne gre samo za jezik, temveč za odpor do vojske kot take, do orožja in nasilja, do uniformiranosti?

To bi morala JLA vzeti v zakup takrat, ko je sklenila, da

bo moral k vojakom vsak fant z osemnajstimi leti. Za študenta je bila vojska prej nekaj iz daljne meglene prihodnosti, danes pa je izkušnja iz preteklosti, v marsičem zelo slaba izkušnja. Če ne bo šla armada v korak s časom, bo odporov do služenja vojaškega roka vedno več. Dajmo fantom z reformami občutek, da služijo v svoji vojski in se bo marsikaj spremenilo. Potem tudi jehovci in vsi podobni ne bodo vredni upoštevanja. Kak tak anti-vojaški zanesenjak pa vojaškemu kolektivu veliko bolj škodi kot koristi, toda to bi morala spoznati vojska sama.

Po vsem povedanem sodeč bo zbornik predvsem nekako »vojaško« branje?

Razumljivo, z zgodovinopisno in spominsko besedo bo predstavil boj in borce. Deloma bo nadoknadil, kar bi morale opraviti slovensko zgodovinopisje. Naši ljudje sploh ne vedo, da ga ni bilo in ga ni zgodovinarja, ki bi se temeljito lotil predstavitev slovenske vojske iz leta 1918–19. Ne gre za površnost, prej za vprašanje, ali so določeni krogi naših »zgodovinarjev« tudi zares zgodovinarji. Ne bom obnavljal tiste provokacije z ljubljanske univerze o »nemškem« majorju Maistru in podobnem, kar je plačal mlad naiven študent, temveč omenil samo naravnost groteskno stališče univerzitetnega profesorja, natisnjeno v zadnji številki časopisa za zgodovino in narodopisje. Profesor gre v svojem osebnem nerazumevanju za Slovence pomembnega dogajanja 1918–19 tako daleč, da ob ideji o spomeniku generalu Maistru razmišlja predvsem o tem, kaj bodo rekli Avstrijci... Po tej logiki bi bil čas, da začnemo podirati spomenike NOB, saj najbrž zelo motijo obiskovalce iz Nemčije, Italije, ne nazadnje tudi Madžarske. Če bodo podobni zgodovinarji jutri merili tudi NOB, potem se temu našemu velikemu in hkrati tragičnemu obdobju slabo obeta.

M. Kos

Razlika med belogardisti in domobranci

Bistvene pripombe k Zakonjškovi knjigi Partizanski kurirji

Malo pred novim letom sem srečal Maksa Burgerja. Povedal mi je, da je bila knjiga Rada Zakonjškega PARTIZANSKI KURIRJI razprodana tudi iz ponatisa (v prvi izdaji so jo natisnili 600 izvodov, v drugi pa 3000 izvodov). Medtem je bila razprodana tudi moja knjiga TOMŠIČEVA BRIGADA 1942 do 1943. S tem so odpadli vsakršni razlogi za molčečnost o Zakonjškovi, kajti zdaj mi nihče ne bo mogel očitati škodoželjnosti, obračanje pozornosti nase ali drugih slabih namenov. Poleg tega je Rado Zakonjšek za to svoje delo že dobil nagrado vstaje, tako da mu moja kritika ne more več škoditi.

Med obiskom nekaterih vplivnih osebnosti mi je nekdo rekel, da so kurirji svojo knjigo »izdali divje«. Menim, da jim česa takega ni moglo naprčiti. Razmere v založništvu so namreč take, da si založbe jemljejo po 55 in več odstotkov iztržka (s knjižnimi mi podporami vred) za svojo nenastito režijo. Če je Odbor 4. brigade kurirjev relejnih postaj Slovenije Zakonjškovo knjigo sam založil, prodal in razpečal, zasluži kvečjemu pohvalo, zakaj le po tej poti je bil mogel priskrbeti za brezplačno podelitev preživelim kurirjem ter sorodnikom njihovih padlih ali umrlih tovarišev, obenem pa je tudi učinkovito poskrbel, da bo knjiga lahko zašla v sleherno slovensko domaćijo, saj je njena cena zares nizka. Seveda, s tem pa ni rečeno, da odbor kot založnik ni naredil nobene napake. Grajat ga je treba predvsem zato, ker ni poskrbel, da bi Zakonjšek dobil dobrega mentorja (svetovalca) iz vrst temeljitih poznavalcev zgodovine NOB, kar bi gotovo preprečilo nepotrebne in hude spodrsiljave. V vsakem primeru pa bi bil moral ukreniti vse, da bi avtor za drugo izdajo popravil vsaj najhujše zmote. Nanje in na obvezne popravke sem pravočasno opozoril tako Zakonjška kakor tudi Maksa Burgerja, vendar sem naletel na gluha ušesa. Očitno so kurirji hoteli biti predvsem dosegljivi, zato jih kakovost ni preveč vznemirjala.

Rado Zakonjšek mi je povedal, da je moral med tiskom poleg dveh običajnih opravičitev še dve »superkorekturi«. Vzlic temu tiskovnih napak v knjigi kar mrgoli, na eni strani jih je tudi po deset ali še več. Vzrok za te napake je treba iskati predvsem v odločitvi, naj knjigo tiskajo (in stavijo) v Čakovcu, kjer stavci in korektorji ne morejo obvladati našega jezika in slovenskega pravopisa. Konkurna cena tiskarskih storitev tiskarne Zrinski v Čakovcu pač ne more odtehtati tolikšne množice tiskovnih napak. Vendar vseh napak niso zakrivali le stavci, številne izvirajo tudi od tistih, ki so zbirali gradivo. Najbolj me moti, da so mnogi primimni popolnoma napačno ali pa tudi po petkrat različno napisani, česar ni mogoče opravičiti. So celo taki primeri, da se zelo znanim kurirjem niso ugotovili pravih imen. Na strani 149 na primer beremo, da se je na Dvoru (pri Žužemberku) z brzostrelko smrtno ponesrečil Stanko Strle-Gustl, toda Stanko Strle še dandanes živi, in sicer v Moravčah pri Lukovici, z brzostrelko pa se je ponesrečil njegov starejši brat Viktor. Le-ta je z napačnim imenom zapisan tudi na str. 146, 150, 153 in 795.

Najhujšo napako je Zakonjšek zagrešil s tem, ko je belogardiste dosledno prekršal v domobranci in belogardistične postojanke v domobranske postojanke, letih pa pod italijansko okupacijo sploh ni bilo. Če bi bil naredil obratno, ne bi zakrivil večjega pomenskega greha. Saj so se domobranci pravzaprav prelevili iz belogardistov, ki so se pred zmagovito partizansko vojsko z Dolenjskega in Notranjskega umaknili pod nemško okrilje ali pa so celo kot amnestiranci pobegnili k Nemcem iz enot slovenske narodnoosvobodilne vojske. Poleg tega sta tako belogardistično kakor tudi domobransko izdajstvo imela skupne ideološke korenine, preprosti kmečki ljudje pa so največkrat tudi domobranci označevali za »bele«, in sicer ne le v letu 1944, ampak vse do konca vojne. Vendar se mi zdi, da delo, ki mora stremeti k znanstveni resnici, ne bi smelo vsebovati takih pojmovnih zamenjav in pomen-skih ohlapnosti.

Med belogardisti in domobranci je bistvena razlika, ki se je na Dolenjskem in Notranjskem globoko zakoreninila v ljudskem izročilu. Poglavitna razlika med enim in drugim je v tem, da so belogardisti služili Italijanom, domobranci pa Nemcem, saj so spadali v sklop SS policije in so celo prisegli Hitlerju. Toda razlikovali so se tudi po zunanosti, oborožitvi in vojaški ureditvi.

Belogardisti so bili oblečeni v rjavo prebarvane francoske uniforme in pokriti z rjavimi baretkami, oboroženi pa z dolgimi in zastarelimi francoskimi puškami na tri naboje, puškomitraljezi »šoš« in mitraljezi St. Etien francoskega izvora, oboji pa so veljali za nezanesljive. Organizirani so bili v vaške straže in posadne enote jakosti voda ali največ ene čete, vselej pa so bili dobro »zabunkani« in obdani z bodočo žico, kar vse je bilo značilno tudi za njihove gospodarje Italijane. Med bojnimi pogoji so navadno opravljali razne ogledniške ali varovalne naloge. Njihova vojaška izurjenost je bila slaba, samostojnih napadalnih akcij niso bili sposobni. Zanimivo je, da se jih je ime bela garda prišlo po partizanski označbi. Sami si niso znali ali mogli izbrati privlačnejšega imena, italijansko ime Milizia volontaria anticommunistična pa je bilo za slovenske ljudi zelo zoporno in preokorno. Celotitalijanski oficirji so raje uporabljali kar izraz garda, sicer pa svojim belim hlapcem niso zaupali in so jih držali na kratko, posebej glede streliva. Belogardisti si niso pridobili prav nobene vojaške slave, ljudstvo jih je preziralo vse do klavnega konca na Turjaškem gradu 19. septembra 1943. S tem dnem se zgodovina belogardizma na Slovenskem tudi neha. In zagotovo se bodo Notranjci in Dolenci smejali vsakomur, ki bo govoril ali pisal o domobranskih postojankah v Pudobu, Loškem potoku, Novi vasi, pri Sv. Vidu (Žilcah), na Rakitni, pri Sv. Gregorju, v Ambrusu, na Ajdovcu, na Primorskem, na Polici nad Grosupljem itd. Kajti tam so obstajale utrjene sovražnikove postojanke samo do italijanske kapitulacije ali še manj. Poslej so naštetih mnogo drugi kraji, ki jih Zakonjšek razglaša za domobranske postojanke, veljali za osvobodjene.

(Nadaljevanje in konec v naslednji številki)

Zapis o knjigi

»Pomlad v Istri«

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Julij Beltram je s tem, ko je napisal to knjigo, storil resnično pomembno zgodovinsko dejanje. To je namreč prva publikacija, ki na nek zaokrožen način obravnava takratna dogajanja, jih uokvirja v tedanje zgodovinsko obdobje ter jih, poleg tega, pestri z nekaterimi dogodki, ki kajpak povečujejo privlačnost knjige. Res pa je, da obravnava tedanjih razmer, širših in ožjih, s tem zanesljivo še ni sklenjena. Veliko bi se dalo še povedati v »makro« in »mikro« razsežnosti. Beltram je zdaj sprožil ta proces. K sreči je še veliko tovarišev živih, ti pa bi s svojimi prispevki gotovo podkrepili njegov razlago in pojasnila, vse to pa prejkoslej poživili z marsikaterimi zanimivostmi, ki so še, ali pod ključem ali preprosto niso znane. S tem bi prispevali k določenemu političnemu koloritu knjige, ki je bržčas preveč črno-bela. Nesporno je, da so Italijani posvetili problematiki Svobodnega ozemlja veliko večjo pozornost in da jo še naprej preučujejo, čeprav žal v glavnem pristransko; knjige, ki jih je napisal Diego de Castro, so samo del te obsežne literature.

Avtor knjige Pomlad v Istri je sodil med najpomembnejše može v takratni coni B, zato pa tudi: še kako merodajno opisuje in poudarja posamezna razvojna obdobja. Med drugim si je zastavil kronološko metodo, ki je gotovo za tak primer najbolj pregledna. Tudi bralci, ki problematike ne poznajo, bodo lažje dojeli njeno bistvo in razplet. Pri tem pa avtor ravna prožno; včasih se vrača, v nekaterih primerih pa podaljšuje svojo razlago v prihodnost, kar je po svoje tudi potrditve, da tematiko še kako dobro pozna in da jo razmešča tako, da je bralcu kar najbolj dostopna. Beltram seveda ni bil samo poznavalec, pač pa tudi dobesedno akter tedanjih zgodovine na tem območju.

Seveda izhaja avtor pri temeljnih razlagah iz postavk, ki so naravnemale navsezadnje samo tedanjo (in ne le pri takimehovanem tržaškem vprašanju), pač pa tudi današnjo politiko Jugoslavije. Avtorjeva stalnica je kajpak, da novi Jugoslaviji ni šlo samo za narodno osvoboditev, pač pa tudi za socialno svobodo ter da je to tudi veljalo domala za vso Istro, kjer je prebivalstvo v ogromni večini sodelovalo v osvobo-

Koper – 9. februarja 1947 – manifestacija ob zaključku agrarne reforme

dilnem boju. Družbeni prenovi zategadelj posveča ne samo vidno, pač pa naravnost kardinalno mesto. Dovolj je omeniti nekaj poglavij: »Agrarna reforma in odprava kolonata,« »Boj za demokratizacijo življenja,« »Izgradnja oblasti in načrtnega gospodarstva,« »Pravna ureditev istrskega okrožja,« »Graditev ljudske oblasti v okrožju,« »Kadrovska vprašanja« n podobno.

Neogibno je, da se je avtor v nekaterih primerih zaustavil pri odzivu italijanskega prebivalstva v tedanji coni B, kjer je živelo večino v obmorskih središčih. Res je namreč, da so imeli nekateri do naporov nove ljudske oblasti kar pasivno, če ne domala sovražno stališče, kar je prišlo do izraza tudi na nekaterih sodnih procesih. Tako se je zgodilo, da primerov skrajnosti ni bilo malo, ne z ene strani, ne z druge. Pri italijanskem prebivalstvu je kajpak bila značilna dotedanja vzgoja, v dobrih meri irendentistična, saj je na primer znano, da je že nekdanja Avstro-ogrska monarhija brenkala na irendentistične strune v izvajanju politike »divide et impera«. Poleg tega velja še opozoriti, ker se zdi pomembno tudi avtorju, da so bili Italijani v glavnem nosilci najpomembnejših gospodarskih objektov ter da so bili nesporno v premoči v kulturi, čeprav je bila ta uglasena na irendentistične tone. Novi oblasti, ki ji je kajpak šlo za enakopravne odnose med v coni B živečimi narodnostmi ni bilo z rožicami poslano.

1 (XXXIX) 1987

S tem nenavadnim »naslovom«, ki je videti podoben šifri, se »skriva« prva letošnja številka revije Borec, ki svojemu namenu, da bi obravnavala zgodovino NOB in ohranjala revolucionarna izročila, tudi tokrat sledi z nekaj zanimivimi in vznemirljivimi spisi.

Mednje zagotovo sodi »čelna« študija izpod peresa Frančka Bohanca, ki v literarno-zgodovinsko zelo preglednem tekstu na temo »romansirana zgodovina« (s svojim nedvoumnim pristavkom da) najprej replicira, kar je bilo o tem vprašanju napisano spod peres drugih avtorjev, nakar se loti širšega pregleda vsega, kar je bilo o narodnoosvobodilni boju izpovedano v povojnih desetletjih slovenskega proznega in gledališkega pisanja na literarno obdelan način. Bohanec je skušal izdelati generacijsko delitev tega pisateljskega zanimanja za naš narodnoosvobodilni boj, pri čemer je literarnozgodovinsko opredeljeval posamezne pristope, tako skupinske kot posamične, in nam s tem ponudil enega izmed pregledov, ki bodo imeli zagotovo tudi širšo namembnost: uporabljati jih bo mogoče pri šolskem pouku in v siceršnjem usmerjanju bralskega zanimanja za to literaturo.

V Borčevo anketo o »romansirani zgodovini« da ali ne« posega tudi Jolka Milič, ki pride do samoumevnega sklepa: »Zgodovino lahko na drobno ali na debelo romanisiramo, seveda, če znamo sukati pero.«

V Borcu se nam nadalje »predstavi« Matej Bor z razkritjem svojega avtorstva verzov na nekaterih spomenikih NOB; tistem v Dragi pri Begunjah (»V tem gor-

skem svetu, kjer so v letih zlih pobijali može, otroke, žene...«), na Bledu, na Pokljuki in na rojstni hiši narodnega heroja Vojka.

Drago Košmrlj objavlja pisma Jožeta Kerenčiča, napisana poleti in jeseni 1941, ko je deloval v Prlekiji. »Opremljena« so s primernim uvodnim pojasnilom.

Revija Borec se ne odreka poeziji. Tokrat nam ponuja v branje še kar zajeten izbor iz nemške poezije po 1945 v prevodu dr. Dušana Ludvika.

Zoran Polič objavlja razmišljujoče – udaren esej z naslovom »In vendar revolucija še vedno teče«. Seveda je, v teoretskem smislu, tudi polemično (pa ne poimenosko) zaostren do vseh zagovornikov nasprotnih stališč. Zdi se, da bi bilo vredno ta in takšna Poličeva razmišljanja ponuditi kot iztočnico v razpravo na plenumu vseh, ki razmišljajo o družbeni sedanjosti in prihodnosti.

»Borec« namenja enega svojih kotičkov tudi novembrskemu plenumu kulturnih delavcev OF na Bledu, in sicer besedam Ivana Križnarja. Žal so kot take malce zunaj konteksta, zato o tako parcialni objavi nimamo najboljših sodbe.

Precej neoprijemljiva – in za revialno rabo vsekakor predolga – pa se zdi objava polemičnega zapisa Radka Poliča zoper »Opis revolucionarnih dogajanj o okrožju Stične v prvem obdobju narodnoosvobodilnega gibanja.« Veliko bolje bi bilo, če bi avtorji takih polemik svoje popravke lahko sporočili pisecem »spornih« trditve pred objavo, kajti k večji osveščenosti bralcev ti nesporazumi ne prispevajo kaj prida.

V. K.

Pevcu vedno sreča laže

V teh dneh bomo slavili slovenski kulturni praznik, Prešernov dan, priložnost, da se z mislijo in dejanji še posebej posvetimo vsemu tistemu kar sodi k med »znamenja na nebu« našega naroda. Veliko je tega, kar terjaja misel, poseben čustveni odnos in razmislek. Kako ohraniti v prostoru krog nas in v živi zavesti vso bogato kulturno in ustvarjalno dediščino. Zavoljo katere smo, kar smo? Kako izraziti pohvalo, zahvalo in počasti vsem mrtvim in živim, ki so v to zakladnico prispevali svojega duha in to še počno? kaj nam je storiti, da bomo vsega tega bogastva deležni kot posamezniki in kot skupnost?

Del te oddolžitve in z njo odgovora na zastavljena vprašanja bodo izkazale letošnje Pre-

šernove nagrade, ki bodo podeljene v bližnjih prihodnjih dneh.

Imena nagrajencev nam še niso znana, zato nam tudi še ni omogočeno, da bi na ustrezen način predstavili koga izmed njih. Pot vsega živega, ki človekovo telesno navzočnost na tem planetu neizogibno pripelje na usodni rob, pa je prav v teh dneh izterjala novo žrtev: razmeroma mlad, v sedeminpetdesetem letu življenja, se je za vselej poslovil od svojih prijateljev in občudovalcev svoje poezije pesnik Gregor Strniša, lanskeletni Prešernov nagrajenec, čigar pesniške zbirke Mozaiki, Odisej, Zvezde, Želod, Oko, Vesolje in druge ter Severnica kot izbor najboljšega iz njegovih del sodijo med vrhunske dosežke slovenske literature povojnega časa.

Z nekaj pesmimi Gregorja Strniše počastimo njegov spomin in se v mislih poklonimo vsemu, kar je dragocenega v slovenski kulturi, ki v teh dneh slavi svoj vsakoletni praznik.

VEČERNA PRAVLJICA

Drevesa odpro debela s suhim pokom
in temna srca, ki so skrita v njih,
pričnejo biti z glasom daljnih bobnov.
Od žolte lune siv lišaj visi.

Tedaj se dvignejo veliki kamni,
na tenkih nogah hodijo okrog,
kakor orjaški sivi pajki,
in grizejo mehke obraze gob.

Na drugi strani gozda, v temni hiši,
v globokih, nizkih jamah svojih sob,
spijo ljudje, kot dolge, sive miši.
Velike mačke sanj se igrajo z njimi.

ODISEJ

Sedi na bregu, s tigrastim srcem
v prsih.
Morje se dviga in pada ob čereh.
Veliko razmišlja o preteklosti in o smrti.
Morje se dviga in pada ob čereh.

Na črni skali se bleščijo neme školjke.
Pisane ptice pojejo v sencah dreves.
Kot orel plava nad temnim otokom sonce.
V nočeh se svetijo na nebu krone zvezd.

Zima gre mimo kot črna ladja mrtvih,
pomlad prihaja in odhaja v vetrovnih nočeh,
sedi na bregu, s tigrastim srcem v prsih,
in morje raste in pada ob čereh.

GORA I

Vrhova nikoli nista nikoli zakrita od meglic.
Najvišje skale so razločno vidne.
Kdo ve zakaj pa se vseeno zdi, kot da vso goro zmeraj ovijajo meglice.

Nebo je modro, brez najmanjšega oblaka.
Pesek rumen. V soncu motno žari.
Puščava okrog je vse do obzorja čisto ravna.
Gora je črna kakor vonj prsti.

Štrli iz tal kot pest velikana,
ki sam globoko v pesku pokopan leži,
v večernih sencah pa se zdi kot bikova lobanja
s širokim čelom in votlimi očmi.

Književniki, udeleženci NOB

Jože Šmit

Ob 65-letnici rojstva

Partizanski novinar, pesnik, prevajalec in urednik Jože Šmit se je rodil 1. februarja 1922 v Tlakah pri Rogatcu. Na klasično gimnazijo v Ljubljano je odšel zaradi želje, da bi postal pesnik. Tisti, ki so ga gmotno vzdrževali, so imeli z njim drugačen načrt: postal naj bi duhovnik-misionar. Ko so Nemci okupirali Štajersko, se je vrnil domov, s tem pa se je odpovedal semenišču in tistim, ki so se »zaradi vere« pozneje postavili na okupatorjevo stran. Odrezan od vseh se ni mogel vključiti v Osvobodilno fronto, okupator pa ga je kot zavednega slovenskega intelektualca preganjal. Moral je na prisilno delo, grozilo mu je celo, da ga bodo poslali na tla v Ukrajino, vendar je s pomočjo prijateljev celo nekaj časa študiral gozdarstvo na Dunaju. Pri ponovnem vpisu so zahtevali, naj predloži izkaznico o članstvu v Štajerski domovinski zvezi, zato se je odločil raje za gozdarsko prakso. Pod Macjem, kamor je hodil na delo, je zbolel za malarijo. In če se je vse dotlej spretno izmikal naboru in vpoklicu v nemško vojsko, mu to zdaj ni več uspevalo. Poslali so ga v Francijo, kjer se je ob invaziji 6. junija 1944 v Normandiji že tretjič dal predal angleškim tankistom. 11. junija je bil že v Angliji.

Ob prvem stiku z angleškimi poveljstvi je Šmit dosegel, da so začeli nemške prebežnike

kot prisilne mobilizirance ločevati od pravih nemških vojakov in jih pošiljati v mednarodno taborišče na Škotskem. Tu se je v posebnem oddelku zbralo čedalje več fantov in mož s Štajerskega, Gorenjskega in Koroškega, in ko jih je bilo čez tisoč, so jih začeli poimenovati Slovenski bataljon. Priglasili so se v Titovo vojsko in se nekaj časa urili v dveh bataljoni českoslovaške osvobodilne armade.

Šmit, ki je bil v taborišču na Škotskem knjižničar, je med bivanjem v bližini Londona pomagal organizirati veličastno proslavo 100-letnice Gregorčičevega rojstva, ki so se je udeležili tudi zavezniki. Slovenska bataljona (pozneje sta jima sledila še dva), sta slednjič odšla z vojaškim konvojem v Neapelj, od tam v Bari, iz Barija pa prek Gravine v Dalmacijo, v Split. Tu so konec leta 1944 ustanovili Peto prekomorsko brigado Ivana Turšiča–Iztoka. Brigada je šla ob ustanovitvi nad 3000 mož, imela je tudi močan Agitprop. Jože Šmit in Rado Bordon sta takrat organizirala močno propagandno skupino z oktetom, harmonikarji, risarji (Oto Polak, Jože Ciuha, Ivan Čargo) in ljudmi, ki naj bi oživili kulturnoprosvetno delo pri štabu brigade, v bataljoni in četah. Jože Šmit je bil ob tem brigadni pesnik. Napisal je himno, ki jo je uglasbil Filip Bernard, vendar se je partitura izgubila in jo

je šele pred leti na novo zložil Rado Simonitti. Šmit je pisal tudi priložnostne pesmi: v brigadnih listih so izšli soneti o Leninu, komandantu Stanetu Rozmanu in o Koroški. Pomagal je urejati brigadni list, posebej pa je vsak dan popoldne izdajal frontna poročila za brigadni štab ter za štabe bataljonov in čet.

Pesmi so začeli pisati tudi Rado Bordon, Jože Ciuha, Stanko Pahič in drugi. Ob brigadnem so rasli bataljonski in četni listi, ki jim je bil strokovni mentor velikokrat Jože Šmit, tedaj že splošno imenovan Don Poet. V »kulturi« je deloval interni mušketirski klub: mušketirji so bili Don Flamingo–Rado Bordon, Don Šćuka–Jože Ciuha, Don Oto–Oto Polak in Don Emilio–Emil Kohné.

Brigadna kultura se je pozneje, že med potjo proti Sloveniji, odločala za pomembnejše edicije, med njimi je izšel tudi Izbor pesmi borcev Pete prekomorske brigade. Šmit je že

med plovbo v Italijo napisal dramo Oporoka (po Gregorčičevi pesmi Hajdukova oporoka), na poti čez Liko pa mu je dozorela v verzih napisana kronika Pete prekomorske brigade. Ko se je brigada v Črnomlju razšla in je njena kultura prešla v sestavo Agitpropa Sedmega korpusa (Šmit je tedaj postal vodja kulturnoprosvetne sekcije in to ostal do razida korpusa), se je za njegovo Kroniko zanimal Janez Vipotnik. Dobil jo je v branja, žal pa jo je tudi izgubil. Ker je bila unikat, je Šmitu propadlo dragoceno delo. Ostalo je le nekaj odlomkov v brigadnem listu.

Slovenska literarna kritika sodi o Šmitu, da je njegova poezija motivno zelo raznovrstna, da prikazuje prva mladostna občutja, da razmišlja o življenju in o novem času, da izpoveduje domovinska čustva in ljubezenska doživetja. Njegov pesniški svet kaže sledove ekspresionizma, a si prizadeva biti realističen, preprost in umirjen. Tak je tudi v otroški poeziji (S. Janež).

Po vojni se je Šmit zaposlil kot novinar, nekaj časa je študiral primerjalno književnost, nato je bil urednik in lektor pri Mladinski knjigi. Njegovo pesništvo sodi po svoji temeljni naravnosti v povojni intimizem. Za njegovo liriko je značilno klasično ravnotežje s pretežno uporabo tradicionalnih verzni oblik. Mestoma je posegel tudi v epiko. Piše tudi za mladino in prevaja iz več jezikov, iz latinščine (Katul) in romunščine (Eminescu). Oznaka je vzeta iz leksikona Cankarjeve založbe »Slovenska književnost« (1982).

Pred vojno je začel pesniko-

vati v Mladiki in Dejanju. Kot partizan se je udeležil osvobodilnih bojev v Dalmatinski Zagori, prehodil pot čez Velebit, skozi Liko do slovenskih meja.

Prva njegova povojna pesniška zbirka Srce v besedi vsebuje ciklus pesmi Po poti, ki je vojaški dnevnik pesnikove poti skozi Liko do Slovenije. To so tihe, drobne pokrajinske sličice, okamenela bolečina, kakor kraški kamen, to so pesmi o trpečih živih, o grobovih in ruševinah in o zvesti zemlji, morju in trti, z grenkim priokusom vojnih stisk, a s prvinsko vero v zelenje in rast in pomladne potoke, ki dero z Velebita, o napredujoči partizanski vojski, osvajajoči liške kraje, o smrti tovarišev, o lakoti in strahu za življenje, o slovenski domovini.

V Lirici postili je izbral najboljše pesmi iz dotrajanih zbirk. V ciklusu Partizanski ognji, so naslikane podobe, kakor jih je o domu, partizanstvu in narodnem trpljenju doma in v taboriščih ustvaril slovenski vojak, nasilno vključen v tujo vojsko. (V. Smolej).

S partizanskimi zapisi se Jože Šmit najraje mudi ob otočnih prizorih vojnega pustošenja in človeške bede. Posebnost je krajinsko okolje: Lika in Dalmacija. Njegova parti-

zanska lirika ne more zakriti domotožja, oziranja po izgubljeni idili otroštva in njeni varnosti pred spopadom z življenjsko krutostjo. Vse pogosteje se izbira sonet, ki postaja vse bolj izbrušen in strog. Oblikovna stremjenja ga privedejo do glose in gazele, a najbolj se uveljavijo v Sonetnem vencu (Novi svet 1947). Z njim izpove slovo od »luči daljav«, od »blodnih sanj« in od svoje žalosti. Zapoje povelicanje delu in življenju, hvalnico vedremu in srečnemu bivanju med ljudmi.

V skupini pesmi Balada bemo izpovedi, ki odkrivajo globlje zaledje vseh Šmitovih poskusov vztrajanja. Prvo oporo najde v uporniškem spominu iz vojnih let, v notranji zvestobi nekdanjemu boju, ki ga še vedno »vsak zase bojuje«. Drugi vir moči zoper odtujitev mu daje zakoreninjenost v zemlji, h kateri se njegova pesem vedno znova vrača.

Zdi se, da je Paternu, čigar oznake Šmitove poezije smo pravkar citirali, zadel srčiko Šmitovega verznega ustvarjanja. Pravi partizanski pesnik, kakršen je Šmit, se ne bo nikdar izneveril zvestobi nekdanjemu boju in se bo vedno znova vračal k njemu in ga po svoji dalje bojeval.

Poziv svojcem padlih partizanov 4. bataljona Cankarjeve brigade na Javorovici

Ker Dolenjski muzej iz Novega mesta pripravlja knjigo v spomin na borce 4. bataljona Cankarjeve brigade na Javorovici (16. marec 1944), prosi svojce padlih partizanov, da pomagajo pri končnem oblikovanju zgodovinskega zapisa s slikovnimi prispevki (zaželeni so portreti).

**Dolenjski muzej Novo mesto
Oddelek NOB**

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Naši mladi pesniki se predstavljajo

Tako smo obljubili v prejšnji številki TV-15 in zdaj, dragi naši mladi pesniki, pero in beseda sta vaša. Iz vaše poezije smo lahko za našo današnjo kulturno mladinsko stran izbrali le nekaj utrinkov. Nekaj ste jih napisali izključno za to priložnost, nekaj smo jih izbrskali iz vaših šolskih glasil, med katerimi, moram priznati, so se nekatere izredne številke spremenile v prave pesniške zbirke. Težko bi rekla, katero smer ubira ta trenutek naš najmlajši pesniški tok. Pravzaprav lahko rečem, da tir ni samo eden. Vaše pesmi so vesele in otožne, polne mladosti, pa tudi trpkosti, vaše pesmi so odraz vas samih, vašega doživljanja sveta; tistega, ki vam je blizu in se ves sveti v svobodnem soncu, pa tudi tistega, za vas nedosegljivega sveta, ki ga komaj lahko slutite, a toliko o njem slišite – sveta vojn, kjer vaši vrstniki namesto igrač pestujejo orožje.

Preden se zapletemo med vaše verze in z njimi zaposlimo misli naših bralcev, se še za hip pomudimo pred Prešernovim spomenikom. To se spodobi, ne? Saj praznujemo kulturni praznik, 8. februar, in se pri tem spominjamo smrti našega največjega pesnika Franceta Prešerna. Ob misli na smrt se dota-

knemo nesmrtnosti. Nesmrtnosti velikega dela, ki ga je pustil za seboj. Nič čudnega, če so tudi borci nosili v svojih žepih na prsih Prešernove poezije, da so njegovi verzi bodrili utrujene borce, ko so zvečer posedli ob tabornem ognju, nič čudnega, da so njegovo ime nosile partizanske enote in da se še danes po njej imenujejo ulice v tem in onem slovenskem kraju.

Prešeren je globoko občutil vprašanja časa in je hotel odgovoriti nanja, na pereča vprašanja slovenskega in narodnega življenja. Ne mislim vas zdaj, dragi mladi poetje, primerjati s Prešernom, toda navsezadnje so tudi vaše pesmi odsev časa, v katerem živite, vaših želja, s katerimi želite spreminjati svet. In čeprav ne bo čez leta nihče več vedel zanje, so vendarle zarisale brazdo v vašo mladost.

Pustila sem vso vašo pesniško svobodo. Nekateri ste se predstavili s polnim imenom, drugi pod psevdonimom, tretji samo z inicialkami. Pesnik ima pravico do tega. Tokrat za vašimi imeni ni šol in razreda. Naj blesti vaša samostojnost!

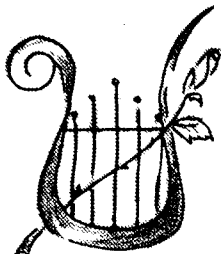
Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Srečanje v parku

Maja si me v parku srečal in dejal:
Ljubim te, se ve.
Hm, zakaj pa ne?
Ti kar ljubi me,
nikoli ne zapusti me.
A srečal si deklo,
ki lepša je od mene.
Zato njo ljubiš zdaj,
jaz pa čakam na drug srečni maj.

MARJANCA
Trbovlje

Naš tujec

Zjutraj ob zori je taval sam
in se predajal obupu,
dokler ni prišel k nam –
skupaj smo se stisnili v kupu.

Sprejeli smo ga med nas,
mu dajali hrane in obleke,
a kmalu je prišel čas,
ko je zatisnil veke.

Njegova pot je bilo stradanje in trpljenje,
prespal je po ulicah mnogo noči.
Zakaj je ugasnilo njegovo življenje?
Zakaj je med nami zatisnil oči?

Iščemo krivce njegove smrti,
ki so ga pregnali iz domovine,
da je šel v svet zastrti,
da ni več videl svoje doline.

BRIGITA LAMPE

Vojna

Kaj je vojna?
Misel na smrt,
na kruto življenje,
misel na sovraštvo in trpljenje.

Kaj je boj?
Misel na kri,
na pogubljenje,
misel na strašno trpljenje.

Ljudje živijo na svetu,
ker jih je ustvarila narava.
Zakaj bi se morali boriti?
Zakaj se ne bi smeli ljubiti?

Zakaj vse to trpljenje?
Zakaj taka mržnja človeka?
Mislijo le na vojno in boj.
Govorijo le drugemu, sebi ne, stoji!

URŠKA HENIGMAN
D. Toplice

Moja domovina

Domovina, moja si dežela,
v tabi mnogo je ljudi,
dobrih, slabih,
žalostnih, veselih,
a svobodni smo mi vsi.

Nekdaj ni bilo tako,
nekdaj je bilo zelo hudo.
Ljudje so žalostni bili,
saj so hoteli zagospodariti sovražniki.

A naši junaki se niso pustili,
vztrajno in hrabro so se borili.
Mnogi, premnogi so padli
za našo drago svobodo.

Pozimi so bosi po snegu hodili,
hodili in domovino branili.
Niso pustili sovražnika v vas,
rajši so umrli za nas.

Tako je včasih bilo,
zdaj pa imamo svobodno Jugoslavijo.

TATJANA BLAŠKO
Otlica

Vabilo

Pridite v Stranice,
kjer žanjice žanjejo,
klasje v snope vežejo
in jih postavijo v kopice.

Mlatiči cepce prineso,
z njimi snope zmlatijo,
zrne v kašte znosijo.

Mati kruhek peče
in takole reče:
»Kdor zdaj priden je,
naj se kruha svežega naje!«

SONJA A.

Samotna hiša

Samotna hiša sredi jase
sama zase
gleda v dolino.
Od spominov živi
in želi,
da kdo mimo pride
in vanjo zaide.

Strohnela vrata so odprta
na stežaj;
za vsak slučaj.

Razbita okna hiše,
v notranjosti vse tiše,
odkar nikogar ni.

Drevesa samotno stoje,
skozi suhe veje
veter veje.

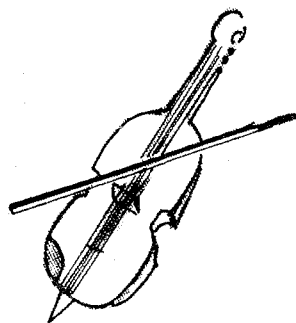
Zemlja čaka na seme,
ker zemlja je kot mati
in hoče svoj sad darovati.
Vendar vse mine
vsak dan je manj sadov.
Strohnela vrata so odprta
v temno hišo sredi pustega vrta.

PETRA LAZNIK

Bukovlje spomladi

Bukovlje je dolga vas,
na desni hišice stojijo,
na levi jablane cvetijo,
ljudje se skupaj veselijo.
Po njivah koruzo sadijo,
ponekod pa že kosijo.
Otroci se lovijo
in smejejo.
Zakaj je tako lepo?
Ker je vse svobodno!

HELENA KRAJŠEK

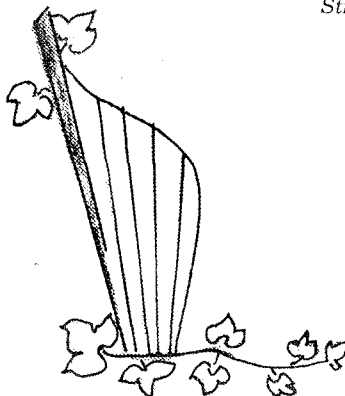
Stari hrast

Sredi vasi
velik hrast stoji.
Bil je mlad,
velik in močan,
a zdaj je bolan.

Prestal je težke dni,
vojne,
strele,
viharje
in je poslušal ljudske skrbi.

Devet vrhov ima,
nobenega podreti ne da.
Moral bo umreti,
moral se bo razleteti,
ker večno ne bo mogel živeti.

Sredi vasi hrast je stal,
ljudske skrbi je varoval.

PETRA KOLAR
Stranice

Zima

Zima že v deželo gre;
urno smučke na noge
pa čez griče in doline
k babici brž na koline.

Kdor pa mraza se boji,
naj pri peči sam sedi.
Dolgo, to že vemo vsi,
čakal bo poletnih dni.

KRISTINA ŠKIBIN
Nova Gorica

Svobodna mladost

Mladost je sreča in veselje,
mladost so skrite želje,
ki z nami žive,
saj jih je polno srce.

Mladost so leta,
ki bežijo,
mladost so dnevi,
ki hitijo,
je potok žuboreč,
ki po radosti hrepeni.

Mladost je srečna in vihrava,
kakor širna je dobrava,
v mladosti nasmejane so oči,
a včasih solze jih krasijo,
ki po sreči hrepenijo.

Svet je širok in lep.
Zato želim,
da na vsem svetu bi zavladal mir
in svetla sreča za ljudi,
ki le svoboda jo rodi.

MATEJA GORJUB
Pesnica

Sam

Na svetu je polno
drobnih stvari,
ki polepšajo ti dan,
toda,
človeku
se vedno nekam mudi,
vedno nekam hiti
zasanjan,
obrnjen vase
in zato sam.

JASMINA BORNŠEK
Stranice

Drugačen svet

Z vasi odšla sem v mesto.
Rekli so,
da tam se živi bolje,
pa sem močno pogrešala
naše polje.
Polje, polje –
na vasi mi je bilo bolje!

Rekli so,
da so v mestu parki,
pa so ti parki zame premajhni.
Pogrešala sem naše drevje.
Drevje, drevje –
in ptice spev, ujet v vejevje.

Rekli so,
da so v mestu tudi ptice,
a moje ptice so pač lepše pele
in letale po svežem zraku.
Zraku, zraku –
v mestu zrak podoben je oblaku.

Rekli so,
še kdaj se tu oglasi.
V ušesih so ostale te besede,
gozdov šepet in polj pozdrav,
ki vabijo me,
vabijo nazaj
v prelepi podeželjski kraj.

KRISTINA ŠKIBIN

Vaši predlogi

»Solna pot« od morja v Belo krajino

Sicer imamo že kar precej domačih in mednarodnih peš poti, pa tudi množične pohode, a rad bi vedel, da bi se spomnili tudi na pot, kjer so med vojno za potrebe naše vojske nosili in vozili sol in drug material iz Istre.

Ta pohod bi bil lahko množičen, pa tudi individualen, skozi vse leto: od Sečoveljskih solin po dolini Dragonje, Čičarije, Brkinov preko snežniških gozdov na Notranjsko in od tod Suho krajino ali po dolini Kolpe v Belo krajino. Pot je sicer dolga, a taka je bila v času okupacije. Toda vredno jo je prehoditi, saj je polna naravnih znamenitosti. Malo nas je še živih, ki smo to pot prehodili v času NOB. Sedaj pa je bilo že sicer narejenih nekaj poiz-

kusov, vendar ni bilo več kot prehojenih nekaj etap iz časa NOB. Nekoč je bilo na pohodu tudi 60 mladincev iz Pirana, ki so izdali tudi poseben bilten o pohodu. Pomanjkanje soli je bilo splošen pojav, ne samo pri nas v Sloveniji, pač pa povsod tam, kjer so bili partizani in kjer je bilo kakšno osvobodeno ozemlje. Ponekod je bila oskrba s soljo zadovoljiva, marsikje pa so jo tako skromno hranili, da je bila nesoljena. Zato ne bi bilo slabo, da bi to pot kjer se je nosila sol, na meji med Slovenijo in Hrvaško, oživel in se ob tem spomnili na njen pomen. Mnogi taborniki, planinci bi se podala na to pot, na transverzalo. Potrebno bi bilo le določiti smer in po možnosti oznake.

Ta pot je bila zanimiva že, ko so bežali naši zavedni Slovenci in Hrvati iz Istre po okupaciji Istre po prvi svetovni vojni. Ta »solna pot« bi naj bila tudi v spomin na vse tiste aktiviste in borce, ki so po etapah, vse pa smo ponoči, vozili in nosili sol.

Mali kmet je s kravo ali osličkom prevažal po kmečkih poteh; nekatere obstajajo še danes. Prenašali so od Dola pri Hrastovljah, na hrbtih, potem zopet na vozovih naprej. Vsak kilogram soli, ki so ga naši ljudje tako rekoč ukradli na sečoveljskih solinah, je bil koristen za našo vojsko in v škodo okupatorju. Okupator je sol največkrat prodal na Madžarsko, tako, da je tudi po vaseh ni bilo.

Solinar, ki se je pregrešil in ukradel samo kilogram soli, je zgubil službo ali so ga kako drugače kaznovali. Kraja soli je bilo pač nevarno dejanje. Solinarjenje so pri njihovem delu nadzorovali karabinjerji, fašisti (na vsa-

kih šest, sedem družin na solinah vsaj eden), pa tudi razne okupatorjeve vojaške enote. Sol in druga živila iz Istre so potovala, kot rečeno, ponoči. Ker je to šlo počasi s kravo ali volovsko vprego, pa je bilo potrebno prevažati v etapah in večkrat pretovarjati v skrivališčih. Nekateri sodelavci v NOB, ki so skrbeli za to prevažanje, so se

izgubili v nemških taboriščih, kot na primer mlinar Nemec iz doline Dragonje. Kot talec je padel Jeršinovič (spominjam se ga s tem imenom) vem pa, da je v Zazidu na spomeniku njegovo ime. Ljudje ob tej poti bi veliko vedeli povedati o teh časih. Tako bi pomagali vsem k obujanju tradicij iz časa NOB.

MILAN CIRK

Trubarjevi 44. Oboje je bilo tako dobro skrito, da ga je bilo mogoče najti samo ob popolni zamenjavi strehe.

Ze sam Jeršin je ocenil, da sta imetnika tega gradiva gotovo padla kot talca ali borca NOV, saj bi ga zagotovo sama poiskala. Jeršin je soglašal z mojim predlogom, da vse gradivo odstopi Mestnemu muzeju. Fotokopije naj bi se mu vrnilo, ker so zanimive za njegove otroke. Soglašal je tudi s tem, da je bilo gradivo s krvjo plačano in zato ne zahteva denarne nagrade. Predlagam pa, da dobi Jeršin pismeno priznanje ali še kaj več.

Glede na vse to predlagam, da se delavci Mestnega muzeja zanimajo, kdaj se bod rušile stare hiše ali popolnoma obnavljale strehe. Takrat bo gotovo možno najti še kaj podobnega gradiva. Morda tudi ne bo odveč stopiti v stik še z drugimi krovci, ki popravljajo strehe na starih hišah v Ljubljani.

ZVONE GABRIČ

Odmevi

Prizadeti ne bi smeli molčati na spis

Kar se nanaša na izjavo dr. Zdenka Roterja in Jožice Grgič, da so verniki drugorazredni državljani, sem upravičeno presenečen. Takšne izjave ne morejo biti popolnoma resnične. Možna je tu pa tam kakšna majhna izjema.

Res da so se prva povojna leta dogajale tudi nekatere nepravilnosti. Menim pa, da so v sedanjem času tako kritične izjave precej neutemeljene. Kolikor sem prepričan jim svobodo do verskega prepričanja nihče ne oporeka, pa tudi do zasluženih ciljev do izboljšanja položaja glede tega niso ovirani. Res pa je, da nekateri verniki in to še klerikalno usmerjeni tvorijo napram borcem NOB nič kaj prijateljsko opozicijo ter tudi izničujejo žrtve tistih, ki so v najtežjem času zvesto stali na strani naroda in domovine.

Pa se malo povrnimo v predvojni čas, ko je pri nas vladal klerikalni režim z dr. Koroscem na čelu. Kateri so bili takrat drugorazredni državljani? Veliko jih je bilo izpostavljenih in zatiranih pa tudi odpeljanih v zapore in to zaradi socialno naprednega mišljenja ter niso kazali navdušenja do takratne klerikalne oblasti. Tudi v pomembne službe jih niso sprejemali. Mnogi so bili odpuščeni zaradi svojega političnega prepričanja. Zgodil se je primer odpust iz državne službe v dveh primerih samo zato, ker se je brat nahajal v Spaniji med republikanci. Ugodnosti do ugodnega položaja in dobrih služb so imeli tisti, ki so njim pripadali.

Dogajalo se je in se dogaja, da precej tistih, ki so bili na strani takratne pravice, ker kot taki niso znali stegniti komolcev. Zadovoljijo se s skromnim življenjem, znajo biti potrpežljivi, bi jih tudi lahko imeno-

vali drugorazredne državljane, napram tistim, katerim je naša oblast omogočila, da življenje jemljejo z veliko žlico in tudi med njimi so taki, ki podcenjujejo zgodovino in žrtve iz časa NOB.

IVAN KOBAL

Novinarske račke in škrati

Novinarski ples v hotelu Radin v Radencih je bil in minil združen s prijetnim in neprijetnim, torej z narodnozabavno glasbo kot prijetno in z neprijetnim enournim vpitjem, oziroma divjaško hipijevsko kulturo. Pri tem obtokujejo novinarje, ki so omenjene hrupneže povabili.

Radenci so bili celo stoletje znani kot oaza mirnega oddiha in sprostitve za srčno in živčno bolne. Zato organizatorje plesa vprašam, ali se poleg raznih novinarskih spodrslijav v govoru in tisku zavedajo, da bi s plesom oazo miru skoraj spremenili v oazo razbijačev, kričočev. Zakaj novinarji niste povabili koga drugega, Vinka Šimeka, našega veselega Štajerca, morda, pa bi bilo humorja in veselja za vse. Naj nas ne preplavi Texas!

Novinarji bi se lahko zgledovali po naših sosedih v Avstriji. Tam Karel Molk prireja nastope na televiziji, v oddajah pa sodelujejo razne narodnosti, države, tudi Slovenci (Avseniki, Slaki s svojo narodnozabavno glasbo in humorjem). Pa nikar ne recite v odgovor tisto: Kaj se nerviraš, kaj se sekiraš... Odločno vztrajam: Pomurje je moja dežela in ne Texas.

Protestiral sem napovedovalki, da nam bodo popokali bobniči. Nekateri (ne stari) so zapuščali prireditel in odšli s v recepciji, kot bi šli v zaklonišče pred eksplozijo. Manjkalo pa je res samo še eksploziji pasjih in pravih bojnih bombic... Naj bo taka naša kultura? Učimo se tudi na lastnih napakah, pri tem pa poskrbimo, da jih ne ponavljamo. Torej - ne tako, tovariši novinarji, saj smo še ljudje in ne divjaki...

RUDI MIKOLIČ-ADAM

S „protestnim vlakom“ na Dunaj!

31. 1. 87
ob 11.00 uri

DUNAJ
pri OPERI

Demonstracija

ZA
PRAVICE NARODNIH SKUPNOSTI
V AVSTRIJI

ZA
OHRANITEV IN IZBOLJŠANJE
SKUPNEGA DVOJEZIČNEGA POUKA
NA KOROŠKEM

NARODNI SVET KOROŠKIH SLOVENCEV
ZVEZA SLOVENSKEGA ORGANIZACIJA NA KOROŠKEM
NADSTRAŽNISKI KOMITEJ ZA OBRAMBO DVOJEZIČNE BOLE

LAIBACH

V Ljubljani

Nerazumevanje za ustanovitev odbora

Trudil sem se, da bi zbral nekoliko nekdanjih borcev in funkcionarjev Kamniško zasavsko - savinjskega vojnega področja kot nekaj pripravljalnega odbora, da bi med seboj izvolili odbor te enote. Pripravljen program je bil:

- da pripravimo zbor te enote v najbližnjem kraju, kjer stoji spomenik padlim na Ravneh (ob 45 obletnici tega dogodka
- da do takrat pripravimo spominske medalje s simbolom dela teh enot v zaledju; podelili bi jih vsem nekdanjim pripadnikom te enote.

Zal so razen enega sodelovanje odpovedali vsi, ki sem jih po prejšnjem dogovoru poklical na sestanek. Tudi nekdanji komisar oz. namestnik komandanta se vabilu ni odzval. Tako sem sestanek pripravljalnega odbora, ki bi bil na sedežu nekdanje komande mesta dne 17. januarja 1987 v Izlakeh, moral odpovedati.

Vsa zahvala za razumevanje pa gre KO ZB NOV Izlake, ki je bilo pripravljeno sodelovati, da nam pripravijo prostore in za udeležence zagotovijo hrano. Tudi pozdravili so naše hotenje, da končno oblikujemo to pozabljeno, a pomembno enoto.

Ne preostane nam nič drugega, kot da nas vzame pod okrilje istoimenski odred t.j. Jamniškozasavski odred, savinjsko vojno področje pa obor Šlandrove brigade.

Politkomisar Sime zbira in komentira

3.000 mark za telefonski prikluček

Ali v ZR Nemčiji vključitev telefona stane 3.000 mark? Tega ne vem, vem pa, da je PTT iz Livna (Bosna in Hercegovina) sporočila Viktoriji Sofijanovič iz Livna, da ji bodo telefon priklučili, če bo prej poravnala vse stroške, ki znašajo tri tisoč zahodnonemških mark!

Viktorija Sofijanovič je na začasnem delu v ZR Nemčiji in dela v neki bremenski tovarni. Z od ust pritriganimi markami si v Livnu počasi gradi hišo. Če bo šlo v Livnu v tem »stil« še naprej, bodo kmalu slišali, da tam doli pobirajo takse za gradbeno dovoljenja v dolarjih, davke v švicarskih frankih in tako naprej.

Tako so občinski možje v Livnu po svoje »prehiteli« predsednika zvezne vlade

Branka Mikulića, ki je na sestanku z zdomci obljubil vse drugačne ugodnosti našim delavcem na začasnem delu v tujini, ki se »želijo vrniti domov in koristno (za njih in nas) vložiti svoje prigrane prihranke.

Iz prve roke

Februarja bo plenum CK ZKJ razpravljati o sedanjih idejnih spremembah v naši družbi. Da bi CK ZKJ občutil razpoloževanje delavcev iz prve roke, so v Beograd povabili 20 sekretarjev osnovnih organizacij ZK iz materialne proizvodnje. Povabljeni so govorili brez dlake na jeziku, zaradi česar me njihove izjave niso prese-netile.

Mirko Muškinja iz novosadskega Naftagasa je med poglavitnimi vzroki krize omenil »nenadomestljive in vsevedne funkcionarje«, ki so si postavi-

li vile, si ogradili plaže, šolali otroke v tujini, stanovali v posebnih ulicah in imeli svoje čuvaje, na koncu pa so dobili še izjemne pokojnine. Nekateri med njimi, ki »niso več na oblasti«, zdaj pišejo spomine in napadajo to, kar so sami še do včeraj počeli. To je razkroj komunistične morale in hkrati eden od razlogov, zakaj delavci zapuščajo ZK.

Vladimir Čavrak iz petrinjskega Gavrilovića (Hrvaška) je dejal: »Če bi bil Tito še živ, bi bilo marsikaj drugače, so prepričani ljudje. Govoril bi po televiziji, šel med ljudi ali spodbudil kakšno novo »pismo«, primerno sedanjim problemom. Nekateri tovariši bi morali oditi s položajev, okrepila bi se delovna in partijska disciplina, začeli bi ostro diferenciacijo, odprla bi se nova obzorja in dbežki samoupravljanja.

Vemo, da tačas nimamo avtoritativnega človeka, ki bi mu

zaupali vsi Jugoslovani; nikogar ni, ki bi lahko potegnil za seboj ljudske množice. Zato se nam skušajo na več ravneh vsiliti različne (lažne) avtoritete, ki so prepričane, da jih je zgodovina pozvala za »luderje« delavskega razreda. Toder v žepu skrivajo napačno legitimacijo. Delavskega razreda namreč ne vprašujejo, kaj misli, Zveza komunistov pa jim je zaslon za manipulacije.

Borislav Domhenher iz termoelektrarne Kostolac (Srbija) meni, da bi najvišji partijski organi »lahko že nehali testirati mnenje delavskega razreda«, kot so storili s 13. sejo CK ZKJ, ki je vznemirila partijsko članstvo, konkretnih rezultatov od nje pa ni bilo. Danes oblast ni v rokah delavskega razreda, temveč v rokah tehnokratov in birokracije. Dokler bo tako, meni Domhenher, se iz krize ne bomo rešili.

Boris Petrovič iz podjetja Riko v Ribnici je navedel zanimiv primer njihovega tozda Mašinskega v bosanskem Tesliću. Ta kolektiv je delal prej na

robu rentabilnosti, zdaj, ko so ga sprejeli v Riko, pa je v svojem kraju nosilec razvoja. Samo taka neposredna vlaganja v proizvodnjo in ne v občinske proračune lahko prinesejo nerazvitim hitrejši razvoj.

Podobno so govorili tudi drugi delavci.

Sedaj vsi v Jugoslaviji, ne samo delavci v materialni proizvodnji, nestrpnost čakamo naslednje poteze CK ZKJ. Nedvomne zasluge in veliki uspehi Zveze komunistov v preteklosti ne morejo več biti zadostno jamstvo za njen ugled danes in jutri.

Tako poslujejo naše banke

Naš rojak, ki je imel devizne prihranke v eni izmed jugoslovanskih bank, je banko zaprosil, naj mu nakaže na njegov bančni račun v ZR Nemčiji 11.000 zahodnonemških mark. Na deviznem računu v domovini pa bi ostal še vedno čeden znesek mark, ki ga je nameraval vezati za dve leti.

Banka mu je ljubeznivo odgovorila, da kaj takega ni mogoče in mu svetovala, naj se kar napoti k okencu v banki, kjer bo lahko dvignil denar. Če bi bil naš zdomec na delu v avstrijskem Gradcu ali Lipnici, bi se mu takšno »vabilo« zdelo preneumno. Naš zdomec pa je sedel v prvo letalo in priletel v Jugoslavijo, pobral z deviznega računa prav vse prihranke in jih odnesel v zahodnonemško banko!

To svojo izkušnjo z jugoslovansko banko je Branku Mikuliću, predsedniku Zveznega izvršnega sveta, povedal zdomec Lovro Misir, ki ima v ZR Nemčiji turistično agencijo, stranke pa praviloma usmerja na počitnice v Jugoslavijo.

Upam, da bo predsednik zvezne vlade Branko Mikulić ukrenil vse potrebno, da se opisani »bančni primeri« ne bodo več dogajali, saj jugoslovanskemu gospodarstvu dejansko povzročajo samo škodo!

Vaš Sime

Jože Zemljak

Srečal sem ga v prvih mesecih leta 1942. ko mi je kot predstavnik Mladinske OF sporočil, katere predstavnike krščansosocialistične skupine naj povežem v srednješolske odbore OF. Sestala sva se nasproti učiteljskega v Ljubljani, dal mi je imena, povedal, kako pridem do njih, in odšel. Takih srečanj je bilo med mladimi organizatorji v Ljubljani takrat na stotine in bi sogovornika pozabil, če me ne bi na to srečanje spomnil Zemljak leta 1952, ko sem prišel v Trst kot namestnik jugoslovanske delegacije, katere šef je bil on. Komaj sem slekel uniformo in sem se zato »v civilu« nelagodno počutil, Zemljak je pa bil že izkušen diplomat. Takrat se mi je pokazal kot dober človek in tovariš. Vedno znova me je presenečal s svojim velikim znanjem, člo-

veško kulturo, skromnostjo in tovarištvom. S temi lastnostmi se je razdal vsem, najbližjim sodelavcem najbolj, tako tudi meni.

Zemljak je bil tako v ognju borbe za naše zapadne meje. Kot šef delegacije (ki je pri Zavezniški vojaški upravi predstavljala jugoslovansko

vlado) je reševal in spremljal številne silnice, ki so vplivale na rešitev Tržaškega vprašanja, na položaj Slovencev v Julijski krajini, na naše odnose z Zavezniško vojaško upravo. Glede na zelo različne sile, vpletene v reševanje teh vprašanj, na nasprotujoče si interese, je bilo potrebno delati veliko, neprestano poročati, analizirati, prepričevati, preprečevati, pri vsem tem pa ne zgubljati glave, ampak obratno, vplivati na organiziranost delovanja naše delegacije in vseh naših sil. Zemljak je to znal: prvi je zjutraj prebral časopise, zadnji je zvečer pisal ocene dogajanj in predvidevanja za razvoj dogodkov.

Tretjič sem se z njim delovno srečeval deset let kasneje, ko je po uspelem delovanju na diplomatskem področju prišel dokončno v Ljubljano. Vse nas je presenečal s svojimi pogledi na dežele v razvoju – svet, ki

nam je bil dokaj oddaljen, številne stare in nove dežele v Afriki, Aziji, Latinski Ameriki. V tesnejši povezanosti naše države tudi s temi področji sveta je Zemljak že takrat videl naše dolgoročne prednosti. Dobil je pomoč Izvršnega sveta Slovenije, da organizira Center za proučevanje našega gospodarskega sodelovanja s temi deželami. Za marsikoga je bil ta predlog takrat neuresničljiv, za Zemljaka in seveda vse tiste, ki so mu pri tem pomagali, pa stvar naše dolgoročne usmerjenosti. Tako smo prvi v Jugoslaviji pristopili k resnemu in dolgoročnemu proučevanju možnosti Jugoslavije in omenjenih dežel za gospodarsko sodelovanje.

To je samo nekaj utrinkov iz mojih srečanj z Zemljakom. Napisani so samo zato, da se ob njih zamislimo nad dnevnim zmanjševanjem našega prvotnega borčevskega, partijskega, oefovskega akti-

va ljudi, od katerih je vsakdo nekaj prispeval k tej naši socialistični stvarnosti. Nad njo nismo zadovoljni. Tako kot tudi ni bil z njo zadovoljen Jože Zemljak. Kadar je prišel v našo borčevsko pisarno, je odprl srce: veliko nepravilnosti ga je bolelo, vznemirjalo, predlagal je boljše rešitve. Vendar, nikoli ni podvomil v pravilnost prehojene poti, naše in njegove, vedno je bil prepričan, da nam bo bolje samo z neprestanim odpravljanjem napak.

Sredi dela in take vere ga je doletela smrt. Ko sem se v Trstu leta 1954. poslavljaj od njega – šel je v Beograd novim dolžnostim nasproti – sem mu dejal: tudi ti, Jože, si vgradil nekaj pomembnih kamnov v temelje naše družbe. Ob njegovi smrti lahko samo še ugotovim, da je od tkrat vgradil še nekaj dodatnih v te iste temelje.

B. Gorjan

Martin Koglar

Novembra lani smo se poslovili od Martina Koglarja iz Senturške gore pod Kravcem, starega komaj 60 let. Še ne 16-letni je odšel v Kranjsko četo, nato pa v Tomšičevo brigado, kjer je bil ujet. Po prenehanju mučenja v ljubljanskih in begunjskih zaporih je bil odpeljan v Dachau, kjer je dočkal svobodo.

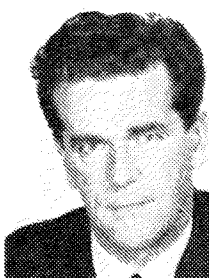

Jože Borovnica

V 57-tem letu je umrl Jože Borovnica. Rodil se je v Rogu pri Koprivniku na Kočevskem. Zelo mlad se je pridružil Cankarjevi brigadi in z njo prehodil Dolenjsko in Belo krajino. Po vojni se je naselil na Britofu pri Kranju. Vsa povojna leta je bil aktiven član krajevnega odbora ZB Britof, za kar je bil tudi odlikovan. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Predsljah.

Francka Primec

Lani je v 74. letu umrla Francka Primec, dolgoletna in aktivna družbenopolitična delavka. Za NOG je začela delati že 1941. leta v Beogradu kot terenska aktivistka. Po vojni je kljub invalidnosti bila aktivna v KS Ivan Cankar v Mariboru, kjer je opravljala različne funkcije. Bila je odlikovana z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo in drugimi družbenimi priznanji.

Jože Logar

Po hudi bolezni je umrl Jože Logar – Slovan. Rojen je bil 1921. v Zagrebu. Tik pred vojno je končal podoficirsko pilotsko šolo. Sredi aprila 1941 je kot letalski podoficir bivše jugoslovanske vojske padel v nemško ujetništvo in odpeljan v taborišče v Osnabruck. Avgusta leta 1942 je bil z drugimi vojnimi ujetniki izpuščen in prišel k materi v Litijo. Takoj se je povezal z OF in bil sprejet v SKOJ. Vestno je opravljal odgovorne naloge; prenašal pošto, orožje in z aktivisti hodil po terenu, ki so politično delovali med prebivalstvom. V začetku januarja 1943. je vstopil v Kamniški bataljon, nato je bil komandir čete v Zasavskem bataljonu, komandir zaščite komandanta Franca Rozmana – Staneta, namestnik komandanta bataljona v Slandrovi brigadi, komandant bataljona v Gubčevi in 12. brigadi. Dne 1. decembra 1943, ko se je ustanovil Dolenjski odred, je bil Jože Logar imenovan za komandanta odreda. Izkazal se je kot sposoben, borben in je nastopal v prvih vrstah. Bil je tudi dvakrat ranjen in ostal vojaški vojni invalid. V bojih je bil do soborcev tovariški, zato so ga spoštovali in ga imeli radi. Borci so imeli veliko zaupanje v njegovo vodstvo. Zaradi tega so ga postavili za namestnika komandanta 18. divizije in kasneje za pomočnika načelnika štaba 7. korpusa. Od leta 1958 je aktivno deloval v odboru ZB NOV Rudnik-Krim in bil nekaj časa tudi predsednik. Po letu 1974 je bil sekretar osnovne organizacije ZKS v Višnji gori in dolgoletni član sekretariata ter v svetu krajevnih skupnosti.

Alojz Bucik

V 76. letu je novembra lani umrl Alojz Bucik. Rodil se je na Kanalskem vrhu. Že med prvo svetovno vojno je moral z vso družino v begunstvo. Ko se je vrnil domov, je začel obnavljati domačijo. Po odsluženju vojaškega roka se je zaposlil pri gradnji elektrarne ob Soči. Toda tudi on je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Ob kapitulaciji Italije pa se je vključil v NOV. Bil je borec Gradnikove brigade, nato 17. brigade Simona Gregorčiča. Od junija 1944 pa do konca vojne je deloval kot obveščevalec VDV na Banjski planoti. Po vojni je delal v cementarni Anhovo vse do upokojitve.

Anton Černilogar

Novembra lani smo se poslovili od Antona Černilogarja, rojenega pred 76-imi leti na Reki pri Cerknem. Že 1942. leta se je vključil v NOG. Opravljal je razne naloge na terenu. Marca 1943 so ga Italijani zajeli in mobilizirali na prisilno delo. Odpeljali so ga v bataljon speciale v Livorno in naprej na Sardinijo. Ob razpadu Italije so ga Američani poslali na Korziko in od tu v Francijo. Po vojni se je vrnil domov in pomagal pri izgradnji domovine.

Marija Kos

Lani smo se na litijemskem pokopališču poslovili od 84-letne Marije Kos. Še pred drugo svetovno vojno ji je mož umrl in tako se je sama prebijala s tremi otroki. Kot zavodna mati je vzgojila sina v partizanskega komandanta. Februarja 1943. leta pa je bila s hčerama izseljena v Burghausen.

Miha Grošelj

Od Mihe Grošlja iz Kolka smo se poslovili lani na pokopališču v Sentlambertu pri Zagorju. Rodil se je 1921. leta. V NOV je sodeloval od 1943. leta, leta 1944 pa je postal aktivni udeleženec NOV. Po vojni je delal na železnici.

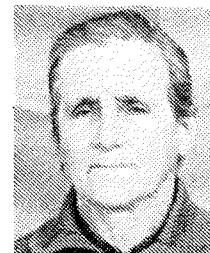
Marija Gregorc

Rodila se je 1904. leta na Zgornjem Vetrnem. Kljub številni družini je pomagala s hrano in obveščanjem na terenu. V NOV je zgubila moža, ki je bil ujet na Pohorju in ustreljen kot talec januarja 1945. leta pri Ptuj. Tudi njen najstarejši sin je bil borec NOV. Od nje smo se poslovili lani na pokopališču v Križah.

Ana Stravnik

Novembra lani smo se na pokopališču Šmartno v Rožni dolini poslovili od 73-letne Ane Stravnik. Med vojno je aktivno delala za OF. V Radovljici in Predtrgu je bila članica gospodarske komisije, zbirala je hrano, obutev in drugi material za borce. Bila je obveščevalka in kurirka za obveščevalni center v Dobri, opravljala je kurirske naloge na območju Kroke, Jamnika in drugod po okupirani Gorenjski. Tudi po vojni je bila aktivna delavka.

Franciška Klančičar

Rodila se je 1901. leta. Živela je na Kalu pri Zagorju. Bila je aktivna sodelavka NOB in v organizaciji AFŽ. Od nje smo se poslovili lani na pokopališču v Sentlambertu.

Ivana Joželj

Novembra je umrla Ivana Joželj. Rodila se je 1910. leta na Lipenju. Med vojno je veliko pomagala borce. Tudi interniranec je pošiljala pake. Njen mož pa je bil prvoborec.

Darko Konjedic

Sredi novembra lani smo se poslovili od Darka Konjedica. Rodil se je 1924. leta v Gorenji vasi pri Kanalu. Že februarja 1943 so ga Italijani mobilizirali in poslali v bataljon speciale. Ob razpadu Italije se je opredelil za odhod v partizane. Z mnogimi drugimi fanti je prišel do Barja, od koder je s 3. prekomorsko brigado prišel na otok Vis. Ko se je po vojni vrnil domov, se je zaposlil na železnici, kasneje pa v cementarni v Anhovem. Za zasluge je prejel medaljo za hrabrost in medaljo zaslug za narod.

Krajevna organizacija ZB NOV Goriče sporoča, da so v 1985. in 1986. letu umrli njeni člani:

Marija Dolenc, rojena 1907. leta v vasi Gozd, **Franc Podakar**, rojen 1898. leta na Letenicah, **Blaž Urbanc**, rojen 1905. leta na Pangršici, **Matevž Zupan**, rojen 1901. leta na Povljah, **Andrej Krničar**, rojen 1908. leta v Babnem vrtu, **Ana Štefe**, rojena 1898. leta na Srednji Beli, **Ivana Javornik**, rojena 1906. leta v vasi Visoko.

Krajevna organizacija ZB NOV Trboje sporoča, da so v 1985. in 1986. letu umrli njeni člani:

Anton Jenkole iz Trboj, borec NOV, **Stane Jenko** iz Trboj, borec NOV, **Marija Hlebčar** iz Trboj, aktivistka NOV, **Janez Markič** iz Trboj, aktivist NOV, **Janez Šter** iz Trboj, aktivist NOV, **Pavel Bajt** iz Žerjavka, borec NOV.

Prvoborci radovljiške občine o gospodarjenju v letu 1986

Na vsakoletnem srečanju nosilcev spomenice NOB 1941, herojev in predvojnih komunistov s predstavniki občinskih DPO in nekaterih delovnih organizacij, ki so ga 16. januarja sklicali v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici, so spregovorili o sedanjem gospodarskem in družbenopolitičnem položaju radovljiške občine. V zavzeti razpravi so pozitivno ocenili uspehe, ki so bili lani doseženi in opozorili na nekatere probleme, ki bi jih kazalo odpraviti. Predvsem gre za premagovanje administrativnih ovir in zagotavljanje večjega vpliva delegatov in občanov pri odločanju o pomembnih vprašanih razvoja občine. Za dosežene rezultate so izrekli priznanje vodstvu skupščine, OZD in delavcem, ki so med najboljšimi v Sloveniji, hkrati pa opozorili,

Začaran krog

V družbi smo se le začeli zavedati, da je strokovni kader gonilo našega razvoja. Tudi v LESNI se že dalj časa tega zavedajo. Vendar se jim kadrovska struktura že vrsto let bistveno ne popravlja. In zakaj? V analizi preteklega srednjeročnega obdobja so med drugim ugotovili, da s štipendiranjem bistveno ne morejo popraviti izobrazbene strukture. V preteklem sednjeročnem obdobju so realizirali le 68% razpisanih štipendij. Od tistih, ki jih je Lesna že štipendirala in bi morali študij končati ter se zaposliti kot pripravniki, se jih je zaposlilo le 67%. Seveda so bili osipi pričakovanih štipendistov kot pripravnikov še večji na višji in visoki šoli, saj se jih je zaposlilo le 43%. Tudi študij ob delu ni dajal zelenih rezultatov. Realizirali so le 44% objavljenih potreb za študij ob delu. Seveda so tudi tu sledili osipi. Ob tem je bila še velika fluktuacija zaposlenih delavcev. Mladina se raje vključuje v izobraževanje v tiste usmeritve, kjer je trenutno boljši gnotni položaj. In tudi »prekaljeni« delavci se niso večkrat odrekli omami višjega osebnega dohodka, ki

da bi preveč poudarjeni optimizem ne bil primeren, saj utegnejo biti podatki zaradi visoke inflacije varljivi. Ne bi smeli prezreti tudi nekaterih drugih pojavov, ki smo jim priča; med drugim pomanjkanju odgovornosti, forumskemu odločanju, nacionalizmu, alternativnim gibanjem in zlasti nerazumljivemu prizadevanju za služenje civilnega roka v armadi, kljub veliki ogroženosti neodvisnosti naše države. Zaskrbljenost so izrazili tudi za vse večje posege v prostor in ogrožanja naravnega okolja, širjenje administracije in poskusov razvrednotenja izročil NOB ter zaslug Tita in Kardelja. Veliko upanja polagajo na mlade sposobne kadre, ki naj bodo kos sodobnim tehnološkim dosežkom v prid celotne družbene skupnosti.

JR

so ga dobili v drugi delovni organizaciji.

V gozdarstvu so v srednjeročnem obdobju uspeli dobiti enega gozdarja – pripravnika. V lesarski usmeritvi je bilo uresničenih približno 50% razpisanih štipendij.

In kako naprej? V lesarski usmeritvi v prihodnjem šolskem letu beležijo še slabše rezultate vpisa kot v preteklem srednjeročnem obdobju. Vpisani učenci v srednji program lesarske usmeritve bodo pokrivali le 19% kadrovskih potreb združenega dela koroške regije. Tudi z vpisom v gozdarsko usmeritev ni nič bolje, saj bodo pokrili v prihodnjem šolskem letu le 33% kadrovske potrebe.

In tu se prične začaran krog. Le ustvarjalno delo daje lahko boljše rezultate. Na podlagi boljših rezultatov so lahko delavci bolje nagrajeni in tako ostajajo v delovni organizaciji tudi tisti strokovni delavci, ki gledajo delo v največji meri skozi prizmo OD. Prihajajo pa v njo tudi mladi štipendisti.

Adolf Ankon

Vaja o RBK izvidovanju

»Koroški teritorialci« so pripravili dvodnevno vajo v radiološkem in kemičnem izvidovanju. V izvedbi vaje so sodelovale tudi enote JLA. Vajo so si ogledovali predstavniki civilne zaštite in predstavniki DPO iz vseh štirih Koroških občin. Za njih so pred vajo pripravili predavanje o radiološko kemijski obrazložitvi v svetu. Poseben poudarek je bil dan zavarovanju pred nevarnostjo.

Prebivalce okoliških naselij je ob tej nedeljski vaji, še posebno tiste, ki ob prostem dnevu bolj dolgo podremajo, dvignila imitacija eksplozije atomske bombe in kemijskih izstrelkov. Izvajalci vaje so pokazali visoko stopnjo izurjenosti.

Zavzeto in odgovorno so opravljali svoje delo. Vsi opazovalci so bili enotnega mnenja, da je takšno usposabljanje zelo potrebno. Strahote atomskega razdejavanja so že v podzvesti slehernega človeka, saj nas o grozotah in nevarnosti atomskega spopada iz dneva v dan tako ali drugače opozarjajo

po vseh sredstvih javnega obveščanja.

Še mnogo premalo pa obveščamo in prosvetljujemo naše občane, kaj bomo storili, če bi do takšnega napada prišlo. Prav zaradi tega bomo v letošnjem letu na Koroškem posvetili posebno pozornost pouku iz atomskobiološko-kemijske obrambe in to tako pri pouku civilnega prebivalstva, kot tudi pri usposabljanju vseh pripadnikov teritorialne obrambe na Koroškem.

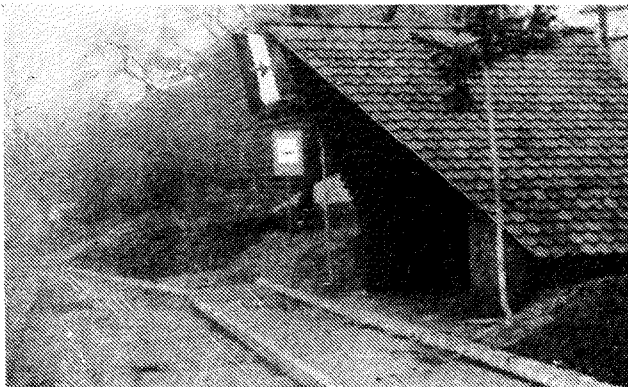
A. A.

S prostovoljnim delom do avtobusnih zavetij

V krajevni skupnosti VRHPOLJE-ZALOG v občini Domžale je bila v preteklem letu izjemna delovna zagnanost krajanov pri izgradnji dveh avtobusnih zavetij, na avtobusnih postajališčih Zalog pod Trojico in Selo pri Moravčah. Tu so se krajani vasi Zalog pod Trojico, Kokošnje, Goričica, Selo pri Moravčah, Dole pod Trojico, Stegne in Vrhpolje izkazali s prostovoljnimi deli, materialu in denarju. Opravili so približno 410 prostovoljnih delovnih ur, vložili denar, saj predračunska vrednost ene avtobusne postaje znaša približno 40 starih milijonov.

Slovesna otvoritev je bila ob prazniku republike preteklega leta. Tako so krajani te krajeve skupnosti in ostali potniki, ki se vozijo na delo in po opravkih, veseli novih avtobusnih zavetij na avtobusnih postajališčih, ki so funkcionalno komunalno urejena. Čakajoči potniki pa bodo imeli nad glavo streho in ne bodo več stali na mrazu, dežju in vetru. To je za krajane te krajeve skupnosti velika pridobitev, ostalim pa vzgled.

Jože Novak

KS Brod Vižmarje: pridite!

Eno najlepših dvosteznih balinišč v občini Ljubljana-Šiška je v KS Brod Vižmarje pod Šmarno gor. To balinišče je res vredno ogleda. Leži v neposredni bližini osnovne šole Ivan Novak-Očka. Objekt je v Maksijevem gaju. Poleg vseh udobnosti je na igrišču tudi bife, cene zelo ugodne, lastnik pa je ŠD Svoboda.

Športniki – upokojenci in

sodelavci društva Svoboda so si pred tremi leti zadali nalogo, da bodo čim prej zgradili dvostezno balinišče. Res so delo hitro opravili, toda s tem niso bili zadovoljni. Želeli so, da bi bil ta objekt pokrit.

Balinišče je bilo dokončno pokrito pozno jeseni lani. Vso zimo samuje. Sedaj, ko se počasi približuje pomlad, vabimo vse ljubitelje balina-

nja, predvsem upokojence iz Ljubljane, da se v čim večjem številu v času sezone udeležujejo prijateljskih balinarskih srečanj na svežem zraku, na novem pokritem balinišču.

Ob tej priložnosti velja še posebej omeniti prizadevanost in pravo zagnanost sodelavcev in športnikov, ki so z delom v svojem prostem času pripomogli, da je balinišče zgrajeno in pod streho z minimalnimi stroški. Naj-

več zaslug pri tej akciji imata organizator del Adolf Dimnik in njegov tehnični vodja Jože Longar, ki je kot balinar in delavec kovinarske stroke žrtvoval veliko prostega časa, da je bilo delo v redu opravljeno. Ne smemo prezreti tudi navdušenega dela mladih iz ŠD Svoboda.

Ljubljancani, balinarji, upokojenci, pridite, ne bo vam žal!

Vinko Bovcon

Še o množičnem smučarskem teku po poteh pohorskih partizanov 87

9. smučarski tek, ki je bil 11. 1. 1987, je za nami. Napovedan je že tudi jubilejni deseti tek, ki bo prihodnje leto. Da bi to tudi bilo, je potrebno še marsikaj postoriti – posebej pa odpraviti hibe in organizacijske pomanjkljivosti. Razlike opazijo zlasti tisti tekači, ki se redno udeležujejo smučarskih tekov v Dupljah, na Blokah, v Cerkljah in še posebej dobro pripravljenega Trnovskega maratona.

»Kaj je lepšega, če si stara ženica – partizanska mati ali pa pionirček med potjo postrežeta s pladnjem, na katerem so napitki, sladkarije, čokolada, juhe?«

Na mnogih tekih sodelujejo organizirane skupine borcev – tekačev, med njimi celo nekateri nekdanji olimpijci.

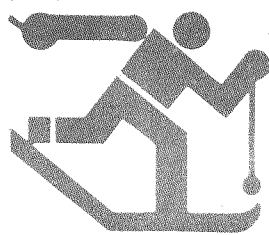
Prišli bi tudi na Pohorje. S tem bi obogatili množični tek Po poteh pohorskih partizanov. Toda pri organizaciji, kakršna je, bi bili zagotovo razočarani, kot so bili na primer borci-kolesarji na maratonom okoli Pohorja.

Članom organizacijskega odbora priporočamo, naj se tudi sami udeležujejo različnih smučarskih tekov, opazujejo njihovo organiziranost, lahko si bodo nabrali izkušnje. Tudi pri nas doma se lahko marsičesa naučijo.

Stane Bobek

V nedeljo, 8. februarja 1987, ob 9.30 v Črnem vrhu

12. trnovSKI maraton 1987

Iz organizacijskega komiteja Trnovskega maratona vam sporočamo, da je za to, 12. po vrsti, tekaško prireditev v Črnem vrhu nad Idrijo vse nared. Posebej toplo vabimo vse borce na njihov partizanski tek TV – 15.

Najbolj pomembno je, da nam obilica zapadlega snega omogoča nemoteno pripravo prireditve, predvsem pa dobro ureditev prog.

Na teh se, v primerjavi s prejšnjimi leti, obeta tudi nekaj novosti. Črnovrški smučarski klub je namreč lani proge razširil in poskrbel zanjihovo homologizacijo. Za razliko od prejšnjih let pa ne bo več skupnega štarta, ki je povzročal obilico nezadovoljstava med tekači.

Program 12 trnovskega maratona:

- a) maraton – smučarski tek na 42 km
- b) mali maraton – smučarski tek na 21 km
- c) smučarski tek SLO na 12 km
- d) pionirski smučarski tek na 8 km
- e) partizanski tek TV – 15 na 8 km

Prijave se bodo sprejemale na dan prireditve 8. februarja 1987 ob 6.30 do 9.00 ure.

Startnina za 12 trnovski maraton je 1.000 din. Udeleženci teka SLO in pionirskega teka ne plačajo startnine.

Častni pokrovitelj 12 trnovskega maratona je narodni heroj generalpolkovnik Stane Potočar – Lazar. Organizacijski komitej »Trnovski maraton«

33. SMUK

KARAVANSKI KURIRJEV NOB
8. FEBRUARJA 1987 JAVORNIŠKI ROV

Vabila in obvestila

Družbenopolitične organizacije KS Stara Loka – Podlubnik organizirajo ŽALNO KOMEMORACIJO v spomin 50-ustreljenim talcem, v ponedeljek 9. februarja 1987, ob 16. uri pri spomeniku za Kamnitnikom.

Komemorativni spreved bo krenil z Mestnega trga istega dne ob 15.30.

Vabimo občane, predvsem svoje padlih in mladino, da se žalne svečanosti udeležijo v čim večjem številu.

Občinski odbor ZZB NOV
Škofja Loka

Občinski odbor ZZB NOV Slov. Konjice sporoča, da bo žalna svečanost na grobovih 100 talcev Frankolovo – Stranice v četrtek, 12. februarja 1987, ob 10. uri.

Vabimo svoje in ostale občane, da se te svečanosti udeležijo v čim večjem številu.

Osebnih vabil ne bo. Občinski odbor ZZB NOV Slov. Konjice

Planinci Planinskega društva Dramlje vas vabimo na tradicionalni šesti pohod po poti 14. divizije Dramlje – Žiče.

Pohod bo v soboto, 14. 2. 1987, Zbor pohodnikov bo ob 7.30 pred osnovno šolo »Miloš Zidanšek« v Dramljah.

Po ogledu razstave »Miloš Zidanšek« v osnovni šoli se bodo pohodniki napotili mimo rojstne hiše Miloša Zidanške v Straži na Gori, proti Zgornjim Slemenam, naprej do spomenika NOB Milenko Knežević, Žičke kartuzije do Dramelj.

Avtobus ima odhod iz Celja ob 6.10 na št. 16 in iz Sentjurja ob 6.25 pri tovarni Tolo blizu železniške postaje.

Odhod avtobusa iz Dramelj za Sentjur – Celje je ob 15.20.

Vabimo planince, mladino, udeležence NOB, da se pohoda udeležijo v čim večjem številu.

PD Dramlje

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednica); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADASKJA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: LOUZE ERBEŽNIK, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS

Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; **Odgovorni urednik:** VIKTOR KONJAR; **Novinarji – uredniki:** ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; **BOJAN KUNTARIČ** – notranja politika; **MILENKO STRAŠEK** – reportaža; **BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ** – naša organizacija; **Lektorica-redaktorica:** MIRANDA MRČELA; **Tehnični urednik:** DRAGO SETNIČAR; **Tajnica uredništva:** MARA OKORN; **Vodja uprave:** BOJAN ZVONAR; **Telefon uredništva:** 327-780; **Telefon uprave:** 317-049 – **Uprava in naročniški oddelek:** Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – **Tekoči račun:** Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – **Korektura in tisk:** ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35